

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

STRATEGIA
SIGURANȚEI ȘI SECURITĂȚII ALIMENTARE
A ROMÂNIEI

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ECONOMIE AGRARĂ

STRATEGIA
SIGURANȚEI ȘI SECURITĂȚII ALIMENTARE
A ROMÂNIEI

- STRATEGIA AGROALIMENTARĂ A ROMÂNIEI –
VARIANTA 2

SINTEZĂ
A
CADRUL NAȚIONAL STRATEGIC
PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ A
SECTORULUI AGROALIMENTAR
ȘI A SPAȚIULUI RURAL ROMÂNESC
ÎN PERIOADA 2015 – 2020 – 2030

Realizată de:
ACAD. PĂUN ION OTIMAN

CUPRINS

1.	INTRODUCERE	2
1.1.	Preambul	2
1.2.	Obiectivele strategiei agroalimentare a României	2
I	ELEMENTELE STRATEGIEI AGROALIMENTARE A ROMÂNIEI: PUNCTE TARI, PUNCTE SLABE, OPORTUNITĂȚI, AMENINȚĂRI	6
2.	RESURSELE STRATEGIILE ALE SPAȚIULUI RURAL AL ROMÂNIEI	6
2.1.	Resursele naturale (capitalul natural)	6
2.2.	Resursele umane ale spațiului rural (capitalul uman)	9
2.3.	Resursele financiare agricole (capitalul financiar)	10
3.	STAREA ACTUALĂ A SECTORULUI AGROALIMENTAR ROMÂNESC	13
3.1.	Decalaje agroalimentare România: Uniunea Europeană	13
3.2.	Costurile nonperformanțelor agricole ale României	15
II.	FUNDAMENTAREA STRATEGIEI AGROALIMENTARE A ROMÂNIEI	17
4.	STRATEGIA AGROALIMENTARĂ A ROMÂNIEI: MOTIVARE, OBIECTIVE, PRIORITĂȚI, RESURSE	17
4.1.	Motivarea elaborării unei strategii agroalimentare a României	17
4.2.	Obiectivele, prioritățile strategice și resursele necesare sectorului agroalimentar al României	18
4.3.	Fundamentarea Strategiei agroalimentare a României. Orizont 2015-2020-2030	29
5.	CERCETAREA-INOVAREA-DEZVOLTAREA ȘI FORMAREA PROFESIONALĂ - PREMISE ALE STRATEGIEI AGROALIMENTARE A ROMÂNIEI	31
5.1.	Cercetarea științifică, inovarea și dezvoltarea tehnologică în sectorul agroalimentar	31
5.2.	Formarea profesională în sistemul agroalimentar și silvic	34
5.3.	Învățământul agroalimentar	36
	Bibliografie	38
	Anexe	39

STRATEGIA SIGURANȚEI ȘI SECURITĂȚII ALIMENTARE A ROMÂNIEI

1. INTRODUCERE

1.1. Preambul

Academia Română,

- Având în vedere parcursul sistemului agroalimentar și al spațiului rural românesc după un sfert de secol de la evenimentele din decembrie 1989 și la șapte ani de la aderarea României la UE;
- Analizând evoluția acestora într-un interval de timp suficient de lung pentru așezarea și consolidarea structurilor agrare ale României;
- Luând act de progresele mult prea lente ale sistemului agroalimentar național, discrepanțele și non-convergențele încă mari între agricultura românească și cea din țările UE, de existența unor extinse zone de sărăcie rurală severă, precum și de precaritatea actuală a securității alimentare a populației României generată de consumul alimentar nepermis de mare din importul de alimente;
- Pornind de la necesitatea imperioasă de a **garanta siguranța și securitatea alimentară a populației**, Academia Română propune tuturor celor interesați (societatea civilă, partidele politice, structurile administrative naționale și locale ale agriculturii, Președenția și Guvernul României, Ministrul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, mediile academice și universitare) următoarea **STRATEGIE A SIGURANȚEI ȘI SECURITĂȚII ALIMENTARE A ROMÂNIEI**, componentă a **PROIECTULUI DE DEZVOLTARE A ROMÂNIEI**.

1.2. OBIECTIVELE STRATEGIEI AGROALIMENTARE A ROMÂNIEI

În elaborarea Strategiei siguranței și securității alimentare a României pentru perioada 2016 - 2035 s-a pornit de la funcțiile spațiului rural și ale economiei rurale, ale sectorului agroalimentar, de la necesitatea dezvoltării accelerate a acestora, de la noul parteneriat între Europa și fermieri, conform reformei PAC și a bugetului agricol european pentru perioada 2014 – 2020, astfel:

- **garantarea securității și siguranței alimentare**- condiție primordială a bunăstării populației României, obiectiv major al Proiectului de țară și societate, prin asigurarea integrală a necesarului intern de produse alimentare, de calitate îmbunătățită, și a unui excedent față de consumul alimentar intern, disponibil pentru export;
- **conservarea și protejarea resurselor naturale regenerabile** (solul, apa, aerul, biodiversitatea) și utilizarea durabilă a resurselor naturale agricole, în

primul rând a solului, conservarea biodiversității, aplicarea politicilor de atenuare a efectelor schimbărilor climatice;

- **asigurarea echilibrului ecologic durabil** al spațiului rural, prin investiții publice, public-private și private în lucrări de infrastructură de protecție, de amenajare și de echipare a teritoriului (sisteme de irigații, sisteme hidroameliorative de protecție a terenului agricol și silvic al localităților, perdele de protecție, împădurirea terenurilor degradate și defrișate, sporirea gradului de acoperire verde a teritoriului etc.);

- **consolidarea exploatațiilor agricole**, modernizarea tehnologiilor și ameliorarea generală a activităților agricultorilor;

- **stimularea formării exploatațiilor agricole privat-familiale** comerciale de tip european prin restrângerea treptată a exploatațiilor agricole de subzistență;

- **dezvoltarea teritorială echilibrată a economiei rurale agricole și a economiei sociale** din spațiul rural prin extinderea IMM-urilor rurale agroalimentare și non-agricole și, prin aceasta, creșterea gradului de ocupare a populației rurale, prin angajarea și stabilizarea populației active în rural, cu preponderență a celei tinere;

- **sporirea gradului de absorbție a fondurilor europene** destinate agriculturii și dezvoltării rurale prin ameliorarea PNDR și a finanțării și executării proiectelor acestuia;

- **echilibrarea balanței comerciale agroalimentare** românești și creșterea exporturilor agroalimentare ale țării;

- **restrângerea zonelor rurale defavorizate și a sărăciei rurale severe;**

- **compatibilizarea sistemului național de învățământ și cercetare științifică** cu cel european, sporirea contribuției științifice a acestuia la dezvoltarea durabilă a agriculturii și creșterea sustenabilă a economiei rurale, asigurarea unui parteneriat consolidat cu sistemul agroalimentar românesc.

SCOPUL Strategiei agroalimentare a României este, în principal, determinat de nevoia stabilirii liniilor directoare ale dezvoltării durabile ale sistemului agroalimentar românesc și a spațiului rural, ca una din componentele de bază ale reluării creșterii economice a României – garanția realizării obiectivului central al **prosperității țării: bunăstarea populației.**

NECESITATEA elaborării Strategiei agroalimentare a României este determinată de trei factori majori ai dezvoltării rurale:

- cerința **asigurării securității alimentare naționale și garantarea siguranței alimentare a populației României;**

- resursele naturale, materiale și umane ale agriculturii românești;

- favorabilitatea ecologică a resurselor agricole ale României de a furniza produse agroalimentare de calitate superioară ca bunuri publice pentru piața internă și internațională.

ELABORAREA Strategiei agroalimentare a României are la bază **două elemente fundamentale** ale construcției acesteia:

a) starea de azi a agriculturii și potențialul ecologic și economic al spațiului rural din România;

b) apartenența României la Uniunea Europeană și cerința integrării agriculturii românești în spațiul agroalimentar european și a compatibilizării acesteia cu Politica Agricolă Comună a UE.

CONSTRUCȚIA Strategiei agroalimentare a României este așezată pe trei piloni: **agricultură, alimentație și mediu**, fiecare dintre acestea având importanță vitală pentru pacea socială din România și pentru ameliorarea continuă a vieții rurale românești.

PARAMETRII DE PERFORMANȚĂ ai Strategiei agroalimentare a României. Având în vedere nivelul randamentului producției agricole vegetale (0,39 în România, față de 0,80 Franța), România are o imensă rezervă nefolosită de performanță agricolă.

Parametrii de performanță ai agriculturii României, prognozați pentru orizontul 2030, necesari asigurării securității alimentare naționale care garantează siguranța alimentară a populației, sunt următorii:

- dublarea randamentelor agricole în următoarele două decenii, comparativ cu deceniul 2000-2010;
- dublarea valorii producției vegetale și animale în următoarele două decenii, față de cea din 2010;
- dublarea valorii producției agroalimentare procesate față de anul 2010.

Singura șansă a României pentru dezvoltarea agriculturii constă în **alocarea masivă, dar rațională, optimă de capital investițional în infrastructura rurală, în amenajarea și echiparea teritoriului agricol** (circa 1,7 mil. ha irigate, Canalul Siret-Bărăgan, plantarea perdelelor de protecție a câmpului pe circa un milion de hectare în zonele cele mai aride), modernizarea exploatațiilor agricole, extinderea întreprinderilor de stocare-procesare a produselor agroalimentare (nu numai cereale) precum și sporirea capitalului de exploatare, atât din surse proprii cât și din credite bancare avantajoase acordate fermelor agricole prin care să se susțină nivelele de producție propuse, pentru orizonturile 2015, 2020, 2025, 2030.

Se estimează că **România are un potențial alimentar, la orizontul anilor 2030-2035, care poate asigura hrană pentru 38,5 mil. persoane**, respectiv un disponibil pentru export și pentru consum nealimentar de materii prime agricole de circa 49-50 mld. €

REALIZAREA parametrilor de performanță ai agriculturii românești prevăzuți de **Strategia agroalimentară a României**, este posibilă în două etape:

- orizontul 2015 – 2020, **prin atragerea integrală a fondurilor europene** prevăzute în PNDR, construit pe baza acestei Strategii și susținerea amenajării și echipării teritoriului agricol, a infrastructurii rurale din finanțări publice și private interne;
- orizontul 2020 – 2035, prin **negocierea și atragerea de fonduri europene suplimentare** (comparativ cu exercițiul bugetar 2014 – 2020) și **sporirea importantă a contribuției financiare naționale** în modernizarea

exploatațiilor agricole, a procesării produselor agricole primare și creșterea ponderii produselor agroalimentare românești distribuite prin rețele cooperatiste și comerciale de stocare și desfacere;

• și în conexiune cu celelalte proiecte interdisciplinare componente ale **PROIECTULUI DE ȚARĂ**, și anume:

- **strategia cercetării științifice** cu privire specială la domeniul agroalimentar și a învățământului agroalimentar;
- **strategia energetică și a folosirii resurselor naturale regenerabile** cu destinație agricolă și silvică, în mod deosebit a solului, apei, biodiversității, a mediului, în general, adaptarea sistemelor de exploatație agricolă și silvică la schimbările climatice actuale și viitoare;
- **strategia bunăstării populației de reducere și eliminare a sărăciei**, în special cea rurală, sistemul agroalimentar fiind furnizor primar de generare a prosperității și de îmbunătățire a calității vieții.

I. ELEMENTELE STRATEGIEI AGROALIMENTARE A ROMÂNIEI: PUNCTE TARI, PUNCTE SLABE, OPORTUNITĂȚI, AMENINȚĂRI

2. RESURSELE STRATEGICE ALE SPAȚIULUI RURAL AL ROMÂNIEI

2.1. RESURSELE NATURALE (CAPITALUL NATURAL)

Suprafața totală a României este de 23,84 mil. ha care cuprinde 62% teren agricol (cca 14,7 mil. ha, din care 66,3% teren arabil, 29,2% pajiști naturale și 4,5% plantații de pomi și vie), 27% păduri și cca. 11% suprafață construită a localităților, drumuri, căi ferate și teren neproductiv. Din suprafața totală a țării, circa 92% o reprezintă spațiul rural format din terenul agricol și forestier, terenul localităților și amenajărilor rurale.

Repartizarea pe zone geografice este echilibrată: 33% zona de câmpie, 37% zona colinară și 30% zona montană.

Din punct de vedere al *mărimii suprafeței*, România este o țară medie în UE, care cuprinde pe teritoriul său cinci regiuni bio-geografice (stepică, pontică, panonică, continentală și alpină) din cele unsprezece regiuni bio-geografice ale Europei (Strategia națională a României, 2007).

Acoperirea forestieră, atât de importantă în condițiile schimbărilor climatice actuale, este **neuniformă** și mult sub nivelul acoperirii medii europene, acest criteriu reprezentând o **amenințare** pentru echilibrul ecologic în țara noastră.

Din punctul de vedere al *acoperirii verzi* (păduri, pajiști naturale și plantații), România este, de asemenea, **deficitară în general și dezechilibrată regional**. Față de o acoperire verde medie națională de aproximativ 50% (20% pajiști naturale, 2% plantații și 27% păduri), în Câmpia Dunării și Dobrogea, cele mai importante zone agricole ale țării, acoperirea verde este de numai 14–15%.

Capitalul natural al agriculturii este constituit, în principal, din terenul agricol (solul), apa, biodiversitatea și factorii climatici.

Solul este cea mai importantă resursă naturală, fiind apreciat drept cea mai de seamă bogăție naturală regenerabilă a țării, fiind principalul **punct tare** al agriculturii României și totodată o **mare oportunitate** pentru dezvoltarea acesteia.

Din punctul de vedere al favorabilității terenului agricol (arabil, pajiști naturale, plantații), circa jumătate (48,3%, adică 7,17 mil. ha) are fertilitate bună și mijlocie și mai bine de jumătate (51,7%, adică 7,68 mil. ha) are fertilitate scăzută.

Resursele de apă. Factorul natural limitativ al recoltelor României îl reprezintă **apa**, care, alături de penuria permanentă de **capital**, au determinat obținerea, timp de două decenii și jumătate (1990–2013), a unei producții vegetale de numai 40%, față de media UE-15, ceea ce reprezintă un randament mediu al folosirii capacității

de producție a resursei ecologice naturale de numai 0,39, fiind principala **amenințare** asupra randamentelor producției agricole primare.

Resursa hidrologică (naturală), exprimată prin stocul mediu multianual al apelor curgătoare, este de 128,1 miliarde metri cubi pe an, din care 40,4 miliarde din râurile interioare, iar 87,7 miliarde metri cubi revin României din stocul mediu multianual al Dunării. Specialiștii estimează, ca surse utilizabile de apă, următoarele cantități: 10,8 mld. m³/an din apele interioare amenajate, 5 mld. m³/an din fluviul Dunărea în regim amenajat și 3 mld. m³/an din apele subterane (Atlasul agricol al României, Academia Română, 2010).

Din lungimea totală a râurilor monitorizate calitativ reprezintă ape apte a fi utilizate pentru alimentarea centralizată cu apă potabilă reprezintă numai 57,5%, iar din totalul resurselor potențiale de apă, doar 45,5% sunt tehnic utilizabile, în special din cauza contaminării. Resursa de apă utilizabilă a României este de 2.660 metri cubi pe locuitor pe an (față de potențialul de 5930 m³/an/locuitor) și media europeană, peste 4000 m³/an/locuitor, rezultând faptul că România se plasează printre statele cu resurse utilizabile de apă relativ scăzute.

Râurile interioare se alimentează preponderent din ploi și zăpezi, mai puțin din izvoare subterane, ceea ce duce la un **înalt grad de dependență și vulnerabilitate față de condițiile climatice sezoniere**. Resursa hidrologică este neuniform distribuită pe teritoriul țării având o mare variabilitate atât sezonieră cât și multianuală.

Pe termen mediu și lung, satisfacerea cerințelor de apă ale populației, industriei, agriculturii și altor folosințe nu este posibilă în România, în principal, din Dunăre. Fără **realizarea unor lucrări hidrotehnice de anvergură, care să acumuleze și stocheze apa căzută în perioadele abundente în precipitații și care să fie redistribuită în toate anotimpurile, în timp și spațiu, din resursele hidrologice** (baraje, lacuri de acumulare, acumulări temporare, derivații interbazinale de debite).

Clima României este temperat continentală, cu variațiuni regionale importante (8–12 luni pe an cu temperaturi pozitive în zonele sudice și de litoral, față de 4 luni în zonele montane înalte) și frecvente valuri de căldură (cu temperaturi extreme de peste 40 grade C) și de sub -30 grade C, în special în depresiunile intramontane. Precipitațiile, cu o medie multianuală de 640 milimetri la nivelul întregii țări, prezintă, de asemenea, diferențe mari între regiuni (între 1200–1400 mm pe an în zonele montane înalte și 400–500 mm (și chiar sub 400 mm în anii extrem de secetoși) în principalele zone agricole din Câmpia Română), precum și în timp, perioadele de uscăciune și secetă severă alternând, uneori chiar în cursul aceluiași an cu perioade cu umiditate excesivă care produc daune însemnate (inundații, alunecări de teren). Existența unor zone unde media anuală a vitezei vântului depășește 4 metri pe secundă și a altora, extinse, unde durata de strălucire a soarelui depășește 2000 ore anual, indică un potențial considerabil pentru utilizarea acestor surse regenerabile de energie.

Structura ecologică a capitalului natural, în actuala configurație, constituie **oportunități** pentru România deoarece cuprinde 53% dintre ecosistemele naturale

și semi-naturale ale Europei, care își mențin, în bună parte, caracterul multifuncțional generând o gamă largă de resurse și servicii pentru susținerea activităților economice, în general și a celor agricole și forestiere, în special:

- o gamă de 150 tipuri de ecosisteme forestiere, diferențiate în funcție de specia sau grupul de specii dominante de arbori din componența covorului vegetal, tipul și cantitatea de humus în sol, regimul hidric și ionic al solului etc;

- 227 tipuri de pădure în care sunt descrise 42 tipuri de strat ierbos sub-arbustiv;

- o gamă largă de ecosisteme terestre cu vegetație ierboasă (pășuni alpine, pășuni și fânețe din zonele de deal și munte, pășuni de stepă, pășuni și fânețe de luncă);

- o mare varietate de ecosisteme acvatice, din care 3480 râuri (62% permanente); 246 lacuri alpine, lacuri de acumulare, lacuri și bălți în zona de câmpie, luncile inundabile și Delta Dunării; 129 corpuri de apă subterană și acvatoriul marin de pe platoul continental al Mării Negre (Strategia națională a României, 2007).

Biodiversitatea. În privința biodiversității, România a adus în Uniunea Europeană un patrimoniu biologic valoros, cu numeroase specii de plante și animale, unele endemice, care au dispărut deja ori sunt rare în alte părți ale Europei. Deși vegetația naturală deține o pondere redusă în zonele de câmpie, podișuri și dealurile joase, există încă suprafețe însemnate în care intervenția omului a fost minimă (regiunile de munte și dealuri înalte, unele zone din Delta Dunării, sistemele lagunare și luncile unor râuri). În componența structurii ecologice a capitalului natural, în mod special a părții care funcționează în regim natural sau semi-natural, s-a menținut un nivel destul de ridicat al diversității biologice și a unor stocuri de plante și animale, unele dintre acestea sustenabile.

Securitatea și siguranța alimentară pot fi realizate, mai ales în contextul schimbărilor climatice globale, numai prin **valorificarea corespunzătoare a resurselor naturale** de care dispune agricultura României, **resurse ecologice superioare multora din țările UE**, acestea constituind principalele **oportunități** ale agriculturii românești:

- **solul**, prin evitarea degradării acestuia aplicând o serie de măsuri precum: i) măsuri antierozionale; ii) extracția controlată a elementelor nutritive (azot, fosfor, potasiu și altele) prin restituire (îngrășăminte minerale, organice); iii) efectuarea de lucrări minime de bună calitate;

- **apa**, resursa deficitară va deveni din ce în ce mai fluctuantă cantitativ odată cu repartiția necorespunzătoare a precipitațiilor în timpul perioadei de vegetație a plantelor.

Pornind de la analiza resurselor naturale agricole ale României, **Strategia agroalimentară** prevede:

- proiectarea și realizarea unor acumulări permanente și temporare a apelor pluviale excedentare;

- urgentarea amenajărilor noi, sisteme de irigații locale și refacerea sistemelor de irigații cu potențial de reabilitare și utilizare economică;

- folosirea de noi tehnici și tehnologii de irigare care să conducă la utilizarea economică a apei și la diminuarea substanțială a pierderilor de apă;
- creșterea coeficienților de utilizare a apei;
- obținerea unui spor cât mai mare de recoltă pentru fiecare metru cub de apă folosită pentru irigații;
- reabilitarea și extinderea sistemelor de protecție împotriva inundațiilor a localităților și terenurilor;
- plantarea perdelelor agroforestiere;
- meținerea biodiversității vegetale, animale, microbiologice, prin măsuri de prevenire și combatere a pierderilor de specii de plante și animale.

2.2. RESURSELE UMANE ALE SPAȚIULUI RURAL (CAPITALUL UMAN)

Situația actuală și tendințe de viitor. România se distinge printr-o amprentă rurală puternică rezultată din faptul că populația rurală are cea mai ridicată pondere din UE (44,9% din totalul populației țării și densitate scăzută, 45,1 locuitori/km²), existând diferențe teritoriale semnificative din punctul de vedere al densității populației, majoritatea comunelor care au mai puțin de 50 locuitori/km² fiind grupate în partea de vest a țării, comparativ cu zonele din est și sud, unde predomină localități rurale cu densități ale populației de 50–100 locuitori/km².

Dinamica demografică în spațiul rural este negativă, fiind, din acest punct de vedere o **amenințare** pentru agricultura României. Procesul reducerii numărului de locuitori rurali, început ca o consecință a modernizării la nivel societal, s-a permanentizat prin conjugarea mai multor factori demografici, economici și sociali. Declinul demografic se asociază și cu degradarea continuă a structurii pe vârste, cauzată de procesul de îmbătrânire a populației, semnificând faptul că, în viitor, grupele tinere de vârstă se diminuează, în schimb cele de vârstă înaintate vor crește. Conform prognozelor demografice, populația rurală se va diminua numeric, semnalându-se o scădere moderată până în anul 2015, urmată de un declin accentuat în perioada 2015–2050, generat de sporul natural negativ la care se va adăuga soldul cumulat al migrației interne și externe.

Procesul deruralizării în România este lent, concretizându-se în ritmuri diferite de diminuare a populației rurale, în funcție de particularitățile regionale.

Pe ansamblul spațiului rural, scăderea numerică a populației rurale în perioada 1990–2011 nu este îngrijorătoare (750000 locuitori), populația ocupată în agricultură diminuându-se, în acești ani, cu numai 800000 persoane.

Din punct de vedere demografic, **structura pe sexe** se păstrează, la nivelul populației rurale, în limite care permit derularea normală a proceselor sociale și economice specifice.

Procesul de îmbătrânire demografică este mai accentuat în mediul rural decât în urban, ponderea populației de 65 ani și peste în rural se cifra la 13,5% din

populația totală crescând în anul 2012, la 18,3%, în creștere cu aproape 5% față de anul 1990 acest proces fiind, evident, o **amenințare** la buna continuitate intergenerațională a agriculturii.

Strategia demografică rurală trebuie să cuprindă măsuri și acțiuni pentru diminuarea fenomenelor demografice negative, reechilibrarea structurală a populației, în mod special a structurii pe vârste, creșterea speranței de viață și a speranței de viață în condiții bune de sănătate.

Implementarea acestor elemente de strategie demografică rurală este necesar să fie asigurată prin:

- crearea unei societăți rurale bazate pe incluziunea socială, prin solidaritate între generații și creșterea calității vieții rurale drept condiție a bunăstării individuale;

- creșterea numărului locurilor de muncă, în special în economia rurală alimentară, nonagricolă și de prestări de servicii rurale;

- modernizarea sistemului de sănătate, prin promovarea unor servicii medicale rurale de calitate, în condiții de echitate;

- modernizarea accelerată a sistemelor de educație și formare profesională a populației rurale.

Din punct de vedere al resursei umane active, importantă pentru **strategia agroalimentară și a dezvoltării rurale** este distribuția agricultorilor – șefi de exploatații pe vârste și, mai cu seamă, cea care vizează creșterea ponderii tinerilor fermieri. Faptul că aproape 60% (644000) din agricultori au vârste peste 60 de ani, deținând în exploatare, conform datelor APIA, 2,31 mil. ha teren agricol (peste 25% din terenul arabil al țării) este una din problemele majore ale politicii agricole românești din perspectiva disponibilului de resurse umane în spațiul rural. Creșterea numărului de fermieri tineri, prin instrumentele disponibile ale Politicii Agricole Comune (plățile suplimentare corespunzătoare instalării tinerilor fermieri), trebuie să fie în centrul strategiei și a politicii resurselor umane rurale din România.

2.3. RESURSELE FINANCIARE AGRICOLE (CAPITALUL FINANCIAR)

Principalele **puncte slabe** ale sectorului agroalimentar românesc se află în domeniul resurselor financiare.

În medie, cei 25 de ani de după '89, în România acumulările de mijloace fixe prin investițiile anuale efectuate de exploatațiile agricole au fost de 38 Euro/ha/an, la sfârșitul anului 2009 ajungându-se la un stoc anual de capital fix în exploatațiile agricole de 7,95 mld. euro, față de Franța, care a cumulat, în același timp, mijloace fixe de 309 Euro/ha/an, ajungând la un stoc național de capital fix pentru agricultură de 232,3 mld. Euro în anul 2009. Stocul de capital fix, raportat la suprafața agricolă utilizată, reprezenta 541 Euro/ha (circa 700 €/ha arabil+pomi+vie) în România, față de Franța unde același indicator atinge valoarea de 2100 Euro/ha (însemnând un raport de 3:1). Înregistrarea cu mijloace

fixe a unui agricultor român, în comparație cu a unui agricultor francez, este mult mai discrepantă (3600 Euro/agricultor în România, 290000 Euro/ agricultor în Franța, reprezentând un raport de 80,6:1).

Și structura stocului de capital fix din exploatațiile agricole românești este mult diferită (defavorabilă României), comparativ cu Franța. În timp ce în Franța capitalul fix „activ” (tractoare, utilaje, echipamente, plantații, animale de reproducție și infrastructură) deține o pondere de 80%, ponderea capitalului funciar (a terenului) fiind de numai 20%, în România situația este inversă. Capitalul funciar (valoarea terenului) înregistrează o pondere de 67% (în condițiile în care terenul agricol, la valoarea de piață, are preț de 5–6 ori mai scăzut în România), iar activele fixe direct productive reprezintă numai 1/3 în stocul de capital fix al exploatațiilor agricole românești.

Creditul bancar în agricultura românească. Analizând evoluția creditului bancar în România pe parcursul ultimilor ani, constatăm o creștere a creditului destinat agriculturii de 6 ori, de la 412,8 mil. Euro în anul 2005, la 2467,9 mil. Euro în anul 2013, în condițiile în care creditul total în România a crescut de 3,8 ori. Creșterea nivelului de creditare a agriculturii a continuat și în anul 2014. Conform datelor furnizate de BNR, soldul creditelor destinate agriculturii a fost de 2617,9 mil. echivalent Euro la sfârșitul lunii iulie 2014, cu 6% peste nivelul din decembrie 2013 (2467,9 mil. echivalent Euro). Evident, creșterea nivelului creditului destinat agriculturii, chiar dacă pornește de la o bază foarte redusă, are o conotație pozitivă, benefică pentru capitalizarea exploatațiilor agricole, fie prin creșterea investițiilor directe în agricultură, fie prin finanțarea input-urilor (consumului intermediar), premisă a creșterii randamentelor și a profitabilității exploatațiilor agricole.

Comparând nivelul de creditare al agriculturii românești cu nivelul de creditare al agriculturii din alte țări membre UE, constatăm diferențe majore. Astfel, dacă în anul 2009 în România se înregistrează un credit bancar mediu de 110 Euro/ha SAU, în Germania se utilizează 2126 Euro/ha SAU, în Franța 1698 Euro/ha SAU, iar în Ungaria 255 Euro/ha SAU.

Costul creditului bancar. Pe lângă dezavantajele ce decurg din nivelul redus de creditare al agriculturii, un aspect la fel de nefavorabil pentru fermele românești este legat de **costul creditului bancar**, care este mult mai mare în România comparativ cu țările dezvoltate ale Uniunii Europene. Dobânda solicitată de bănci, la care se adăunează diferite costuri suplimentare (în principal de natura comisioanelor), induce un cost real al **creditului bancar în lei**, de două-trei ori mai mare față de costul surselor de finanțare din celelalte țări dezvoltate ale UE.

Creditele în valută. În România creditele în valută au un cost dublu față de același tip de credit în alte țări membre ale Uniunii Europene, beneficiarul român plătind, de fapt, componente de cost bancar supraevaluate. Menționăm, în acest sens, cota riscului de țară de aproximativ 3,5%, atașată EURIBOR-ului pentru sursele atrase de băncile din România de pe piața financiară externă, la care se adaugă circa 2% rata de risc intern precum și procentul de acoperire a cheltuielilor de administrare stabilite de bănci, inclusiv marja de profit a acestora (în jurul unei cote de 4%). Riscul de schimb valutar, atașat creditelor în valută pentru agriculturii

neangrenați în operațiuni de export, este o altă cauză generatoare de costuri suplimentare.

Creditul comercial. Nivelul scăzut de creditare bancară directă a agriculturii a favorizat proliferarea creditului comercial (creditului furnizor), ca alternativă de finanțare, agreată „de nevoie”, atât de fermierii beneficiari cât și de societățile comerciale - furnizoare. Creditul comercial, fiind mai operativ, este mai atractiv pentru beneficiari (fermieri), deși este mult mai scump comparativ cu creditul bancar. Din calculațiile făcute, având în vedere ofertele furnizorilor de input-uri pentru agricultură, reiese o creștere a costului de finanțare prin creditul comercial (furnizor), cu circa 20% față de creditul bancar.

Plățile directe alocate din bugetul UE. Media plăților directe din bugetul UE pe un hectar agricol, pe intervalul 2007–2013, în România, cu un nivel de plată de 57 €/ha agricol/an, se plasează pe ultimele locuri în UE-27, având alocat doar 11,2% din nivelul acordat Greciei (507 €/ha), 12,1% din nivelul acordat Olandei (469 €/ha) și 12,9% din nivelul acordat Belgiei (443 €/ha) etc.

Penuria resurselor financiare, costul prea ridicat al creditului pentru agricultură, gradul încă redus de absorbție al fondurilor europene alocate prin PNDR și nivelul extrem de mic al plăților directe la ha (comparativ cu alte țări membre ale UE) sunt **amenințări majore** pentru consolidarea exploatațiilor agricole și creșterea performanțelor atât de necesare asigurării siguranței și securității alimentare a populației României.

3. STAREA ACTUALĂ A SECTORULUI AGROALIMENTAR ROMÂNESC

3.1. DECALAJE AGROALIMENTARE ROMÂNIA:UNIUNEA EUROPEANĂ

După aderarea României la UE, procesul de restructurare și apropiere de agricultura celorlalte țări membre s-a produs lent, fără consecințe vizibile în ceea ce privește compatibilizarea și convergența structurală și funcțională a sistemului agroalimentar. Pe lângă gradul insuficient de adoptare a politicilor agricole comune în din agricultura românească, pus pe seama capacității reduse de absorbție, atât a politicilor agricole (privite din punct de vedere al creșterii compatibilității structurale și funcționale), cât și a fondurilor financiare (ca nivel al absorbției fondurilor pentru dezvoltare rurală), mai trebuie adăugată accesibilitatea încă insuficientă a produselor agricole românești pe piața agricolă europeană, toate acestea constituind **puncte slabe** ale agriculturii românești.

Analizând gradul de (in)compatibilitate sau (non)convergență al agriculturii și economiei rurale românești cu cea europeană (a Uniunii Europene), se constată diferențe sau discrepanțe între România și UE.

Gradul de compatibilizare a agriculturii României cu cea din UE este încă redus, deficitul de compatibilitate înregistrând diferențe mari, astfel:

- la producția de cereale (kg/ha)0,52 (52%)
- la valoarea producției agricole (€/ha)0,32 (32%)
- la formarea brută de capital (€/ha)0,35 (35%)

Având în vedere și **gradul de utilizare al potențialului ecologic al terenului arabil** din România (pentru cereale) de numai 0,39 (39%), avem dimensiunea exactă a deficitului de compatibilitate al agriculturii românești față de UE. Principalii factori generatori de incompatibilitate și, totodată, amenințări, ale sistemului agroalimentar, sunt: decalajul tehnologic; slaba accesare a fondurilor europene; penuria de capital intelectual, uman înal calificat și nivel redus de utilizare a celui existent; incompatibilitatea instituțională cauzată de funcționalitatea pieței; diferențele structurale și de funcționalitate instituțională; precaritatea soluțiilor oferite ca urmare a slabei calificări manageriale a decidenților politici majori etc. Diferențialul de compatibilitate al agriculturii românești poate, într-o anumită măsură, constitui un avantaj competitiv pentru unele caracteristici sustenabile și durabile, reprezentând unul din **punctele tari** din punct de vedere economic, dar în același timp, un **punct slab** din punct de vedere social al spațiului rural al României. În primul rând, avantajele se concretizează în

potențialitatea oferită de exploatațile agricole comasate teritorial care cuprind circa 48% din suprafața arabilă a țării din exploatațile de peste 100 de ha, exploatațiilor agricole europene trebuindu-le o jumătate de secol pentru a atinge dimensiuni comparabile.

Pornind de la performanțele agriculturii și ale economiei rurale, **stadiul actual real al agriculturii românești este similar cu stadiul în care se afla agricultura țărilor UE-6 în perioada 1960–1965**, fiind principalele **puncte slabe** ale sistemului agroalimentar românesc:

- **valoarea producției primare** la hectar obținută de fermierii români (circa 800–900 €/ha) este de 2–2,5 ori mai mică comparativ cu cea obținută în prezent (ca medie europeană) de colegii lor din UE (1800–2000 €/ha);

- **consumul intermediar**, ca expresie a nivelului de susținere financiară a tehnologiilor, a structurii și a gradului de intensivizare a producției agricole, cu impact direct asupra randamentelor la nivelul statelor membre ale UE, înregistrează diferențe încă mari între România și țările UE. Astfel, consumul intermediar înregistrează valoarea de 715 Euro/ha în România, comparativ cu 8369 Euro/ha în Olanda, 3987 Euro/ha în Belgia, 2843 Euro/ha în Danemarca;

- **valoarea adăugată brută** în agricultura românească se află la jumătatea celei din UE-15, fapt care conduce la obținerea unei producții agricole finale de circa 1400–1500 €/ha în România, față de 2400–2600 €/ha în UE-15;

- **autoconsumul alimentară** în fermele de subzistență ale României reprezintă 90–92% din producția acestor ferme iar în cazul fermelor de semi-subzistență este de 50–52%, față de numai 10–12% în UE-15, această stare având drept consecință o valoare a **producției agricole comerciale de 400–420 €/ha în România**, de patru ori mai mică comparativ cu UE-15;

- **randamentele agricole** (producțiile medii pe unitatea de suprafață) la cereale obținute în fermele românești în perioada 1990–2010 (2770 kg/ha) sunt comparabile cu nivelul producțiilor realizate de fermierii din UE-6 în deceniul 6 al secolului trecut;

- **dotarea unui agricultor** din exploatațile agricole românești, comparativ cu dotarea unui agricultor din UE-15, este de circa 25–26 de ori mai mică (9000–9200 € imobilizări corporale în UE; 350 € în România);

- **creditele bancare** acordate în exploatațile agricole europene sunt de 15–16 ori mai mari comparativ cu cele acordate exploatațiilor agricole românești (1700–2000 €/ha – credite în UE, 110 €/ha în România);

- **necultivarea** unei suprafețe arabile care se ridică, în medie pe ultimii 10 ani, de peste un milion ha/an, reprezintă o pierdere medie anuală a producției agricole în România de 1050 mil. Euro;

- **interzicerea cultivării soiei modificate genetic (MGO)**, începând cu anul 2007, a cauzat României o pierdere anuală de peste 330 milioane \$/an, din care circa 250 mil. \$/an pentru importul de boabe și șroturi de soia din SUA, Argentina și Brazilia, provenite numai din culturi MG;

- **reabilitarea sistemelor de irigații** a fost realizată pe circa 30–35% din suprafața totală irigată, însă, în perioada 2000–2010 aceste sisteme au fost funcționale efectiv pe numai 280000 ha (adică, 9–10% din suprafața amenajată);
- consecința non-performanțelor agricole românești se concretizează în **ponderea extrem de ridicată** a cheltuielilor cu alimentele provenite din import (40%, în medie) și a ponderii importului de alimente în totalul consumului alimentar (20–25%, media ultimilor ani);
- **starea slabă a locuirii** pentru circa 38% din populația rurală este exprimată în ponderea ridicată a locuințelor (caselor) din materiale nedurabile (40–42%) și a gradului ridicat de îmbătrânire a acestora (75% din locuințe au vechimea peste 30–35 de ani);
- **alimentarea cu apă** a locuințelor este necorespunzătoare, mai mult de jumătate din populația rurală nebeneficiind de alimentare cu apă în sistem public;
- **gradul extrem de redus de echipare** a teritoriului rural și a locuințelor cu sisteme de încălzire, apă potabilă, racordarea la rețele de gaze naturale, canalizare (de circa 5–6 ori mai redus față de mediul urban românesc, care, la rândul său, are un nivel al dotării tehnico-edilitare mult inferior mediei UE-15 și chiar UE-25);
- **harta dezvoltării rurale a României** este dominată de imense pungi de sărăcie severă, caracteristice subdezvoltării extreme.

3.2. COSTURILE NONPERFORMANȚELOR AGRICOLE ALE ROMÂNIEI

Decalajele de performanță tehnologică, măsurate prin randamentul mediu de cereale la hectar, sunt, de asemenea, evidente nu numai prin nivelul scăzut al acestuia în România, ci și prin puternica instabilitate și fluctuație multianuală, măsurată prin coeficientul de variație a cărei valoare se ridică la 25,2%, aproape dublu față de alte țări membre UE. Non-performanțele agricole ale României și fluctuațiile multianuale, cauzate de tehnologiile învechite și consumurile minime de input-uri, au consecințe din cele mai severe atât asupra asigurării necesarului de produse agricole cât și asupra costurilor generale ale sectorului agricol.

Cercetări recente, efectuate de Institutul de Economie Agrară al Academiei Române, desfășurate în mai multe exploatații agricole, arată că, din totalul cheltuielilor de producție la unitatea de suprafață, circa 48% la cultura grâului și 53% la cultura porumbului sunt costuri fixe la hectar (lucrări mecanice de bază, pregătirea terenului pentru semănat, întreținerea culturilor, recoltare etc.), diferența fiind reprezentată de costurile variabile concretizate în input-urile care determină mărimea producției medii. Costurile fixe pe unitatea de suprafață, pentru cele două culturi, sunt, în medie, de circa 1500 lei/ha. Având în vedere faptul că în România s-a cultivat, în perioada 2000–2010, o suprafață de circa 5–5,5 milioane ha de cereale, obținând o producție medie de 2,5–3 t/ha (comparativ cu media Franței de 7,0 t/ha, a Germaniei de 6,6 t/ha sau a Italiei de 5,0 t/ha la cereale), se naște întrebarea: care ar fi suprafața necesară României pentru acoperirea consumului anual de cereale, de circa 14–15 milioane tone, în cazul în care România ar obține producții de cereale

asemănătoare cu cele ale Franței și altor țări UE? Răspunsul este simplu: 2–2,2 milioane hectare. Din acest calcul rezultă că România face **cheltuieli anuale generate de non-performanță de circa 5 miliarde lei** (1,1 mld. €), sumă care ar putea fi alocată pentru input-uri suplimentare sau investiții în utilaje, necesare sporirii producției la nivelul de performanță al Franței, iar suprafața de 2–2,2 mil. ha ar deveni disponibilă pentru a fi destinată altor culturi agricole, precum cele energetice sau furajere. Extinzând calculul costului nonperformanței la nivelul întregii suprafețe arabile, se ajunge la un cost de peste două miliarde € într-un an.

Deși, în mai multe cicluri guvernamentale, s-au alocat agriculturii fonduri, sub diferite forme de susținere, în medie de 400–500 milioane €/an, iar în ultima perioadă au depășit 600–700 milioane €/an, cu un vârf al investițiilor de 908 mil. €/an în 2008. Atât programele de susținere bugetară cât și investițiile (totalizând circa 10–12 miliarde Euro în perioada menționată) nu s-au regăsit în mod semnificativ în creșterea valorii producției agricole (VPA) și a valorii adăugate brute produsă în agricultură (VABA), acești indicatori sectoriali menținându-se aproximativ la același nivel anual.

Agricultura românească, ca de altfel întreaga economie agroalimentară, este caracterizată de **criza ineficienței alocării și utilizării resurselor** (începută încă cu mult timp înainte de 1989) precum și puternic afectată de **dezechilibre sistematice ale proprietății și exploatațiilor, ale piețelor și prețurilor produselor agricole, ale input-urilor producției agricole, precum și ale competitivității și funcționării instituționale**, toate acestea fiind **factori generatori de non-performanță**, constituind principalele **puncte slabe** ale sistemului agroalimentar românesc și, totodată, **amenințări** la îmbunătățirea siguranței și securității alimentare a României.

II. FUNDAMENTAREA STRATEGIEI AGROALIMENTARE A ROMÂNIEI

4. STRATEGIA AGROALIMENTARĂ A ROMÂNIEI: MOTIVARE, OBIECTIVE, PRIORITĂȚI, RESURSE

4.1. MOTIVAREA ELABORĂRII UNEI STRATEGII AGROALIMENTARE A ROMÂNIEI

După 1990 s-a simțit nevoia fundamentării de noi direcții strategice pentru agricultură, atât datorită restructurării profunde a regimului proprietății funciare și al sistemului de exploatare agricolă cât și ca urmare a tranziției spre economia de piață a României. În acest sens, pe parcursul ultimelor două decenii și jumătate, s-au elaborat peste 25 de documente și rapoarte gen „strategie”. Problema acestor strategii nu a fost legată atât de conținutul lor (de altfel cele mai multe făcute de profesioniști și bine fundamentate științific) cât de aplicabilitatea practică, de transpunerea lor în instrumente politice aplicabile în practică și indicatori de rezultat.

Scopul **Strategiei agroalimentare a României în perioada 2015–2020–2030** este, în principal, determinat de nevoia stabilirii liniilor directe ale **garanției siguranței alimentare și asigurarea securității alimentare a României**, ale dezvoltării durabile a agriculturii românești și a spațiului rural ca una dintre componentele de bază ale reluării creșterii economice a României. Elaborarea **Strategiei agroalimentare a României** are în vedere realitățile din spațiul rural, **spațiu care este atât un mediu economic cât și un mediu social, cultural și ecologic, de viață, iar agricultura este atât o ramură economică producătoare de produse agricole și materii prime pentru industria prelucrătoare, cât și o agri-cultură rurală cu profunde tradiții naționale de a căror conservare, continuitate și dezvoltare va depinde, în mare măsură, prezența (reală) a României în UE.**

Evaluând starea actuală a agriculturii și a spațiului rural românesc, apartenența României la UE și cerința integrării politicilor de dezvoltare ale agriculturii României în **Politica Agricolă a UE** și în **Strategia europeană pentru creșterea inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii – Europa 2020**, Comisia Prezidențială pentru Politici Publice de Dezvoltare a Agriculturii consideră de stringentă actualitate pentru economia României, în general și pentru agricultură, în special, elaborarea **Strategiei agroalimentare a României**.

Analiza comparativă a nivelului actual de dezvoltare a economiei rurale și a economiei agroalimentare permite formularea câtorva întrebări necesare elaborării **Strategiei agroalimentare a României**:

– Nivelul actual de dezvoltare al agriculturii asigură realizarea obiectivului fundamental al acesteia – garantarea siguranței alimentare și asigurarea securității alimentare a populației României?

– Nivelul actual al economiei rurale, al cercetării și al învățământului agricol din România facilitează aplicarea conceptelor europene de dezvoltare rurală durabilă cuprinse în Politica Agricolă Comună?

– Nivelul actual al economiei României, în general, și al economiei rurale, în special, în care predomină încă mentalitatea potrivnică cooperării și asocierii, poate susține un ritm accelerat (atât de necesar) de dezvoltare rurală durabilă în România?

– Politica Agricolă Comună actuală și cea pentru perioada 2014–2020, care nu susține în mod direct creșterea producțiilor agricole în Uniunea Europeană, poate fi aplicată întocmai și în România, a cărei agricultură, în vederea atenuării și eliminării decalajelor de performanță față de UE, ar trebui să se afle în anii viitori în maximă expansiune a randamentelor?

– Diferențele încă mari între nivelurile de finanțare ale agricultorilor europeni și români, atât prin plățile directe, cât și pentru dezvoltarea rurală, diferențe menținute și în bugetul agricol al UE pentru perioada 2014–2020, atenuază sau, din contră, accelerează discrepanțele randamentelor agricole și consolidarea fermelor românești?

4.2. OBIECTIVELE, PRIORITĂȚILE STRATEGICE ȘI RESURSELE NECESARE SECTORULUI AGROALIMENTAR AL ROMÂNIEI

Strategia agroalimentară a României, este produsul unei analize științifice, obiective, a potențialului agricol și silvic care trebuie adaptat, însușit și susținut convergent de toate forțele politice și tehnocratice, sub forma unui vector al dezvoltării cu obiective importante și proceduri juridice de reformă și restructurare.

Documentul strategic are ca suport sau vehicule de punere în operă **programele de guvernare** care, în opinia noastră, trebuie să constituie **o învelitoare, o înfășurătoare** a vectorului strategic (și nu factor de rupere permanentă a strategiei, așa cum s-a întâmplat, din păcate, în România, guvernare după guvernare, după 1989).

Cunoașterea realităților agriculturii și a economiei rurale românești de azi este condiția *sine qua non* pentru elaborarea și aplicarea unui **program coerent pe termen mediu și lung pentru reconstrucția europeană a economiei rurale românești**, pentru sporirea contribuției agriculturii la atenuarea crizei actuale și pentru reluarea creșterii economice sustenabile.

Strategia agroalimentară a României, are ca obiectiv fundamental **garantarea siguranței alimentare și asigurarea securității alimentare a populației României** având în centrul său **dezvoltarea rurală durabilă**, ca factor al **creșterii economice sustenabile**, care presupune o **economică rurală puternică** cu principala sa ramură - agricultura performantă -, edificată pe o **infrastructură rurală**

modernă, o echipare tehnică adecvată a teritoriului rural, a localităților și locuințelor rurale, prin folosirea în circuitul economic a resurselor naturale locale reînnoibile (din mediul rural), protecția mediului și a peisajului și, ca efect al acestora, atingerea unui standard acceptabil de viață rurală, prin atenuarea și restrângerea sărăciei severe din spațiul rural.

Dezvoltarea economică sustenabilă se poate obține, înainte de toate, numai dacă se investește pe termen mediu și lung în consolidarea exploatațiilor agricole și a întreprinderilor de procesare alimentară, în tehnologii avansate, în amenajarea și echiparea adecvată a teritoriului agricol, cu sisteme de irigații, de desecări, sisteme antierozionale, perdele forestiere de protecție a câmpului, sisteme antiinundații etc. Suportul financiar direct din fondurile europene și naționale trebuie direcționat pentru realizarea acestor premise ale dezvoltării rurale durabile. Totodată, trebuie intensificate acțiunile legislative, instituționale, financiare și fiscale în vederea creșterii competitivității circuitelor agricole comerciale naționale, în plan internațional, extinderea participării produselor agricole românești pe terțe piețe, în primul rând pe piața agricolă comună europeană, precum și în vederea atenuării riscurilor și turbulențelor cauzate de fluctuațiile anuale și multianuale ale factorilor naturali de producție și ale prețurilor. Trebuie acordată o mai mare importanță expansiunii piețelor agricole regionale și locale.

Dezvoltarea spațiului rural se bazează pe conceptul de dezvoltare rurală durabilă, extinderea și diversificarea economiei rurale presupunând îmbinarea armonioasă între componenta agricolă (și forestieră) și componenta economică rurală agroalimentară și neagricolă, fundamentată pe următoarele principii:

- **Agricultura**, în zonele preponderent agricole, și silvicultura, în zonele rurale montane, reprezintă coloana vertebrală a spațiului rural. Cu toate că au intervenit mutații importante, în ultimul timp, în rolul și funcțiile agriculturii, aceasta rămâne componenta principală a oricărei strategii agroalimentare și de dezvoltare rurală. Totodată, în dezvoltarea agriculturii trebuie aprofundată ideea de schimbare a centrului de greutate de pe aspectul productivist pe aspectul multifuncțional al acesteia;

- Având în vedere faptul că resursa naturală regenerabilă cea mai valoroasă a României este solul (fondul funciar agricol), decidenții majori ai țării au obligația politică și economică dar și morală față de generația actuală și față de generațiile viitoare să asigure, prin politici agricole adecvate, exploatarea durabilă a solului la nivelul potențialului său productiv. Creșterea producției agroalimentare și a economiei forestiere nu trebuie privită ca un „obiectiv în sine”, ci atât ca un obiectiv al asigurării securității alimentare și garantarea siguranței alimentare a populației țării cât și ca un obiectiv de perspectivă al României având în vedere prognoza demografică mondială estimată la circa 9 miliarde de locuitori ai Terrei pentru următoarele două–trei decenii. Creșterea producțiilor agricole la nivelul potențialului natural (ecologic) al solului, trebuie corelată, în mod obligatoriu, cu potențialele de absorbție ale piețelor agricole interne și externe;

- Prioritatea modernizării agriculturii și a economiei rurale, conform Strategiei agroalimentare a României, în concepția noastră, trebuie să se

fundamenteze pe funcțiile economice și sociale vitale ale sistemului agroalimentar: **asigurarea alimentației echilibrate a populației (deci, implicit, a siguranței alimentare), a necesarului de materii prime pentru activitățile neagricole și a unui export activ și profitabil de produse agroalimentare, conservarea și îmbunătățirea capitalului peisagistic al spațiului rural, asigurarea unui standard de viață decent (comparabil cu nivelul european mediu) și protejarea mediului înconjurător.** În același timp, **economia rurală, în general, și agricultura, în special, reprezintă o imensă piață de desfacere pentru ramurile din amonte și aval de aceasta,** contribuind direct la dezvoltarea unor ramuri neagricole, precum și a sectoarelor conexe agriculturii (și silviculturii).

Formularea **obiectivelor și priorităților Strategiei agroalimentare a României pentru perioada 2015–2020–2030** s-a făcut pornind de la funcțiile spațiului și ale economiei rurale, inclusiv ale agriculturii românești, necesitatea dezvoltării accelerate a acestora, noul parteneriat între Europa și fermieri, conform reformei PAC pentru perioada 2014–2020, astfel:

– **realizarea unei producții agricole și alimentare care să asigure securitatea alimentară națională și care să garanteze siguranța alimentară a populației prin:**

- **dublarea randamentelor agricole în următoarele două decenii, comparativ cu deceniul 2000-2010;**

- **dublarea valorii producției vegetale și animale în următoarele decenii, față de cea din 2010;**

- **dublarea valorii producției agroalimentare procesate, față de anul 2010;**

– **asigurarea integrală a necesarului intern de produse alimentare** a populației României, de calitate îmbunătățită și a unui excedent față de consumul alimentar intern, disponibil pentru export;

– **asigurarea echilibrului ecologic durabil pe termen lung** al spațiului rural prin investiții publice, public-private sau private în lucrări de infrastructură de protecție și echipare a teritoriului (sisteme de irigații, sisteme hidro-ameliorative de protecție, perdele de protecție, împădurirea terenurilor degradate și defrișate etc.);

– **conservarea și protejarea resurselor naturale regenerabile** (solul, apa, aerul, biodiversitatea) și utilizarea durabilă a resurselor naturale agricole, în primul rând a solului, conservarea biodiversității, aplicarea politicilor de atenuare a efectelor schimbărilor climatice;

– **compatibilizarea sistemului național de învățământ și cercetare științifică cu cel european**, asigurarea unui parteneriat durabil al acestuia cu sistemul agroalimentar românesc;

– **dezvoltarea teritorială echilibrată a economiei rurale agricole și nonagricole**, extinderea IMM-urilor rurale și creșterea gradului de ocupare, prin susținerea cu preponderență a populației rurale active tinere;

– **echilibrarea balanței alimentare (și de plăți) românești** și creșterea exporturilor agroalimentare românești;

– **restrângerea zonelor rurale defavorizate și a sărăciei rurale severe.**

Elaborarea Strategiei agroalimentare a României are la bază trei premise fundamentale, care stau la baza construcției acestuia:

a) starea de azi a agriculturii și potențialul ecologic și economic al spațiului rural din România;

b) starea economică generală a României generată de criza economică;

c) apartenența României la Uniunea Europeană și cerința integrării agriculturii românești în spațiul agroalimentar european și a compatibilizării acesteia cu Politica Agricolă Comună a UE.

a) Starea actuală a agriculturii și spațiului rural din România

Realitățile spațiului rural românesc, după peste două decenii de reforme agrare, sunt prezentate în cele ce urmează, în **starea actuală a agriculturii și spațiului rural din România** fiind rezultatul evenimentelor și acțiunilor politice, economice, juridice și sociale acumulate de-a lungul secolului al XX-lea, la care se adaugă efectele politicilor agricole actuale, de după anul 1989.

Patru schimbări majore, pot fi apreciate ca patru fracturi ale structurilor agrare românești în numai un secol – marea reformă agrară din anul 1921, reforma agrară din anul 1949, colectivizarea agriculturii din perioada 1949–1989 și efectele aplicării Legii fondului funciar din 1991 și a legilor conexe acesteia), au făcut imposibilă conceperea, dar mai ales aplicarea unui **proiect agricol românesc de lungă durată**, asemenea majorității țărilor (vest) europene. Schimbările majore, succesive de sistem au generat instabilitate și, ceea ce este mai grav, absența continuității, stabilității, durabilității și sustenabilității sistemului agricol național românesc.

Efectele politicilor agricole (reforme, restructurări, ajustări) aplicate contradictoriu, lipsite de continuitate după 1989, au generat o agricultură fluidă, nestructurată, neperformantă, necompetitivă, neconcurențială, majoritar de subzistență, precum și trecerea de la unități agricole mari (IAS, CAP), caracteristice socialismului oriental, la unități agricole mari (asociații, societăți) aflate în faza capitalismului primitiv care dețin cumulat o suprafață agricolă de aproape 5 milioane hectare.

b) Starea economică generală a agriculturii României generată de criza economică

Agricultura UE se confruntă cu o serie de probleme generate de criza economică, cum sunt:

– problemele de securitate alimentară cu privire la marile discrepanțe în producție și distribuție;

– atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea producției agricole la acestea, conservarea resurselor naturale, îmbunătățirea eficienței resurselor și dezvoltare durabilă la toate nivelurile;

– impactul volatilității prețurilor atât asupra cumpărătorilor de produse agricole cât și asupra producătorilor agricoli;

– variațiile de preț nu se reflectă echilibrat în economia actorilor de pe lanțul alimentar;

– reducerea productivității și deteriorarea comerțului agroalimentar;

– presiuni pentru intensificarea producției din cauza creșterii costurilor.

Acestea sunt câteva procese care impun ca reforma PAC să abordeze atât eșecurile de piață cât și cele politice, astfel:

- piețele au nevoie de mai multe semnale transparente;
- politicile trebuie să vizeze noi provocări;
- productivitatea și inovația trebuie să vizeze creșterea durabilă.

c) Apartenența României la UE și cerințele compatibilizării agriculturii românești cu PAC a UE

Decalajele de performanță tehnologică, măsurate prin randamentul mediu la cereale, sunt evidente nu numai prin nivelul scăzut al acestora, ci și prin fluctuația și instabilitatea accentuată a producției agricole românești. În țări precum Franța, de exemplu, se înregistrează un **diferențial anual maxim de producție** (diferența între producția maximă și cea minimă anuală) la culturile de cereale, de circa 1300 kg/ha, la o producție medie multianuală de 6300 kg/ha (20,6%), iar în România diferențialul maxim este de 2000 kg/ha, la o producție medie multianuală de numai 2770 kg/ha (74,1%), fapt ce demonstrează, fără putere de tăgadă, nonperformanțele și marile fluctuații anuale ale producțiilor agricole ale României, dependența neacceptată de mare față de condițiile meteorologice.

Obiectivul politic al PAC bazat pe **Strategia europeană pentru creșterea inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii – Europa 2020** în domeniul economic îl constituie **producția viabilă pentru hrană** care trebuie să contribuie la creșterea venitului agricol și să limiteze fluctuațiile anuale și multianuale, volatilitatea prețurilor și a veniturilor deoarece riscurile naturale sunt mult mai pregnante decât în alte sectoare, iar veniturile fermierilor și profitabilitatea exploatațiilor agricole se află la niveluri sub cele din alte sectoare; să îmbunătățească competitivitatea sectorului agricol, consolidând poziția deținută de acesta în cadrul **lanțului alimentar**. Segmentul agricol este fragmentat, comparativ cu alte segmente ale lanțului alimentar, acestea fiind mai bine organizate și cu o putere mai mare de negociere. În plus, fermierii europeni trebuie să facă față competiției pieței mondiale, în același timp, să respecte standarde înalte de protecție a mediului, de siguranță și calitate a alimentelor și de bunăstare a animalelor; să compenseze dificultățile de producție în zonele cu **dezavantaje naturale** specifice, întrucât în aceste regiuni există un risc crescut de abandonare a terenurilor.

Obiectivul politic în domeniul **mediului și schimbărilor climatice**, îl constituie **managementul durabil al resurselor naturale și atenuarea schimbărilor climatice** care să garanteze practicile durabile de producție și să asigure furnizarea de **bunuri publice care respectă condițiile de mediu**, întrucât multe dintre bunurile publice generate de agricultură nu sunt remunerate prin funcționarea normală a piețelor; să favorizeze dezvoltarea rurală ecologică – **creșterea verde** – prin inovare, ceea ce necesită adoptarea de noi tehnologii, dezvoltarea de noi produse, înlocuirea proceselor energofage de producție agricolă și sprijinirea noilor așteptări ale consumatorilor; să urmărească **acțiunile de atenuare și limitare a efectelor schimbărilor climatice** care să permită

agriculturii să se adapteze schimbărilor climatice. Întrucât agricultura este în mod particular vulnerabilă la impactul schimbărilor climatice, sectorul agricol trebuie sprijinit pentru o mai bună adaptare la efectele fluctuațiilor meteorologice, pentru reducerea efectelor negative ale schimbărilor climatice.

Programele și proiectele europene pentru agricultură au în centrul lor **asigurarea securității alimentare și garantarea siguranței alimentare a populației prin dezvoltare rurală durabilă** ca factor al **creșterii economice sustenabile**, care presupune o **economie rurală puternică**, edificată pe o infrastructură rurală modernă, o echipare tehnică adecvată a teritoriului rural, localităților și caselor rurale, **folosirea resurselor naturale locale** (din mediul rural) **reînnoibile** în circuitul economic, **protecția mediului și a peisajului** și, ca efect al acestora, **un standard acceptabil, decent de viață rurală**.

Noua filosofie a dezvoltării spațiului rural se bazează pe conceptul de **dezvoltare rurală durabilă** care presupune îmbinarea armonioasă între **componenta agricolă (și forestieră) și componenta economică rurală agroalimentară și neagricolă**, fundamentată pe următoarele principii:

- concordia dintre economia rurală și mediul înconjurător (echilibrul economie-ecologie);
- programele de dezvoltare durabilă, sustenabilă trebuie să cuprindă un orizont de timp mediu și lung;
- diversificarea a structurii economiei agricole, prin pluriactivitate, în primul rând, prin extinderea economiei agroalimentare, a economiei neagricole și a serviciilor rurale;
- naturalizarea spațiului rural, prin păstrarea mediului natural cât mai intact;
- mediul antropizat, creat de om, să fie cât mai apropiat de mediul rural natural;
- folosirea resurselor naturale locale cu prioritate a resurselor regenerabile, la fața locului, în mediul rural, în activitatea economică rurală.

Agricultura, în zonele preponderent agricole, și **silvicultura**, în zonele rurale de deal și montane, reprezintă **coloana vertebrală a spațiului rural**. Cu toate că au intervenit, în ultimul timp, mutații importante în rolul și funcțiile agriculturii, aceasta rămâne componenta principală a oricărui program de dezvoltare rurală. Totodată a apărut și problema unei **noi filosofii în dezvoltarea agriculturii** care conduce la ideea de schimbare a centrului de greutate de pe **aspectul strict productivist și de profitabilitate** pe **aspectul multifuncțional, ecologic și social** al acesteia.

Agricultura intensivă. România trebuie să aibă în centrul politicilor agricole, extinderea agriculturii performante (intensive) și în zonele în care acum, din raționamente financiare, nu se utilizează aceste tehnologii, însă terenurile sunt favorabile **agriculturii intensive**. În cazul în care România va reuși să sporească performanțele tehnice ale agriculturii în ramurile vegetale și animale până la nivelul mediu al UE-15, la orizontul anului 2020, și spre nivelul mediu al țărilor dezvoltate agricol, la orizontul anului 2030, va avea și în viitor o securitate alimentară precară generată de un consum alimentar dependent de comerțul agroalimentar comunitar.

Agricultura ecologică, ca variantă a agriculturii plurifuncționale, presupune tehnologii care înglobează mai multă muncă prin care se atrage în agricultură o parte din forța de muncă rurală excedentară. Agricultura ecologică este, în principal, sistemul de agricultură care asigură obținerea unor produse de calitate, controlate și certificate, într-o armonie cu natura și sănătatea consumatorilor. Se estimează că, în țările dezvoltate, agricultura ecologică se practică, la această dată, pe circa 4–5% din suprafața agricolă, iar datorită prețurilor produselor eco (mult) mai ridicate, **nu se poate conta pe creșterea însemnată a suprafețelor ocupate cu culturi ecologice, respectiv pe o „masivă ecologizare” a producției agricole în următoarele 2–3 decenii.** Prin urmare, nu se poate prevedea o creștere însemnată a populației rurale ocupate în astfel de exploatații nici în România.

Agricultura plurifuncțională, chiar dacă din punctul de vedere strict al producțiilor și profitului este mai puțin performantă (comparativ cu agricultura intensivă) în exploatațiile agricole care o practică, din alte puncte de vedere (turistic, peisagistic, al protecției mediului, ecologic, social etc.) este preferabilă. Agricultura plurifuncțională, în principiu, îndeplinește toate funcțiile economice ca și ale agriculturii intensive și specializate, aceasta preia însă funcții noi, precum:

- conservarea elementelor vitale ale biodiversității (floră, faună, sol, aer, apă), prin exploatarea lor sustenabilă și, implicit, durabilă, într-o agricultură care asigură stabilitatea și păstrarea agroecosistemelor;
- armonizarea funcțiilor sociale și culturale ale spațiului rural, în strânsă legătură cu o agricultură sănătoasă și diversificată;
- sporirea capitalului turistic, prin păstrarea și înfrumusețarea patrimoniului peisagistic.

Agricultura plurifuncțională presupune folosirea unui număr sporit de persoane ocupate în agricultură în perioade mai lungi de timp pe parcursul anului agricol, comparativ cu ramurile agriculturii convenționale intensive și specializate.

Agricultura conservativă, prin tehnologiile aplicate, contribuie la protecția mediului agricol, reducerea emisiilor de bioxid de carbon și gaze de ardere (datorate lucrărilor mecanice), acoperirea verde cvasi-permanentă a solului, conservarea biodiversității, ameliorarea și înfrumusețarea peisajului și, în mod deosebit, folosirea optimă a resurselor agricole primordiale – solul și apa. Având în vedere efectele pe termen lung ale aplicării agriculturii conservative asupra mediului, în primul rând asupra solului, diferența de performanță tehnică a fermelor, în mod obligatoriu **trebuie susținută prin măsuri financiare și fiscale.**

Agricultura – sursă de energie verde. Prima criză energetică de proporții din deceniul opt al secolului al XX-lea precum și cerința reducerii poluării pune noi probleme în fața agriculturii. Printre alternativele energetice la criza materiilor prime energetice fosile, cu epuizare mai apropiată sau mai îndepărtată, este și **producția agricolă de bioenergie**, agricultura dobândind o nouă funcție: **producătoare de materii prime energetice.** Directivele UE prevăd extinderea biocombustibililor de la 2% din consumul total în anul 2007, până la 10%, în următorii zece ani, și la 20%, după anii 2020. Prin urmare, contribuția agriculturii la siguranța energetică, prin alternativa verde, este în creștere, iar competiția economică internă nouă **alimente–**

energie în ramura agriculturii, se accentuează, punând noi probleme decizionale în acest domeniu.

Agricultura biotehnică. Evoluția accelerată a cercetărilor în domeniul ingineriei genetice și a biotehnologiei a avut ca efect direct în agricultură asimilarea, fără precedent, a rezultatelor științifice concretizate în extinderea culturilor cu plante modificate genetic (PMG), atât pentru sporirea producției agroalimentare cât și pentru creșterea ponderii agriculturii în consumul de energie. Cu privire la funcția energetică a agriculturii, considerăm că trebuie să subliniem și impactul major al agriculturii biotehnologice asupra economiei fermelor agricole. Având în vedere structura ecologică a spațiului agricol național, România are posibilitatea să cultive circa 500000 ha cu soia modificată genetic și aproximativ 1,5–2 mil. ha de porumb modificat genetic (din cele 2,5 mil. ha suprafață cultivată cu porumb), acestea aducând un spor anual de valoare agricolă de cel puțin 2,5–3,5 mld. € prin exportul de furaje concentrate (boabe de porumb și soia, șroturi de soia).

Agricultura, având funcții multiple, este firesc ca societatea, beneficiara acestora, să plătească nu numai **produsele agroalimentare ca bunuri publice**, adică hrana propriu-zisă, ci și **serviciile publice indirecte** generate de agricultură care contribuie la protecția mediului, ameliorarea habitatului, înfrumusețarea peisajului etc. Actualul sistem de prețuri, eliminarea subvențiilor pentru ca hrana să fie cât mai ieftină, **fără utilizarea unor forme de compensare financiară pentru serviciile publice subsidiare ale agriculturii**, va avea pe termen mediu consecințe negative asupra agricultorilor și, indirect, pe termen lung efecte nefavorabile în ceea ce privește securitatea și siguranța alimentară.

Economia zonei montane, prin resursele naturale pe care le cuprinde acest teritoriu rural al țării, reprezintă una din problemele economice și sociale de primă importanță pentru economia rurală a României. Faptul că zona montană se întinde pe aproape 71.300 km² (30% din suprafața țării), din care o suprafață de 4,4 mil. ha este acoperită cu păduri, 2,4 mil. ha de pajiști naturale, unde locuiesc aproape 3,3 milioane locuitori în 1,2 milioane de gospodării și care dețin circa 2,9 mil. ha teren agricol, din care 500.000 ha teren arabil, se poate cuantifica, relativ ușor, importanța economiei montane pentru țara noastră.

În cadrul **zonei montane**, **economia agricolă, economia forestieră și cea agroturistică** se întrepătrund intim. **Economia agricolă montană**, în mare parte ecologică sau organică, axată pe economia pastorală (creșterea vacilor cu lapte, a tineretului taurin și activitățile pastorale de oierit estival), poate fi împletită, prin pluriactivitate, cu recoltarea și prelucrarea fructelor de pădure și a plantelor medicinale din flora spontană, iar ambele conexe cu activități agroturistice de iarnă și vară sau legate de obiceiurile pastorale și etnofolclorice, religioase, spirituale, activități sportive și de drumeție, toate acestea constituind căi de sporire importantă a economiei rurale montane, de valorificare superioară a capitalului natural al zonei de munte.

Extinderea agriculturii montane este o necesitate pentru România. Spre deosebire de zona de câmpie și cea de deal, densitatea populației în zona de munte este de circa 2,5–3 ori mai mică, iar contribuția economiei montane (agricultură,

silvicultură – exploatare forestieră, agroturism, ecoeconomie rurală montană nonagricolă, habitat) reprezintă circa 8–10% din producția agricolă a României.

În cadrul extins al *economiei forestiere*, două aspecte trebuie să constituie obiective ale programelor de dezvoltare și amenajare rurală. Primul, se referă la **extinderea pădurilor prin noi plantări, a perdelelor forestiere de protecție, întreținerea pădurilor actuale, iar al doilea aspect cuprinde exploatarea rațională a pădurilor și prelucrarea materialului lemnos brut în produse finite înalt prelucrate cu valoare adăugată ridicată.**

Economia vânătorii și a pescuitului sportiv reprezintă o componentă importantă a economiei rurale în zona montană, reunind activități extrem de căutate, apreciate și bine plătite de turiștii români, dar mai ales străini.

Agroturismul în majoritatea zonelor montane din România este, mai degrabă, o potențialitate decât o realitate. Potențialitatea pentru agroturism în zonele montane este generată de frumusețea și liniștea satelor și a gospodăriilor rurale, marea varietate a activităților caracteristice producției agricole și silvice, atractivitatea peisajului din mediul înconjurător satelor, tradițiile agrare specifice fiecărei localități rurale și echiparea în viitor prin proiectele de amenajare a teritoriului și localităților rurale. Extinderea și generalizarea agroturismului presupune însă o profundă remodelare a infrastructurii rurale și a echipării adecvate turismului a gospodăriilor (fermelor) agroturistice. Pe lângă echiparea gospodăriilor (fermelor) agroturistice și ameliorarea infrastructurii rurale pentru extinderea agroturimului, este necesar și un **management turistic promoțional**, constituirea de rețele de informare turistică prin care să fie adusă cât mai aproape oferta de cererea de agroturism, promovarea acestui tip de turism ca un **turism educativ pentru elevii** și chiar și pentru locuitorii din orașe, care nu cunosc, în suficientă măsură, „viața de la țară” și activitățile caracteristice agriculturii, pomiculturii, creșterii vacilor cu lapte, păstoritului, obiceiurilor și tradițiilor rurale etc.

Locuirea (habitatul) permanentă în Carpați se ridică până la maximum 1000–1200 m, în timp ce în Alpii elvețieni sau austrieci locuirea permanentă se ridică cu 1000 de m mai sus, adică până la 2000–2200 m, acestea constituind diferențele mari între economiile montane ale României și a altor țări montane ale UE.

În viitor, principala funcție a zonei montane în România (dar nu numai) o reprezintă **spațiul de expansiune al habitatului**, de creștere a calității acestuia comparativ cu cel din șes și zona colinară și de **rezervă importantă pentru creșterea producției agricole de calitate**, în mod deosebit a celei ecologice. Cele două funcții importante ale spațiului montan, **expansiunea habitatului și rezerva de creștere a producției agricole trebuie să reprezinte**, pentru România **oportunități** ale dezvoltării, elemente strategice importante pe termen lung pentru dezvoltarea rurală, acompaniate și susținute de politici guvernamentale și locale agromontane adecvate.

Direcțiile principale de acțiune pentru zona montană prevăzute în strategie sunt următoarele:

- în domeniul **agriculturii**, este necesară creșterea veniturilor fermierilor prin stimularea formelor asociative, cooperatiste și a formării profesionale a fermierilor, prin susținerea activităților agricole și a investițiilor;
- organizarea **cooperativelor de aprovizionare – prelucrare – desfacere** a produselor agroalimentare montane, în principal în ceea ce privește produsele lactate, a fructelor de pădure etc.;
- în contextul **sporirii gradului de informare al fermierilor și al încurajării dezvoltării de activități specifice**, trebuie avute în vedere o serie de măsuri privind formarea profesională și dezvoltarea de servicii de consultanță și consiliere, ajustate nevoilor fermierilor prin crearea Camerelor Agricole și actualizarea curriculei în școlile din zona montană, adaptată agriculturii specifice zonei;
- **menținerea tinerilor în zona montană** este un obiectiv important datorită tendinței din ultima perioadă de reducere a natalității, dar și a creșterii migrației. Trebuie avut în vedere pregătirea profesională și ajustarea curriculei școlilor profesionale, în acord cu cerințele pieței muncii din zona montană;
- cu privire la **activitățile din sfera economică**, trebuie avut în vedere diversificarea acestora și creșterea competitivității economice, prin pregătirea profesională a acestora și prin asigurarea de diverse stimulente pentru dezvoltarea afacerilor din zonă;
- cu referire la activitatea **turistică**, se urmărește revitalizarea turismului montan, atât prin susținerea acțiunilor de comunicare și promovare, a lucrului în parteneriat și a cooperării actorilor din sectorul turistic cât și prin intermediul finanțării investițiilor directe;
- **modernizarea infrastructurii de transport și pentru serviciile de bază**, precondiție a generării dezvoltării economice și stabilizării populației, constituie un alt punct important având în vedere starea precară a acesteia în zona de munte;
- **gestionarea durabilă a resurselor forestiere** reprezintă un element de primă importanță, având în vedere proporția importantă a suprafețelor împădurite actuale. În această direcție, sunt vizate nu numai activități de training ale resurselor umane din domeniu, ci și activități pentru protejarea și dezvoltarea durabilă a fondului forestier, precum și valorificarea superioară a produselor forestiere;
- **conservarea biodiversității** reprezintă un alt aspect important. Pentru atingerea acestui obiectiv s-au identificat ca prioritare acțiuni ce vizează un management mai eficient al informațiilor și al parteneriatelor din acest domeniu, dotări corespunzătoare, precum și intervenții directe la nivelul ariilor naturale protejate, incluzând siturile natura 2000 sau al speciilor pe cale de dispariție și amenințate;
- implementarea unui **management durabil al deșeurilor** în zona montană s-a reliefat ca una dintre problematicile acestei zone, ce necesită, pe de o parte, investiții directe în colectarea, sortarea și procesarea deșeurilor, dar și o sporire a gradului de conștientizare a comunităților și a factorilor interesați în acest domeniu;

- în ceea ce privește **patrimoniul cultural**, având în vedere bogăția și diversitatea resurselor culturale tradiționale, precum și a formelor de expresie, se au în vedere activități de comunicare și training pentru protejarea acestora, măsuri ce vizează protejarea patrimoniului de o manieră sustenabilă precum și asigurarea condițiilor necesare dezvoltării de activități economice specifice.

Economia montană bine concepută, aplicată și susținută, poate fi o șansă pentru România, cu o condiție: politicile guvernamentale de sprijinire (susținere) să fie adecvate zonei montane, adică diferențiate funcție de altitudine, așa cum se practică în toate țările europene cu economie montană evoluată.

Industria alimentară. După restructurarea și privatizarea masivă din industria alimentară din perioada 1995–2000, a urmat un timp în care sectorul a făcut eforturi de modernizare, dar mai ales de recâștigare a pieței interne, apoi de aliniere la cerințele de calitate și sanitar-veterinare pentru exportul în UE. La aceste eforturi au contribuit și investițiile de capital autohton și investițiile străine directe, acestea din urmă totalizând 2,25 miliarde Euro în industria alimentară, adică 4,1% din totalul ISD în România, respectiv 13% din totalul ISD în industria prelucrătoare (sold cumulat la 31.12.2011).

Programele de preaderare au permis modernizarea, în principal, prin crearea de noi unități de procesare a produselor agroalimentare la standardele UE. Cu toate acestea, importurile de produse agroalimentare procesate au crescut de la an la an, datorită deficitului de ofertă de pe piața internă, competitivității mai reduse a produselor românești similare și a creșterii cererii pe piața internă pentru produse de calitate. În același timp, trebuie remarcată creșterea exporturilor agroalimentare în perioada post-aderare (2007–2012) de 3,6 ori, atât pe piața UE, cât și pe terțe piețe, precum și faptul că pe piețele extracomunitare, soldul balanței comerciale agroalimentare extra-comunitare a devenit pozitiv încă din anul 2010, cu tendință de creștere în următorii ani. În aceste condiții, în România creșterea gradului și calității procesării materiilor prime agricole și a exportului de produse alimentare procesate a devenit o prioritate pentru perioada următoare.

Principalele probleme pe filierele agroalimentare (priorități și posibile direcții de soluționare) sunt legate, în principal, de accesul mai bun pe piețele externe.

Producția de materii prime pentru industria alimentară:

• Consolidarea poziției producătorilor agricoli autohtoni în lanțul agroalimentar poate fi influențată pozitiv de următoarele măsuri:

– încurajarea asocierilor producătorilor în cooperative de livrare, care va permite creșterea capacității acestora de a furniza unităților de procesare din industria alimentară cantități mari de materii prime agricole de calitate;

– plata corespunzătoare și la timp a producătorilor agricoli – furnizori de materie primă;

– instituționalizarea sistemelor de contracte de livrare între producătorii agricoli și procesatori;

– eliminarea intermediarilor dintre producătorii de materii prime agricole (fermieri) și procesatori.

Industria de procesare alimentară:

- Creșterea gradului de prelucrare, deci a valorii adăugate, prin diversificarea gamei sortimentale;
- Implementarea standardelor de management a calității;
- Obținerea de certificări sectoriale și internaționale necesare pentru atestarea calității produselor oferite (inclusiv prin programele cu cofinanțare bugetară);
- Oferta de export să fie conformă cu standardele de calitate ale pieței externe de destinație (standarde minime UE, dar și standarde mai ridicate, necesare pentru exportul de carne, produse din carne și produse lactate pe piața Rusiei);
- stimularea conformării la standardele de mediu.

4.3. FUNDAMENTAREA STRATEGIEI AGROALIMENTARE A ROMÂNIEI. ORIZONT 2015-2020-2030

În proiecția **obiectivelor strategice** ale dezvoltării sistemului agroalimentar din România s-a avut în vedere determinarea (**prognoza**) următorilor **indicatori sintetici**:

1. **valoarea producției agricole primare** (vegetale și animale) și structura acestora;
2. **valoarea producției agroalimentare** și destinația acesteia: consum alimentar intern, export/import de alimente;
3. **prognoza consumului alimentar** anual pe locuitor în România;
4. **populația țării hrănită** din producția agroalimentară internă (disponibilul de alimente pentru export);
5. **investiții de capital** pe hectar pentru susținerea producției agroalimentare a României.

Datele rezultate pe baza metodologiei și a algoritmului de calcul, pentru fiecare orizont (2010, 2015, 2020, 2030) sunt prezentate în tabelul 1.

Prognoza obiectivelor sintetice ale strategiei sistemului agroalimentar s-a făcut folosind algoritmi de calcul fundamentați pe următorii **factori de producție**:

- **gradul de utilizare a resurselor ecologice**;
- **capacitate investițională** în factori tehnologici (irigații, energie, input-uri productive, protecția mediului agricol);
- **structura producției agricole primare** (vegetală, animală),
- **indicele de procesare a producției agricole primare** în produse alimentare finite;
- **evoluția valorică a consumului agroalimentar** al populației.

Cercetări științifice profunde și îndelungate, întreprinse atât în România cât și în alte țări, au demonstrat faptul că **există o corelație strânsă** între potențialul ecologic (natural) care exprimă **calitatea solului** (mediului ecologic), **potențialul economic** care exprimă mărimea și **calitatea capitalului investit** în factorii de producție (input-uri) și **recolta obținută** (output-uri).

În cazul României, specialiștii în aprecierea ecologică și economică a solurilor de la ASAS au demonstrat că potențialul ecologic al terenului arabil este

de 7000–7100 kg/ha cereale convenționale (gradul de utilizare a potențialului ecologic $K_e=1$), iar în cazul Franței potențialul ecologic este de 8250 kg/ha.

Trebuie spus răspicat, ca profesiune de credință a celor care au conceput **Strategia agroalimentară a României**, faptul că România are o singură șansă pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar: **alocarea masivă, dar rațională, optimă, de resurse financiare, de capital investițional de circa 18-20 mld. € în perioada viitoare 2015-2030 (intrări anuale de capital de circa 1,2-1,3 mld) în infrastructura rurală, echiparea teritoriului agricol (circa 1,5 – 1,7 mil. ha irigate, plantarea perdelelor de protecție a câmpului, circa 1–1,2 mil. ha în zonele cele mai aride), modernizarea exploatașilor agricole prin înnoirea bazei energetice și a utilajelor agricole, extinderea întreprinderilor de stocare-procesare a produselor agroalimentare, precum și sporirea capitalului de exploatare**, atât din surse proprii cât și din credite bancare avantajoase acordate fermelor agricole, prin care să se susțină nivelele de producție propuse în continuare, pentru orizonturile 2015, 2020, 2025, 2030.

Tabelul 1

Evaluarea capacității de producție a sistemului agroalimentar românesc (orizont 2015, 2020, 2025, 2030)

Nr. crt.	Specificare	Orizonturile strategice				
		2010	2015	2020	2025	2030
1	Gradul de utilizare a resursei ecologice, K_u	0,39	0,50	0,61	0,72	0,83
2	Producția medie de cereale convenționale, Q , kg/ha	2770	3500	4270	5040	5810
3	Suprafața arabilă utilă, SAU , mii ha	11000	11000	11000	11000	11000
4	Producția agricolă echivalent cereale, mil. t	30,5	38,5	47,0	55,4	63,9
5	Valoarea producției agricole vegetale V_v , mld. €	12410	15670	19130	22550	26000
6	Raport prod. vegetală/ prod. animală K_{VA}	0,35	0,40	0,45	0,50	0,55
7	Valoarea producției agricole animale V_A , mld. €	6680	10450	15650	22550	31800
8	Valoarea producției agricole primare (P_V+P_A), mld. €	19090	26120	34780	45100	57800
9	Coeficientul de procesare a prod. agricole $K_{A/AL}$	1,04	1,28	1,52	1,76	2,00
10	Valoarea producției agroalimentare V_{PA} , mld. €	19850	33430	52870	79380	115600
11	Consumul alimentară intern, €/loc și an	1000	1500	2000	2500	3000
12	Consumul alimentară intern, mld. €/an	18300	33000	44000	55000	66000
13	Populația asigurată cu hrană sursă internă, mil. locuitori	18,3	22,3	26,44	31,75	38,50
14	Import/ Export, V_D	-1550	+430	+8870	+24380	+49600
15	Mijloace fixe, €/ha	700	1000	1350	1700	2100
16	Stoc de capital fix, mld. €	10,3	14,7	19,8	25,0	30,8

Sursa: calculații interne IEA.

5. CERCETAREA-INOVARA-DEZVOLTAREA ȘI FORMAREA PROFESIONALĂ - PREMISE ALE STRATEGIEI AGROALIMENTARE A ROMÂNIEI

5.1. CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ, INOVAREA ȘI DEZVOLTAREA TEHNOLOGICĂ ÎN SECTORUL AGROALIMENTAR

Cercetarea științifică din agricultura românească, a avut de suferit cel mai mult din cauza deselor și inconsistentele schimbări legislative și normative, a rămânerii în urmă din punct de vedere al echipării tehnice a institutelor, stațiunilor și laboratoarelor de cercetare, a plecărilor, îmbătrânirii și pensionării personalului de cercetare format înainte de 1989, a pierderii celei mai mari părți din terenul agricol necesar atât experimentelor cât și producerii de material biologic, într-un cuvânt **al abandonării și nesusținerii sistemului științific agricol național de către statul român**, din ultimii 25 de ani.

Ce este de făcut? Simplu, ceea ce fac în prezent țările cu sisteme performante în cercetarea fundamentală și aplicativă din agricultură, adică:

1. Procesul de modernizare al agriculturii românești trebuie să înceapă, în mod obligatoriu, cu (de la) **modernizarea sistemului de cercetare științifică agronomică și alimentară** prin concentrarea și reabilitarea institutelor, stațiunilor și laboratoarelor de cercetare, așezarea acestora în plan teritorial pe zone ecologice mari în funcție de evaluarea performanțelor efectuată printr-un audit științific, într-o dublă structură: **domenială și ecologică** și introducerea celor viabile într-un program investițional al MADR de modernizare a tehnologiilor de cercetare, de recrutare-reconversie și întinerire a personalului științific;

2. Înființarea de urgență a unui **institut de cercetări în domeniul biotehnologiei și ingineriei genetice în agricultură, zootehnie, industria alimentară**. Organizarea și funcționarea acestui institut se impune, deoarece acest domeniu, deși de maximă importanță și actualitate științifică pentru agricultura prezentului dar mai ales a viitorului, lipsește din rețeaua de cercetare științifică agronomică a României, țara noastră fiind printre puținele (dacă nu cumva singura țară agricolă importantă) în care nu există un astfel de institut și nu se desfășoară cercetări sistematice în domeniul biotehnologiei și ingineriei genetice.

3. România dispune de o **zestre genetică autohtonă deosebit de bogată**, formată din soiuri, varietăți și populații de plante, rase și populații de animale de înaltă calitate alimentară, rezistente la boli și dăunători, adaptate condițiilor de cultură/creștere mai rustică, dar care, din păcate, este pe cale de dispariție și **de a căror conservare, înmulțire și utilizare nu se ocupă nimeni organizat, instituțional, științific**, ci numai întâmplător, unii crescători amatori sau agricultori

interesați economic de creșterea și cultivarea acestor varietăți biologice. Pentru a nu pierde irecuperabil acest material biologic valoros, se impune, cu maximă urgență, **delimitarea, din terenul agricol al statului, aflat în administrarea ADS, a unor ferme agricole ale statului, specializate în conservarea și înmulțirea varietăților, populațiilor, soiurilor și raselor autohtone**, ferme arondate științific actualelor stațiuni de cercetări agricole zonale;

4. Apropierea cercetării și inovării agronomice de fermieri printr-un **departament pentru inovare**, conform noului Cadru Financiar Multianual 2014–2020, care prevede dublarea fondurilor alocate de UE aplicării rezultatelor cercetării științifice agricole, suma totală propusă la nivel de UE fiind de 5,1 mld. € Având în vedere faptul că României i se alocă circa 4,6% din fondurile europene destinate susținerii PAC (Pilonul I și II), în mod normal țara noastră poate obține (prin repartizare proporțională sau competiție deschisă) circa 210 mil.€ (940 mil. lei) pentru ciclul bugetar 2014–2020, revenind circa 70 mld. €an (315 mil. lei/an). Această sumă este de aproape patru ori mai mare comparativ cu sumele alocate ASAS (circa 35 mil. lei/an) de la bugetul MADR pentru activitatea de cercetare științifică agricolă. Conform condițiilor de eligibilitate a fondurilor pentru cercetare-inovare, ASAS, împreună cu institutele și stațiunile de cercetări agricole, în parteneriat cu universitățile de profil, camerele agricole, serviciile agricole, asociațiile profesionale agricole, au obligația să aplice pentru proiecte și programe de cercetare-inovare cu implementare imediată în domeniile prioritare ale agriculturii.

5. Cu privire la orientarea cercetării științifice din agricultură, este necesar de avut în vedere două categorii de probleme cuprinse în **Programul național de cercetări agricole**, finanțat competitiv prin bugetul MDAR și **Programul de cercetări agricole aplicative** (pentru ferme și zone agricole), finanțat privat de către exploatațiile agricole și alți agenți economici din agricultură.

Programul național de cercetări agricole, cuprinde teme de interes științific major, național, finanțat multianual, competitiv din bugetul MADR sau al Ministerului Educației și Cercetării, în coordonarea Academiei Române și ASAS, astfel:

- Studiul efectelor schimbărilor climatice asupra sistemelor de agricultură. Optimizarea consumului de factori materiali în sisteme de agricultură conservativă;
- Cercetări genetice cu privire la mecanismele rezistențelor la secetă, boli și dăunători și alți factori naturali de risc natural major în vederea creării de noi cultivari și rase de animale;
- Fundamentarea științifică a relației ecologice optime între cerințele plantelor și animalelor și oferta ecologică a micro și macrozonelor agricole (întocmirea hărților fitotehnice, legumicole, pomicole, viticole, zootehnice ale României) și elaborarea actelor normative necesare programelor investiții și de producție ale exploatațiilor agricole;
- Cercetări privind extinderea optimă a diferitelor sisteme de agricultură (convențională, biotehnologică, organică, intensivă, conservativă, monoculturală, multifuncțională, tradițională, privat-familială, capitalist-latifundiară, comercială

sau de subzistență și semisubzistență, pentru producția de alimente, furaje și/sau pentru producția de bioenergie) din diferitele zone agricole ale României.

Lista temelor prezentate nu este exhaustivă ci numai exemplificativă. Un program național de cercetări, pe termen mediu și lung, de tip strategie, finanțat de la bugetul de stat, trebuie să cuprindă numai teme fundamentale și prioritare de maxim interes științific, întocmit de o echipă formată din experți naționali în care să fie cooptați și colaboratori internaționali cu mare experiență în domeniu.

Programul de cercetări agricole aplicative este, de fapt, un extendum de solicitări (cereri) ale agenților economici din agricultură, industria agroalimentară și a celor care deservesc sistemul agroalimentar și rural, în general, în aval și amonte de acesta.

Elaborarea **Strategiei CDI în sistemul agroalimentar și al dezvoltării rurale a României** pentru perioada 2014–2020 se cere armonizată cu complexitatea crescândă și ritmul alert de evoluție al tuturor componentelor vieții sociale din cel de al doilea deceniu al secolului XXI. Principalele orientări ale strategiei naționale este necesar să fie corelate cu Strategia „*Europa 2020 – o strategie europeană pentru creștere inteligentă, durabilă și inclusivă*”, martie 2010, „*Proiectul de reformă a politicii europene comune*”, octombrie 2011, „*Declarația privind Noua Eră a Științei Globale*” noiembrie 2011, Forumul Mondial pentru Știință, Budapesta și alte documente comunitare și mondiale.

Programele de cercetare agroalimentară ale României trebuie să aibă în vedere condițiile de dezvoltare ale agriculturii, ca bază indispensabilă pentru securitatea și siguranța alimentară, presiunea manifestată de creșterea populației globului, de la 7 miliarde de locuitori în anul 2011 la 9,5 miliarde în anul 2050, necesitând analize la nivelul implicațiilor agroalimentare mondiale.

Limitele fizice terestre, diminuarea și afectarea resurselor naturale generate de exploatarea irațională, uneori până la epuizare, schimbările climatice globale, degradarea și eroziunea solurilor, diminuarea drastică a resurselor de apă dulce, restrângerea biodiversității, reprezintă dovezi incontestabile care impun nevoia elaborării unei strategii științifice, cu caracter pronunțat de durabilitate, bazată pe progresele științei și tehnologiei agronomice, biologice și tehnologice.

Strategia de cercetare–dezvoltare–inovare în agricultură trebuie să-și propună valorificarea potențialului agricol și științific remarcabil al României, care a generat și continuă să genereze noi creații biologice vegetale și animale cu caracteristici valoroase de productivitate, rezistență și calitate, în condiții de mediu în continuă schimbare, tehnologii noi de cultură a plantelor și de creștere a animalelor, de păstrare și procesare a producției primare în vederea creșterii valorii adăugate a acesteia, în scopul accederii la locul care i se cuvine agriculturii României la nivel european și global.

Inovația trebuie implementată pe parcursul întregii filiere ale produselor agroalimentare, începând cu realizarea de producții primare vegetale și animale, continuând cu extinderea valorii adăugate a produselor agroalimentare în fiecare etapă, în conformitate cu solicitările și exigențele consumatorilor. Agricultură inovativă va răspunde, astfel, dezideratului prioritar de securitate și siguranță

alimentară și producerea unor excedente pentru export, contribuind la creșterea economică a țării. Inovația presupune utilizarea în practică a progreselor științei și tehnicii, inclusiv ale celor mai noi creații, cum sunt organismele modificate genetic, verificate și autorizate pentru creștere, cultivare și utilizare în hrană și alte destinații de către organismele științifice naționale, europene și internaționale drept inofensive pentru sănătatea oamenilor, animalelor și mediului.

5.2. FORMAREA PROFESIONALĂ ÎN SISTEMUL AGROALIMENTAR ȘI SILVIC

Formarea profesională și specializarea în sectorul agroalimentar și forestier necesită un nivel corespunzător de instruire tehnică, economică și juridică, inclusiv tehnologiile noi ale informației, pentru a corespunde cerințelor comunitare în domeniul fitosanitar, bunăstării animalelor, standardelor de calitate, al îmbunătățirii nivelului de ocupare al populației rurale și îmbunătățirea diversificării activităților economice locale în vederea creșterii atractivității zonelor rurale și îmbunătățirea calității vieții rurale.

Necesitatea formării profesionale apare în contextul legat de creșterea competitivității și diversificării activităților și proceselor din agricultură și silvicultură, a sectoarelor de procesare și comercializare a produselor agroalimentare și forestiere, de încurajarea afacerilor orientate spre piață, a cerințelor pentru o gamă largă de aptitudini economice și de management cât și de îndeplinire a obiectivului gestionării durabile a terenurilor și protecției mediului, aplicarea de tehnologii și practici prietenoase mediului și de utilizare a energiei regenerabile.

Astfel, din totalul de peste 8 miliarde de euro aflate la dispoziția României, prin intermediul Programului Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) pentru proiectele agricole și de dezvoltare rurală, în perioada 2007–2013, aproape 120 milioane de Euro au fost destinate îmbunătățirii competitivității sectoarelor agricol, alimentar și silvic, utilizării durabile a terenurilor agricole și protecției mediului, prin acțiuni de formare, informare și difuzare de cunoștințe inovative adresate persoanelor adulte care activează în sectoarele menționate (fermierilor români). Măsura de formare profesională oferă posibilitatea ca peste 400000 de fermieri români (numărul aproximativ de fermieri necesari României în următoarele două decenii) să se instruiască gratuit pentru activități din următoarele domenii:

a) diversificarea activităților în exploatațile agricole, îmbunătățirea calității producției, igiena și siguranța alimentelor, bunăstarea animalelor și sănătatea plantelor, siguranța muncii, folosirea fertilizanților și amendamentelor în agricultură în concordanță cu standardele Uniunii Europene;

b) îmbunătățirea și încurajarea afacerilor;

c) îmbunătățirea cunoștințelor privind protecția mediului;

d) pregătire tehnică în domenii noi (tehnologiile informaționale, difuzarea rezultatelor cercetării și a gestionării durabile a resurselor naturale etc.);

e) managementul durabil al terenurilor agricole și forestiere;

- f) dezvoltarea unor activități inovative în lanțul agro-alimentar;
- g) însușirea cerințelor privind eco-condiționalitatea și aplicarea unor metode de producție compatibile cu întreținerea și ameliorarea peisajului agricol și forestier și protecția mediului.

Legiferarea statutului corpului specialiștilor din agricultură, silvicultură și medicină veterinară. Pornind de la concepția clară cu privire la rolul și locul specialiștilor, în perioada interbelică Ministerul Agriculturii și Domeniilor a pus mare preț pe legiferarea sistemului de formare și organizare a corpului specialiștilor agricoli, silvici și veterinari.

Conform legislației vremii, erau recunoscuți ca specialiști cu studii superioare pentru agricultură și silvicultură, inginerii agronomi, inginerii silvicultori și medicii veterinari, cuprinși în corpul agronomic, corpul silvic și corpul veterinar.

Corpul agronomic a cuprins următoarele grade:

- a) Inginer agronom stagiar;
- b) Inginer agronom;
- c) Inginer agronom șef;
- d) Inginer agronom inspector;
- e) Inginer agronom inspector general;
- f) Inginer agronom consilier.

Admiterea în Corp s-a făcut la propunerea ministrului agriculturii, iar înaintarea de la gradul de inginer agronom inspector în sus s-a făcut numai prin **decret regal**. Inginerii agronomi stagiați puteau fi înaintați la gradul de ingineri agronomi după un stagiu de un an. Celelalte înaintări în grad s-au făcut astfel: după un stagiu de 2 ani în fiecare clasă pentru gradul de inginer agronom, după un stagiu de 3 ani în fiecare clasă pentru gradul de inginer agronom inspector și după un stagiu de 5 ani în gradul de inginer agronom inspector general.

Corpul silvic a cuprins următoarele grade:

- a) Inginer silvic stagiar;
- b) Inginer silvic;
- c) Inginer-șef silvic;
- d) Inginer subinspector silvic;
- e) Inginer inspector silvic;
- f) Inginer inspector general silvic;
- g) Inginer consilier silvic.

Gradele în **Corpul veterinar** au fost următoarele:

- a) Medic-veterinar stagiar;
- b) Medic-veterinar de circumscripție;
- c) Medic-veterinar primar;
- d) Medic-veterinar inspector;
- e) Medic-veterinar inspector general;
- f) Medic-veterinar director.

Înaintarea în gradele corpului silvic și veterinar s-a făcut după aceleași reguli ca și în cazul corpului agronomic.

Am ținut să prezentăm legislația profesională interbelică pentru a vedea actuala generație de decidenți politici majori dar și de ingineri agronomi, silvici și medici veterinari seriozitatea cu care se promova pe treptele profesionale. Ocuparea funcțiilor de funcționar public, înalt funcționar public și demnitar se făcea numai și numai pe criterii profesionale și nu pe cele politice, așa cum se face azi.

Considerăm că elaborarea și aplicarea cu rigoare a legislației formării profesionale în cadrul corpului specialiștilor este condiția sine qua non a reușitei agricole și silvice a României.

5.3. ÎNVĂȚĂMÂNTUL AGROALIMENTAR

Învățământul agroalimentar trebuie restructurat profund, atât în plan vertical (pregătirea pe segmentele profesionale de meserii agricole, de fermier, nivel mediu și superior), cât și orizontal (la nivelul fiecărui segment), în legătură directă cu practica și piața agroalimentară actuală și viitoare.

Învățământul profesional agricol trebuie regândit și adus la nevoia de pregătire a agricultorului sau fermierului secolului al XXI-lea. Agricultură românească are înregistrați la APIA, ca agricultori, un număr de 1,1 milioane de locuitori rurali și un număr de circa 12.000 societăți comerciale, societăți și asociații agricole cu personalitate juridică, în care lucrează un număr important de lucrători calificați pe profesii agricole și specialiști tehnici, economiști și manageri cu studii superioare și medii dar și mulți lucrători necalificați. Pe lângă acest contingent masiv de 1,1 milioane agricultori, mai practică agricultură, în part-time, 2,74 milioane locuitori rurali în exploatații de subzistență nefinanțate prin APIA, dar care dețin 1/3 din suprafața agricolă utilă a țării (4,9 mil. ha, 33,4%).

În concepția noastră, învățământul agricol românesc trebuie restructurat pe patru nivele distincte, care să acopere necesarul de personal calificat din sistemul agroalimentar, astfel:

- învățământ pentru **pregătirea profesională necesară pentru meseriile agroalimentare** din societățile comerciale, organizat în școli profesionale (de arte și meserii agroalimentare);

- învățământ pentru pregătirea **agricultorilor șefi de exploatație** din exploatațiile agricole familiale comerciale. Șefii de exploatație privat-familială, după experiența mondială, dar și românească într-o oarecare măsură, au o pregătire de bază extrem de diversă, de la ingineri agronomi, zootehniști, medici veterinari, tehnicieni agricoli, la alte profesii total diferite de agricultură (ingineri politehniști, economiști, juriști, chiar și medici umani), care, în cele mai multe cazuri, sunt **autodidacți în agricultură**.

După experiența europeană, agricultorii-șefi de exploatații, având formație profesională de bază extrem de diversă, sunt pregătiți periodic (anual) în **școli agricole organizate teritorial** (regional) sub tutela și susținerea camerelor de agricultură, în colaborare cu serviciile (administrațiile) agricole teritoriale. Aceste școli trebuie înființate în mod obligatoriu, după cerințele și experiența europeană în

materie (vezi exemplul școlii de la Voiteg, jud. Timiș, înființată în colaborare și cu sprijin german).

- **învățământ liceal (vocațional, tehnologic) de specialitate agricolă**, organizat în mediul rural (în fostele școli de agricultură Andrășești, Fundulea, Podul Iloaiei, Pietroasele, Salonta, Ciacova etc., cu laboratoare și câmpuri experimentale bine dotate), cu un număr restrâns de locuri care să pregătească personalul tehnic de specialitate (tehnicieni agricoli) cu o mare aplicare spre instruire tehnică și agronomică, dar și o parte din candidații în învățământul superior agronomic,;

- **învățământ superior agroalimentar** se află în fața unei **reformе structurale profunde** prin care trebuie să se pună de acord structura universităților agronomice românești cu structura sistemului agroalimentar în evoluție. În prezent, nu se mai poate vorbi numai de învățământ superior agronomic sau agroalimentar, ci de **universități de științe ale vieții și bioinginerie**, în care studenții parcurg, pe de o parte, printr-o curiculă adecvată, disciplinele fundamentale ale **științelor vieții** legate de agricultură și alimentație iar, pe de altă parte, parcurg disciplinele pentru formarea bioinginerilor în domeniile specifice: agricultură, horticultură, zootehnie, silvicultură, procesarea produselor agricole, managementul și marketingul specific etc.

Refacerea intelectualității satului. În prezent, se apreciază că numai 2% dintre studenții României provin din mediul rural. Este de presupus, funcție de datele statistice actuale, că mai puțin de 1% dintre aceștia se întorc în comunele (satele) lor. În multe sate, singurul intelectual localnic este preotul (în multe cazuri nici acesta nu mai este rezident în sat), iar multe școli rurale fiind, în ultimul timp, desființate, învățătorii părăsesc satul, iar satele și locuitorii acestora rămânând fără școală și fără biserică, rămân și fără cultură și fără credință.

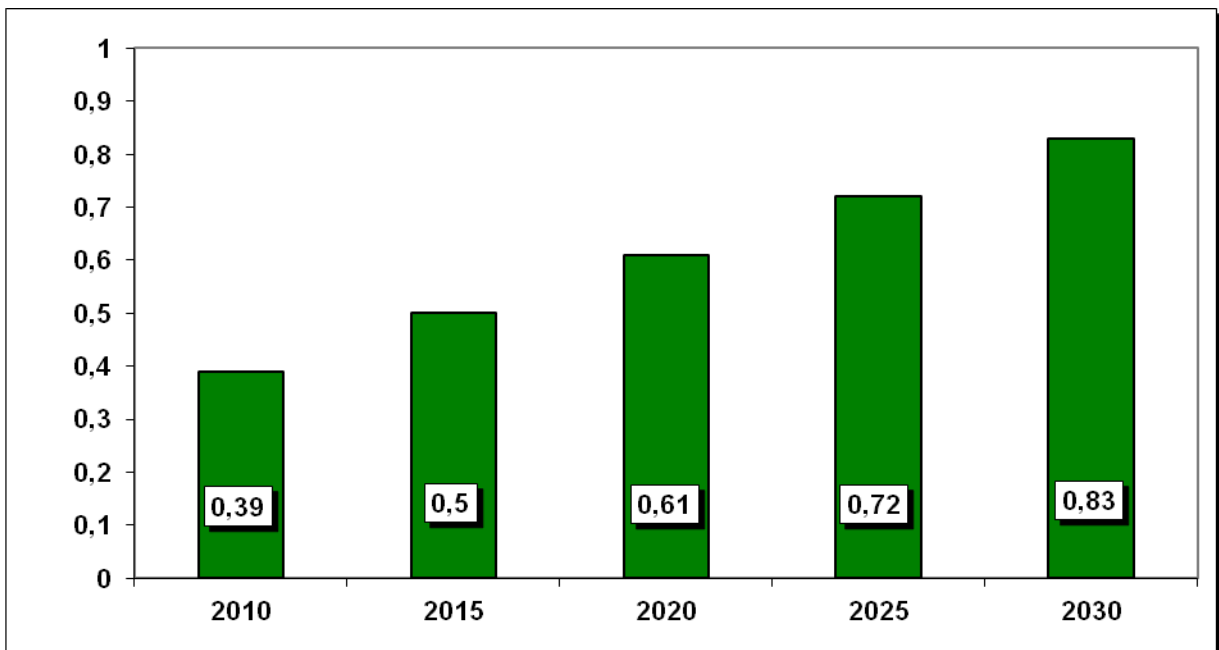
*
* *

Am prezentat câteva puncte de vedere care privesc condiția primordială a modernizării sistemului agroalimentar românesc în următoarea perioadă: ameliorarea substanțială a sistemului de cercetare științifică agricolă și de formare profesională în agricultură. Considerăm că fără a rezolva aceste probleme complexe, în România nu se poate discuta și, cu atât mai mult, realiza îmbunătățirea securității și siguranței alimentare a populației țării.

BIBLIOGRAFIE

1. Cazacioc, T. (2013) – *România pe drumul de la colonie alimentară la gastronomie locală*, articol Contributors.ro, <http://contributors.ro/editorial/romania-pe-drumul-de-la-colonie-alimentara-la-gastronomie-locala/>;
2. Ciaian, P., Kancas, A., Swinnen, J.F.M. (2010) – *Land markets and the Common Agricultural Policy*, CEPS;
3. Cioloș, D., Luca, L., Giurca, D., (2010) – *20 de ani în căutarea unei coerențe în politicile agricole din România*, în volumul „După douăzeci de ani” (vol. I), coord: Murea, R., Boari, V., Vlas, N., Editura Institutul European, Iași;
4. Davidescu, D., Florea, N. (coord.) (2010) – *Atlasul agricol al României*, Editura Academiei Române, București;
5. Giurca, D., Alexandri, C., Rusu, M., (2012) – *Reforma Politicii Agricole Comune în contextul perspectivei bugetare post-2013*, Studii de strategie și politici, Institutul European din România, http://www.ier.ro/documente/spos_2011/SPOS_2011_nr_1_RO-EN.pdf;
6. Ghib, M-L., Cioloș-Villemin, V. (2009) – *Quelle politique agricole pour les exploitations de subsistance et semi-subsistance en Roumanie?* 3emes journées de recherche en science sociales, INRA, SFER, CIRAD, Montpellier;
7. Luca, L., Cionga, C., Giurca, D. – *Consolidarea exploatațiilor agricole*, Editura Economică;
8. Otiman, P.I. (2012) – *Structura agrară a României, o mare (și nerezolvată) problemă socială și economică a țării*, în „Economie Agrară și Dezvoltare Rurală”, An. IX, Nr. 1, pp. 3-24, Editura Academiei Române, București;
9. Otiman, P.I. (coord.) (2011) – *Alternativele economiei rurale a României: dezvoltarea agriculturii sau insecuritate alimentară și deșertificare rurală severă*, Editura Academiei Române;
10. *** (2013) – *Cadrul național strategic pentru dezvoltarea durabilă a sectorului agroalimentar și a spațiului rural în perioada 2014-2020-2030*, Editura Academiei Române;
11. ***EC-DG agri, (2010) – *Situations and Prospects for EU Agriculture and Rural Areas*, EC-Directorate General for Agriculture and Rural Development, <http://ec.europa.eu>;
12. *** Ec, (2010) – *Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European, Comitetul Regiunilor și Banca Europeană de Investiții – Concluziile celui de-al cincilea raport privind coeziunea economică, socială și teritorială: viitorul politicii de coeziune*, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/reports/cohesion5/pdf/conclu_5cr_part1_ro.pdf;
13. *** EC (2011, a) – *CAP post 2013 Impact Assessment. Annex3: Direct payments*, DG Agri, Bruxelles.

ANEXE

**Fig. 1. Prognoza capacității de producție vegetală
– echivalent cereale –**

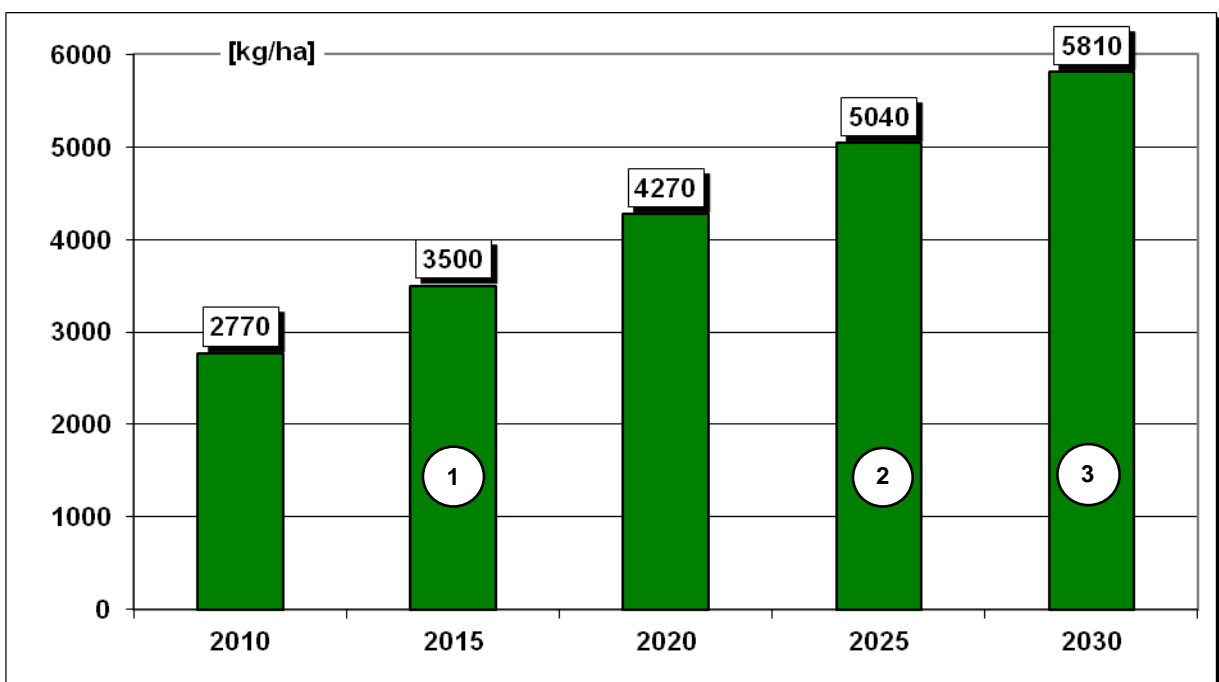

Fig. 2. Prognoza producției medii de cereale
1: Producția media cereale UE₁₂ (1960-1965), 2: Producția media cereale UE₂₇ (2005-2010),
3: Producția media cereale UE₁₅ (2005-2010)

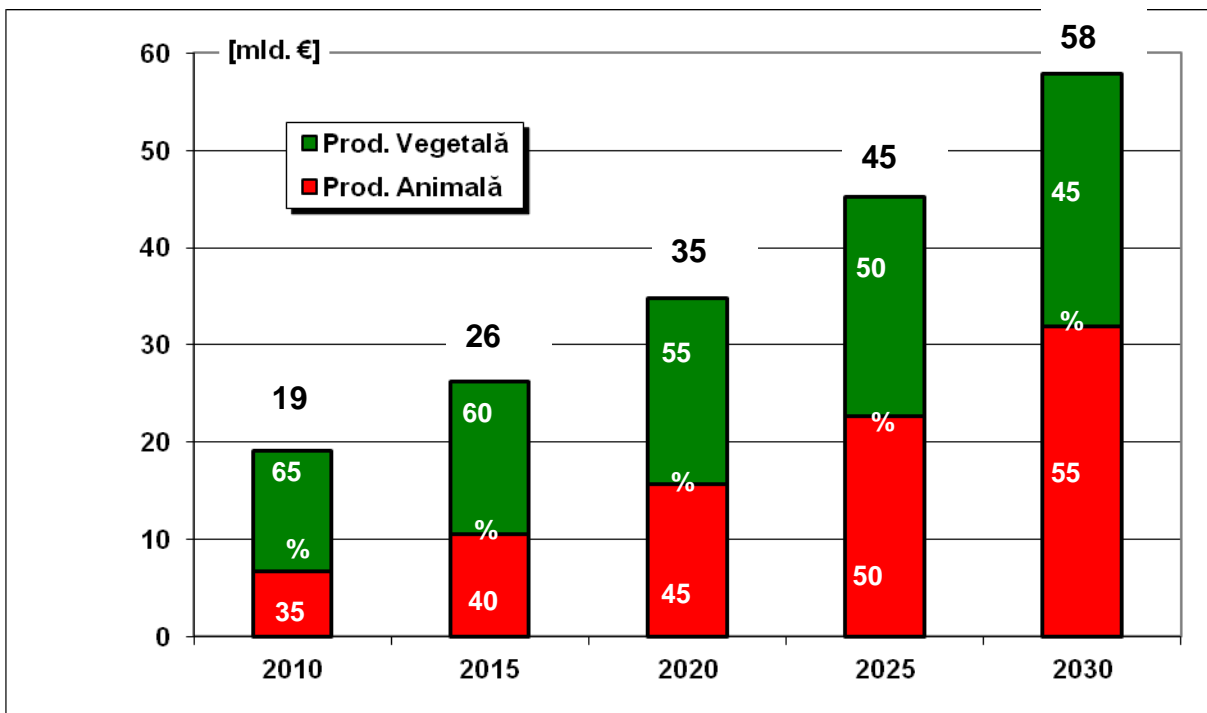

Fig. 3. Prognoza valorii și structurii producției agricole primare (vegetal + animal)

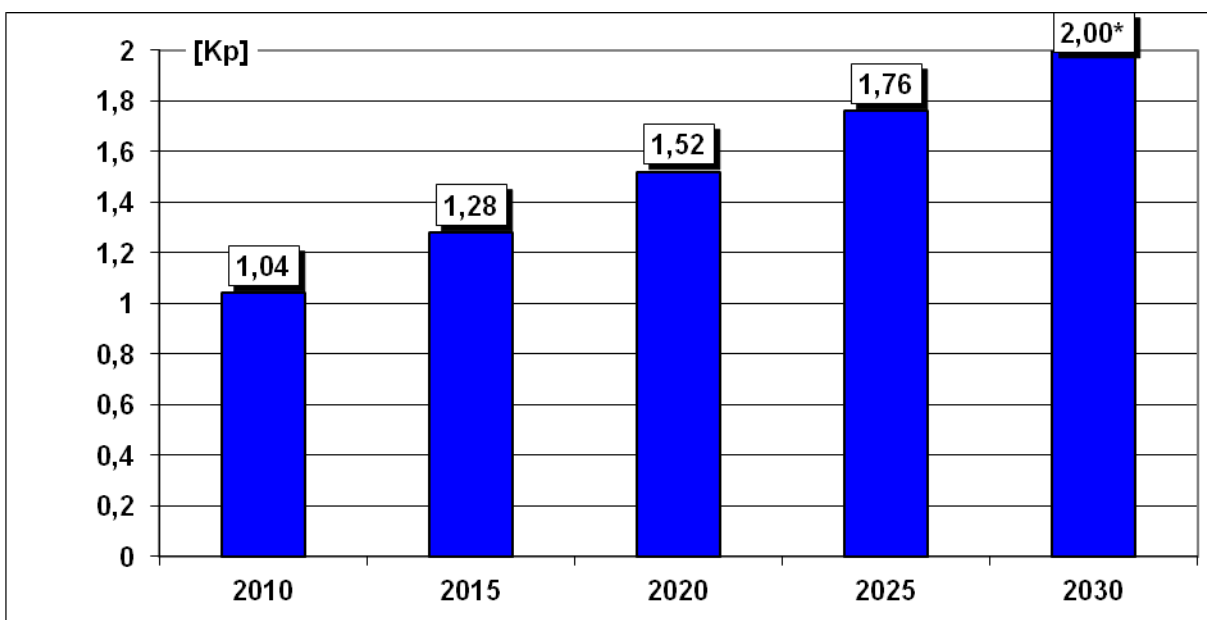

Fig. 4. Prognoza coeficientului de procesare a producției agricole
 * Media UE₁₅ (2010) (€ PAI / € PAg)

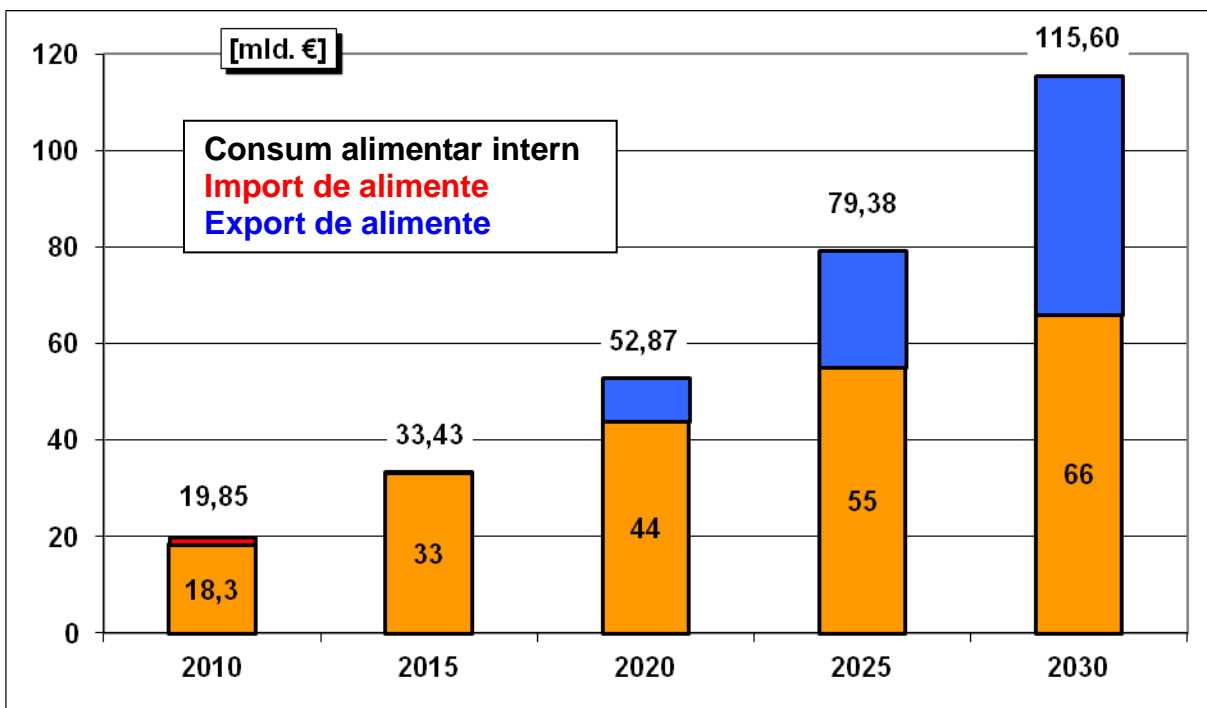

Fig. 5. Prognoza producției agroalimentare și a consumului alimentar intern

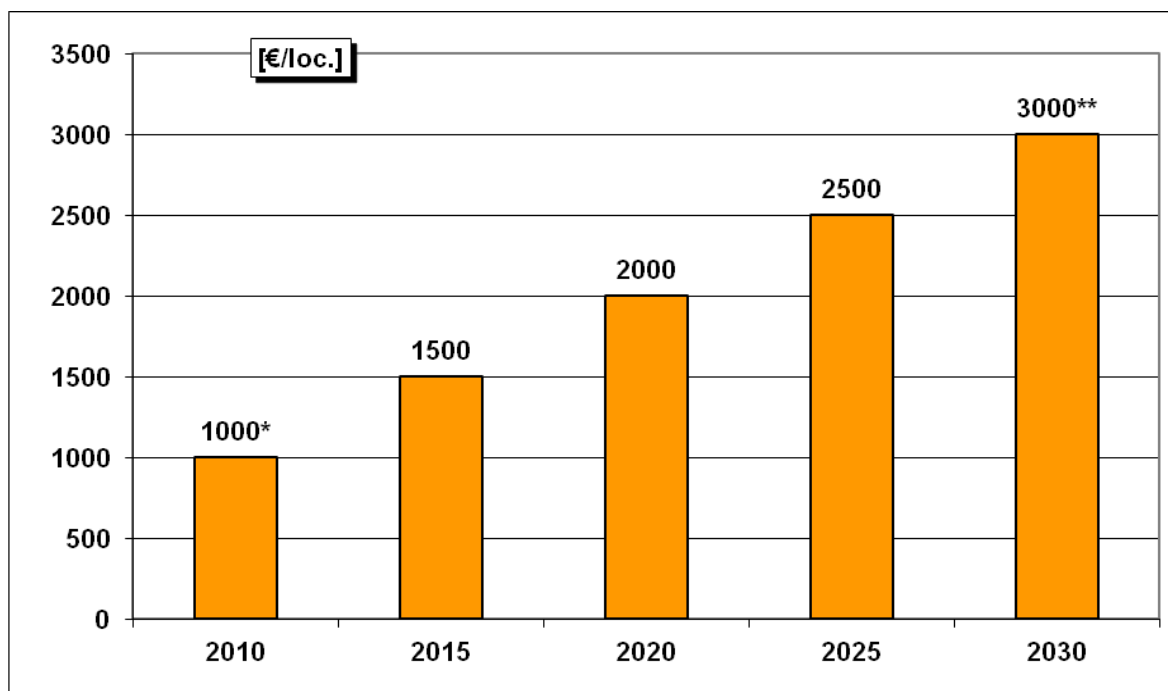

Fig. 6. Prognoza consumului anual €/persoană

* Consum alimentar în România, 2010; ** consum alimentar în UE₁₅, 2010

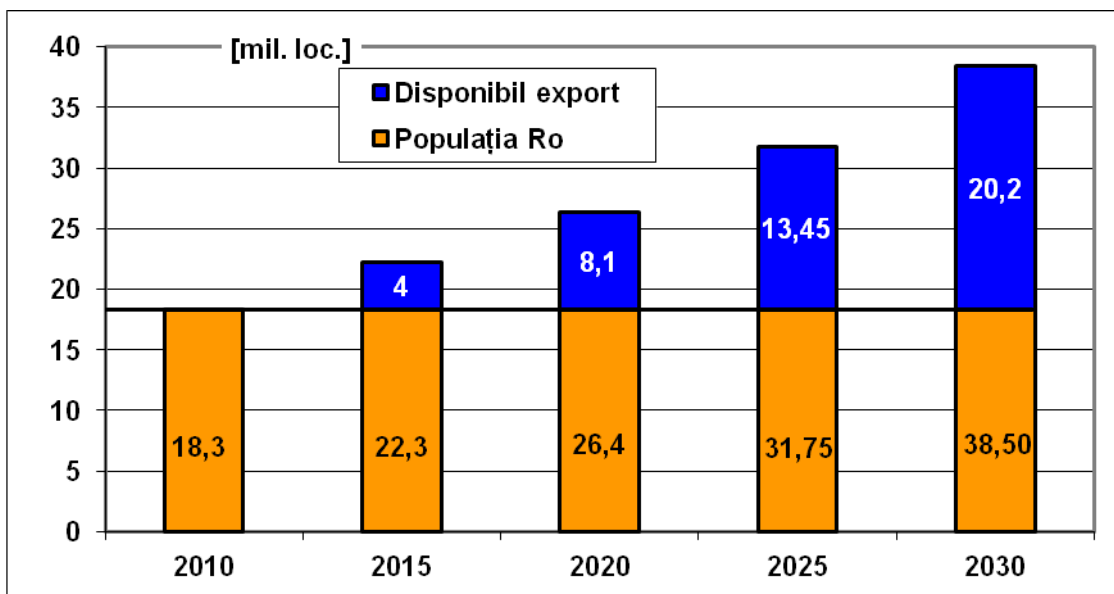

Fig. 7. Prognostul populației hrănite din producția agroalimentară a României

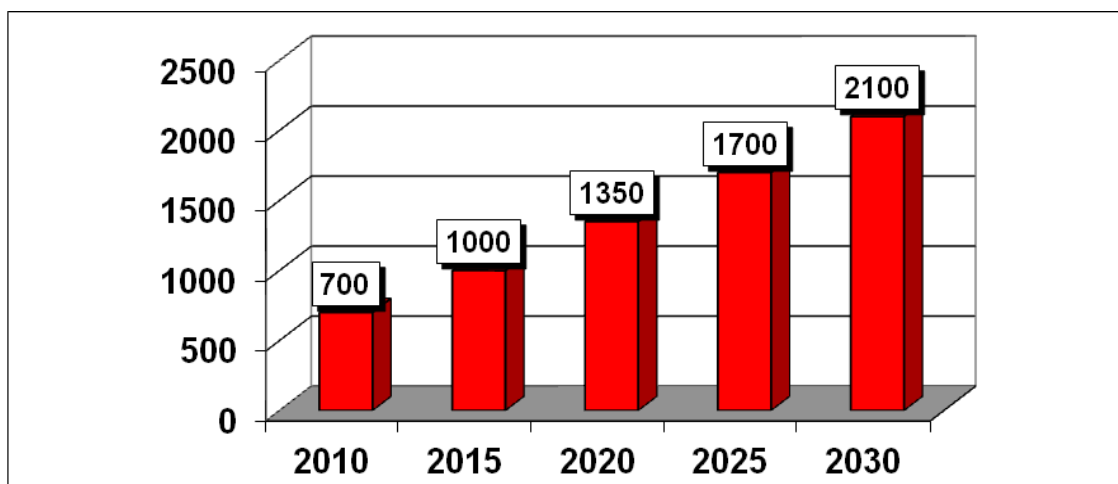

Fig. 8. Investiții de capital (mfa), [€/ha]

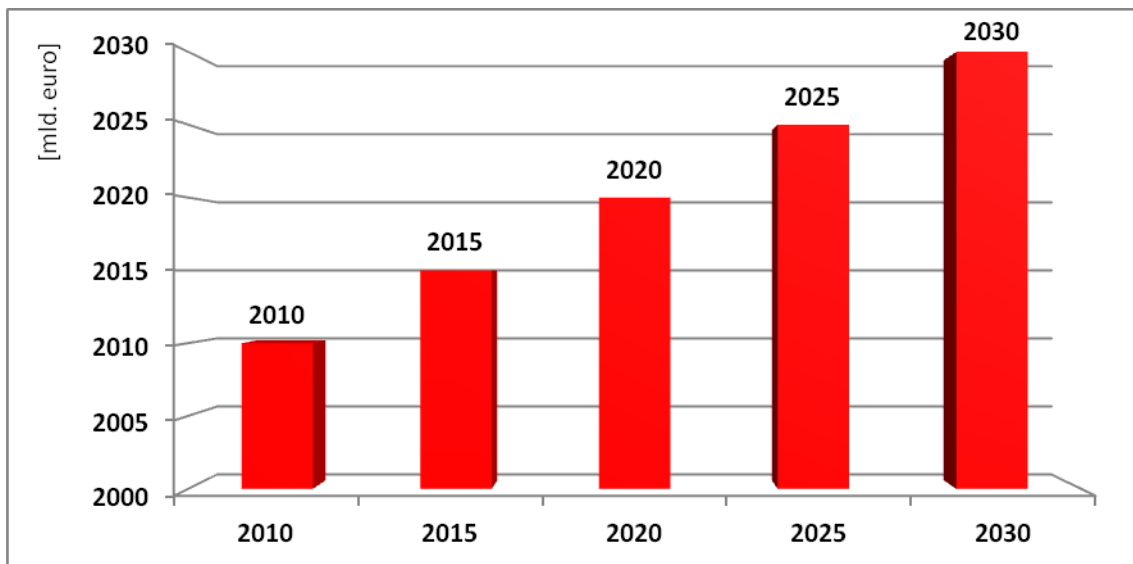

Fig. 9. Investițiile de capital în agricultura României, [mld. €]

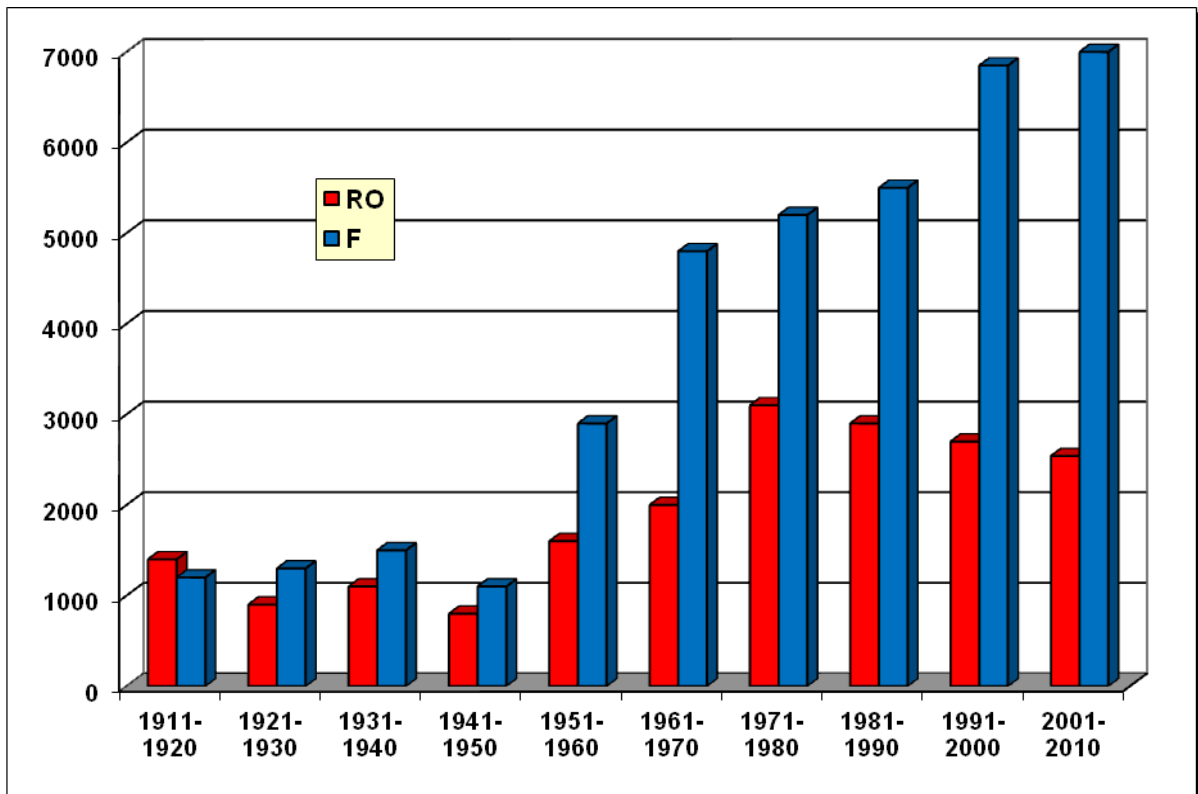

Fig. 10. Producții medii de cereale obținute de România și Franța timp de un secol (1911 – 2010)

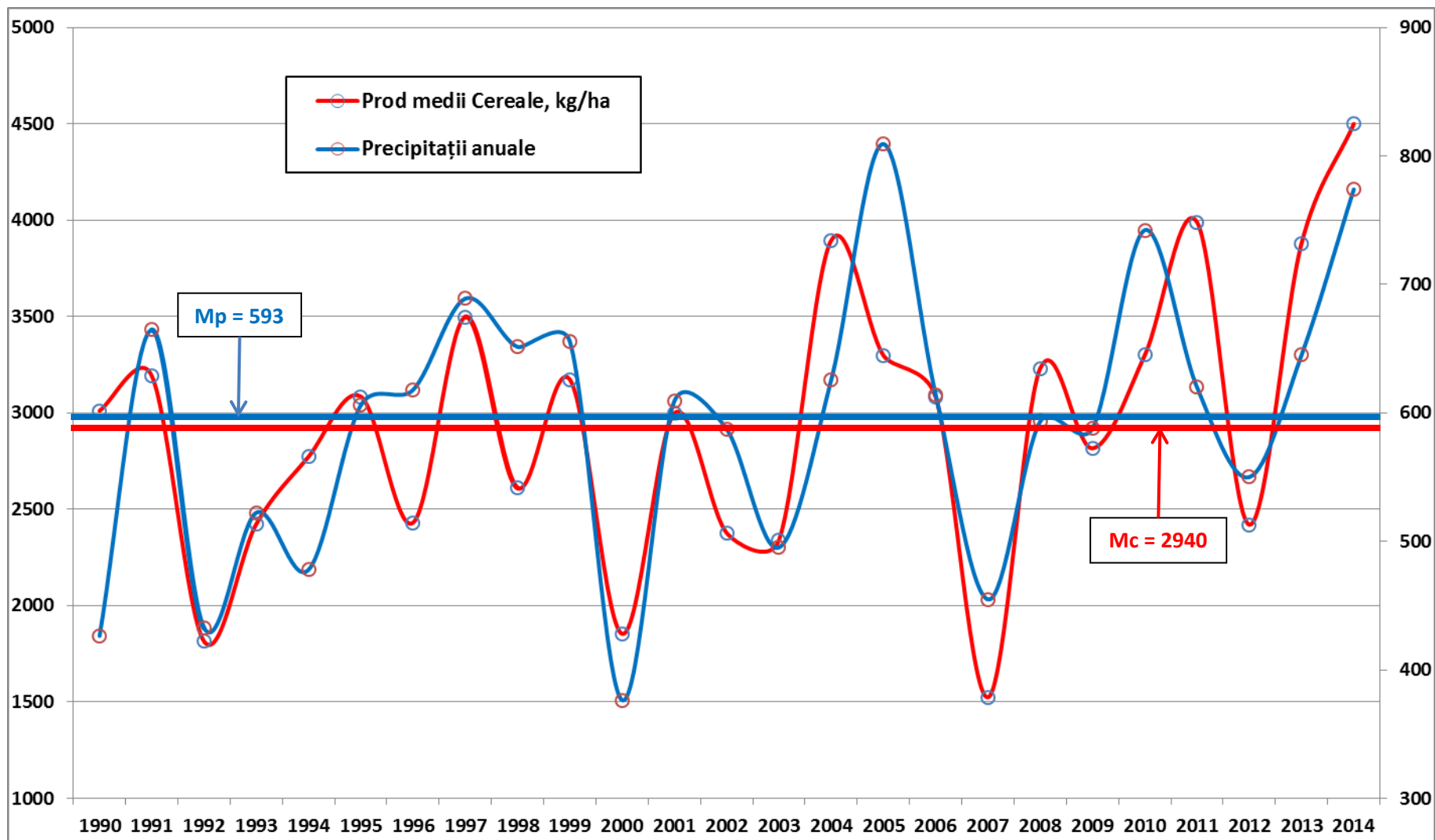

Figura 10bis. Evoluția precipitațiilor medii (mm) și a producțiilor medii de cereale (kg/ha), 1990-2014

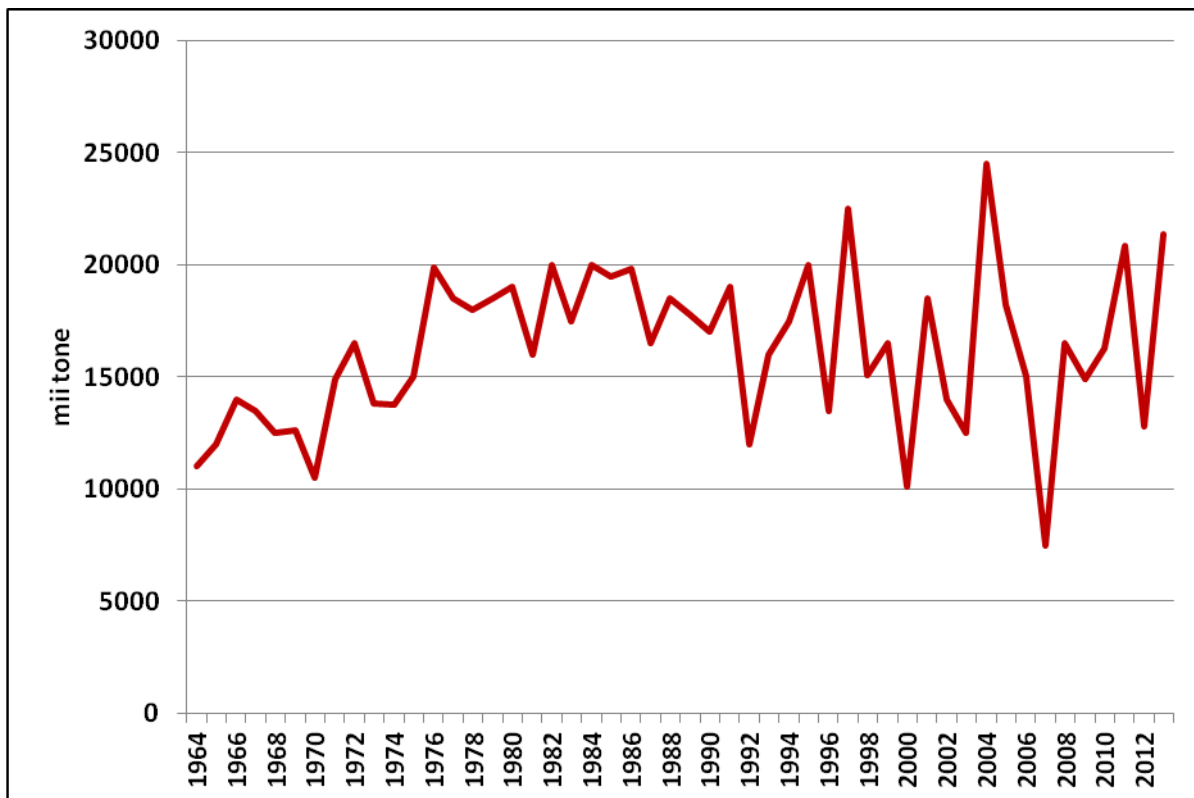

Fig. 11. Evoluția producției totale de cereale din România în ultimii 50 de ani

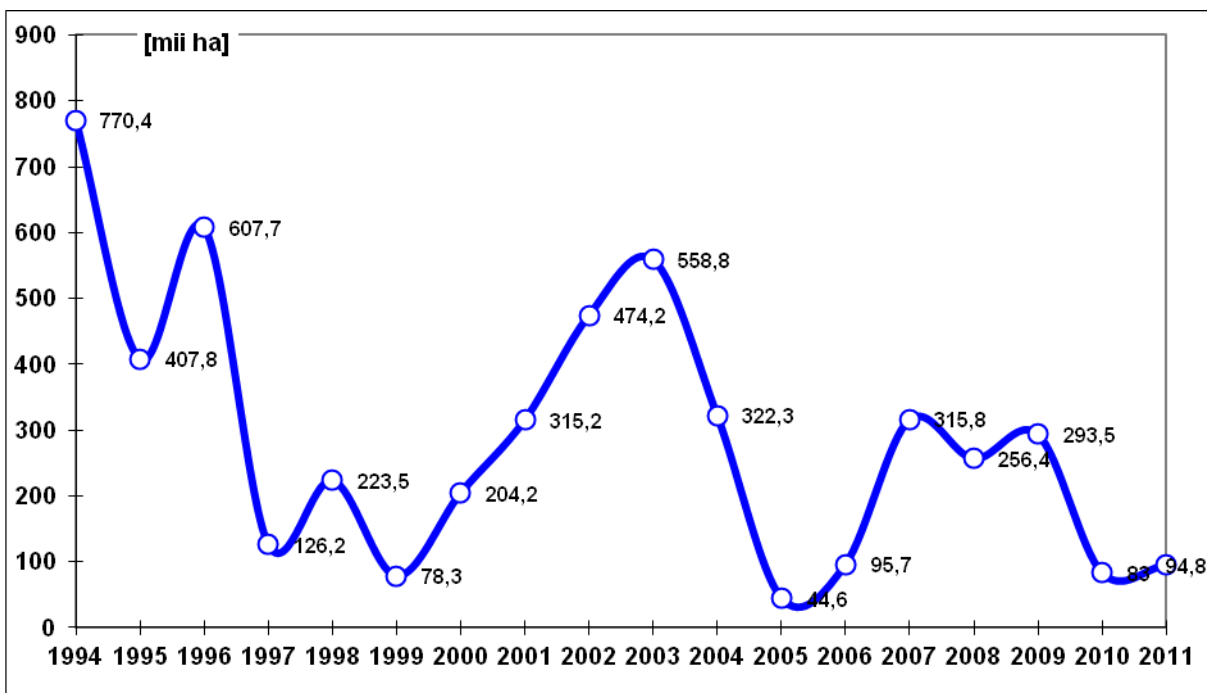

Fig. 12. Suprafața arabilă irigată, 1990 – 2011

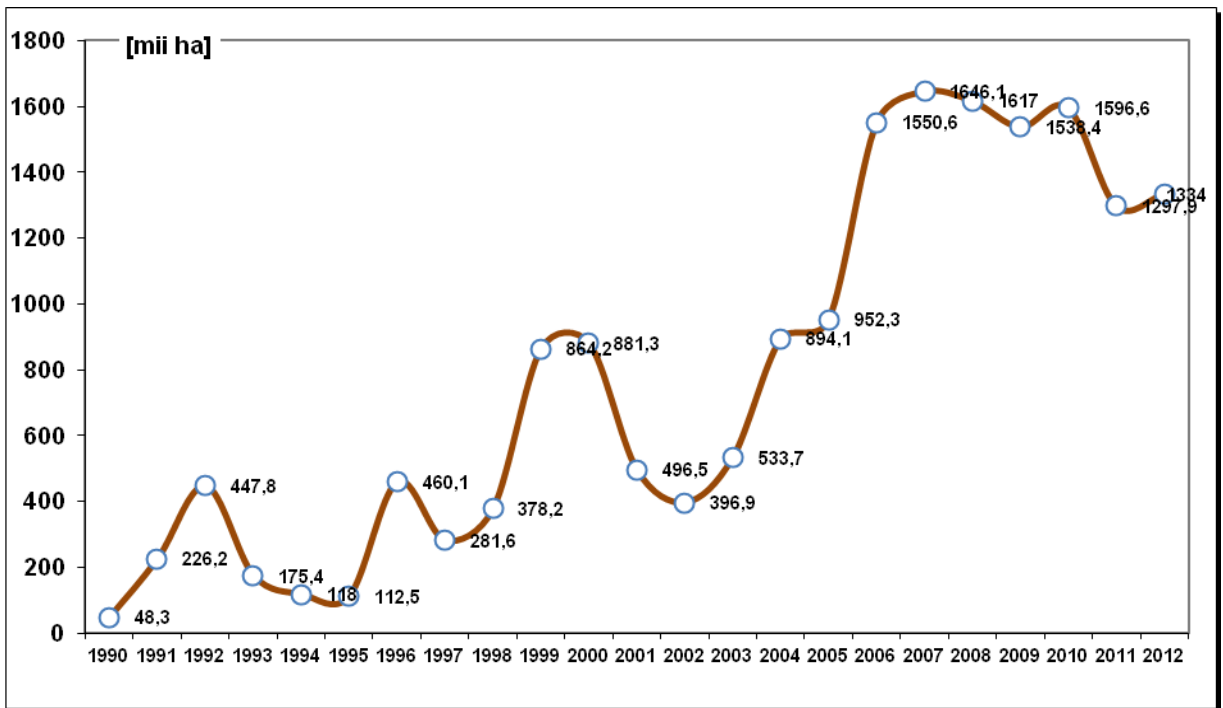

Fig. 13. Suprafața arabilă neutilizată, 1990 - 2012

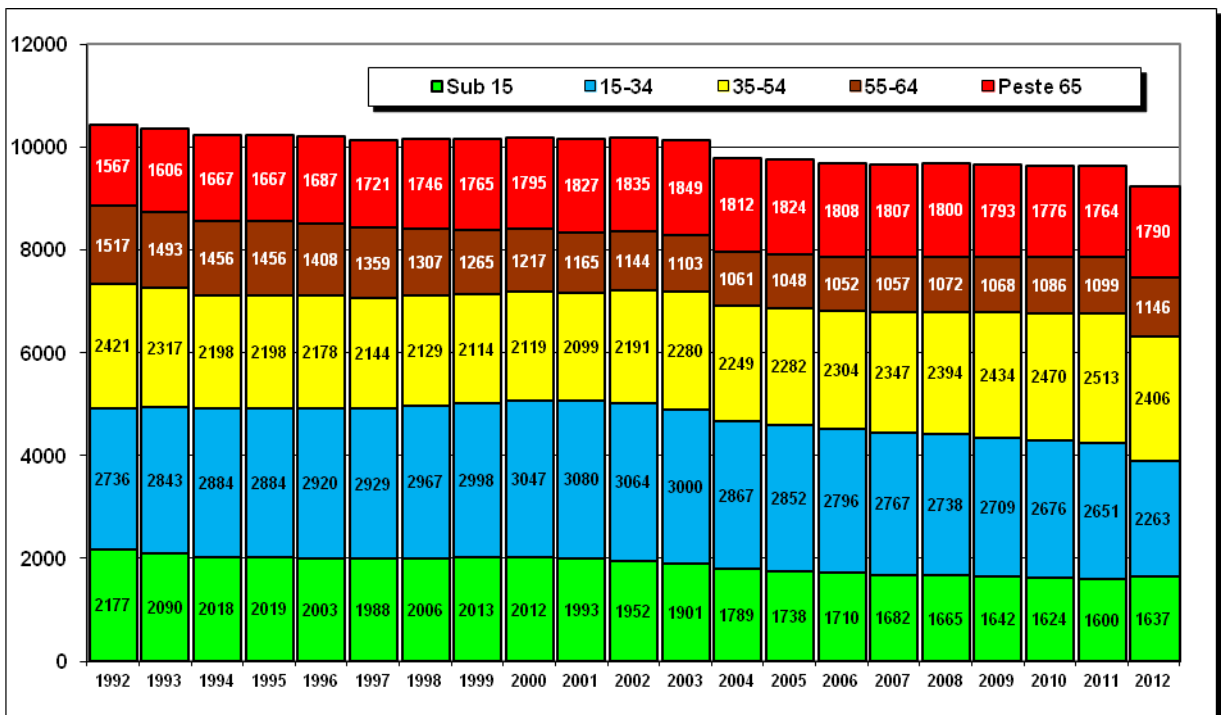

Fig. 14. Populația rurală pe vârste (mii persoane)

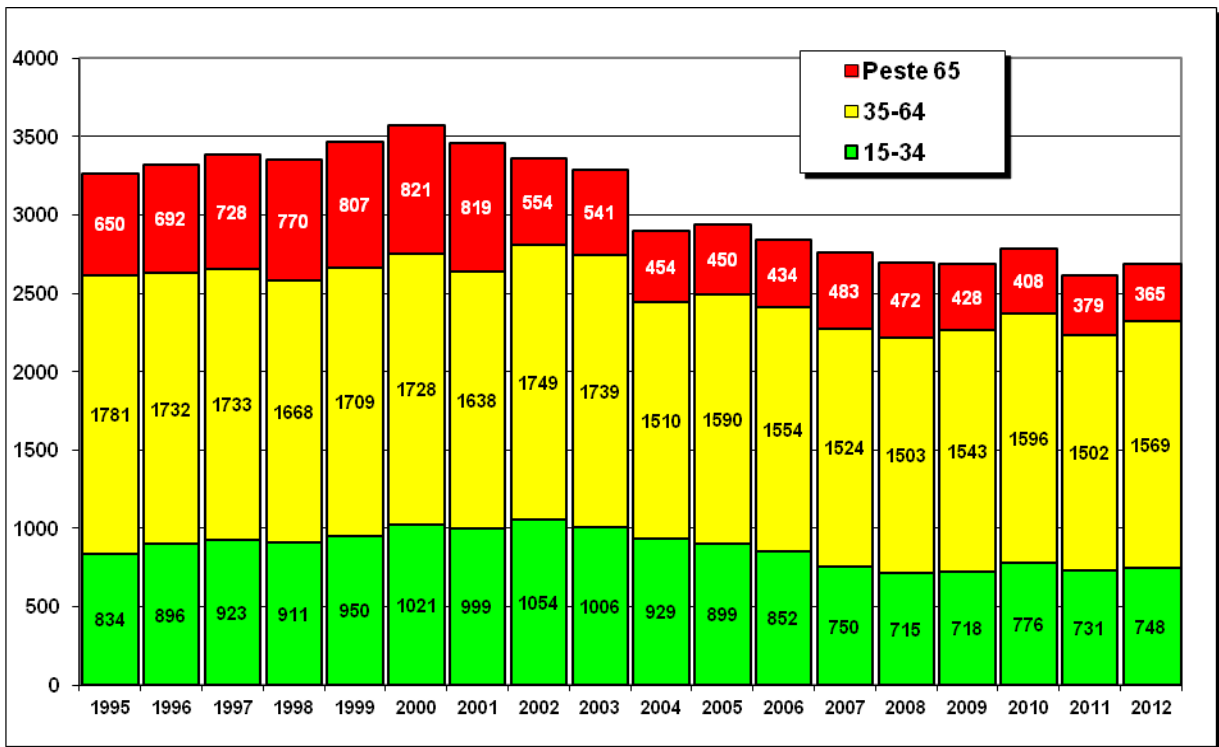

Fig. 15. Populația rurală ocupată în agricultură pe vârste (mii persoane)

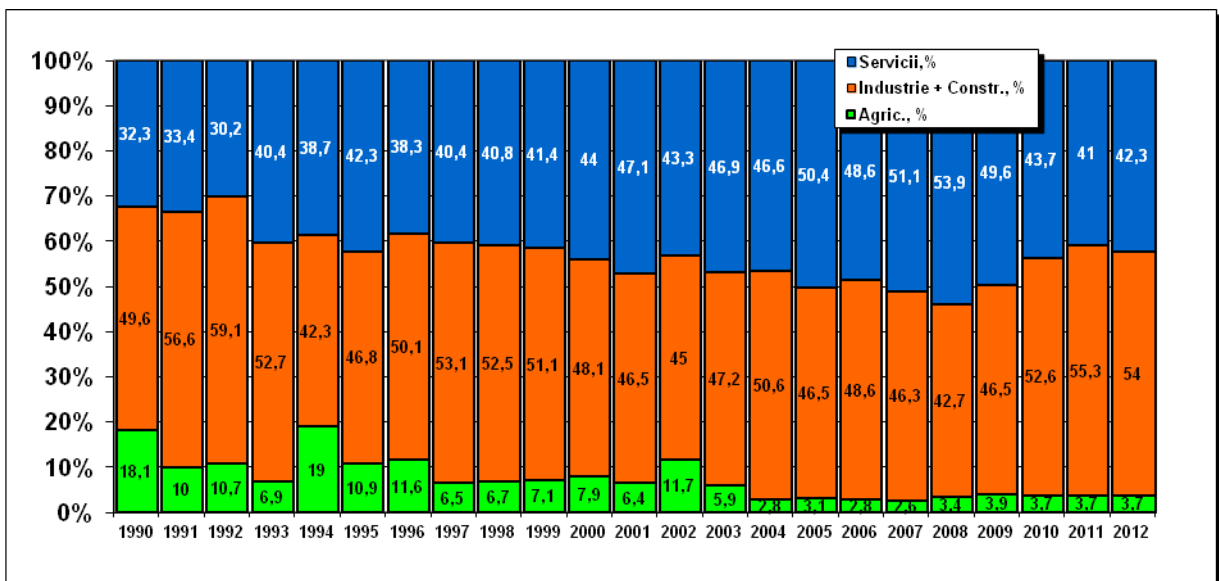
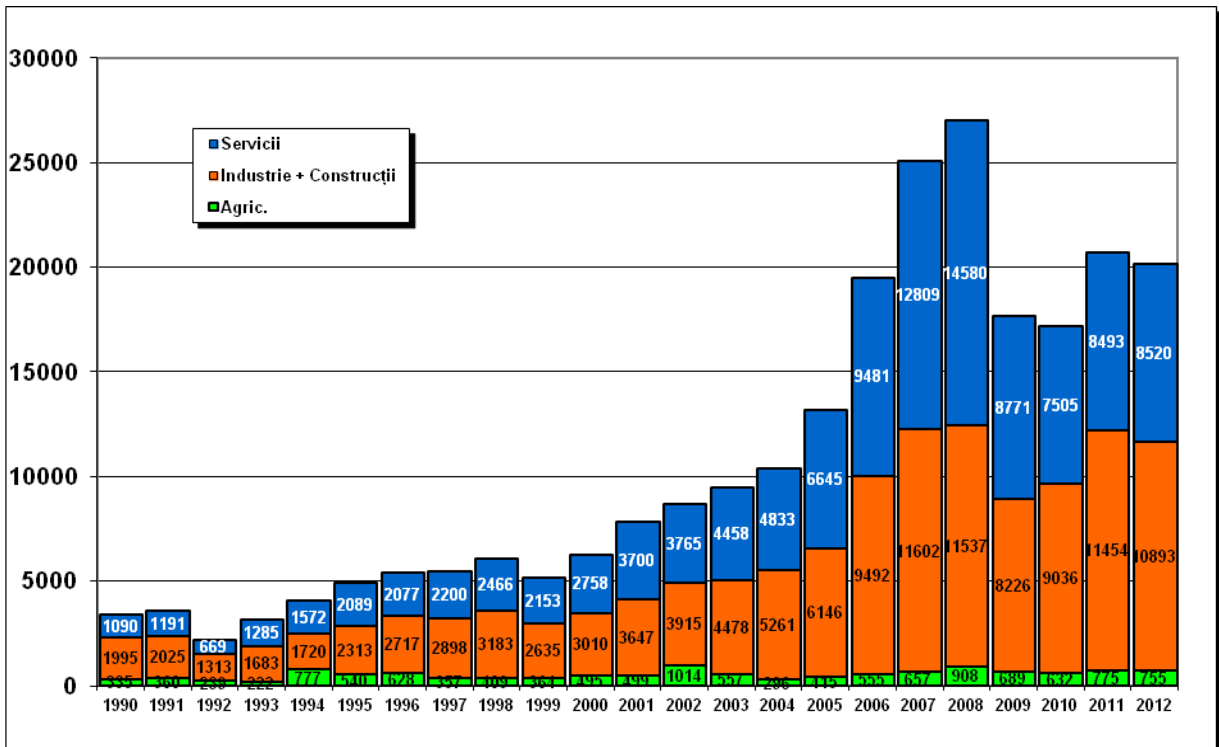

Fig. 16. Dinamica (mil. lei) și structura (%) investițiilor în economia României (1990-2012)

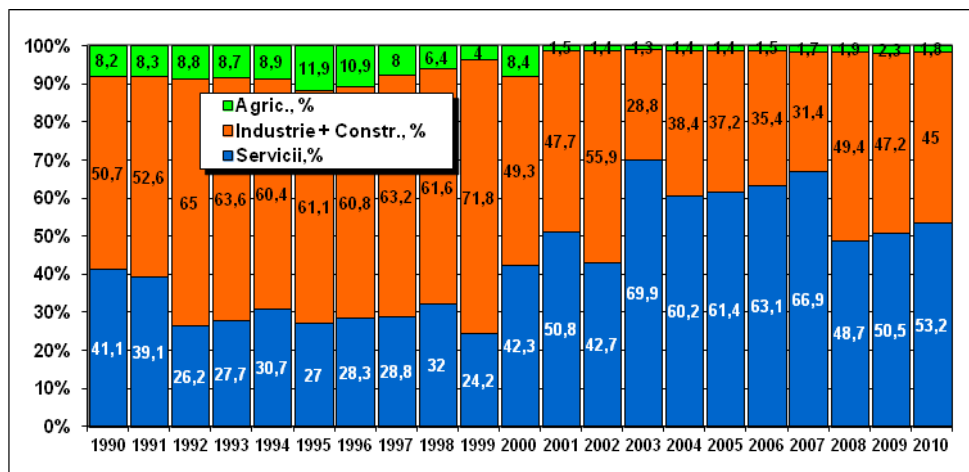
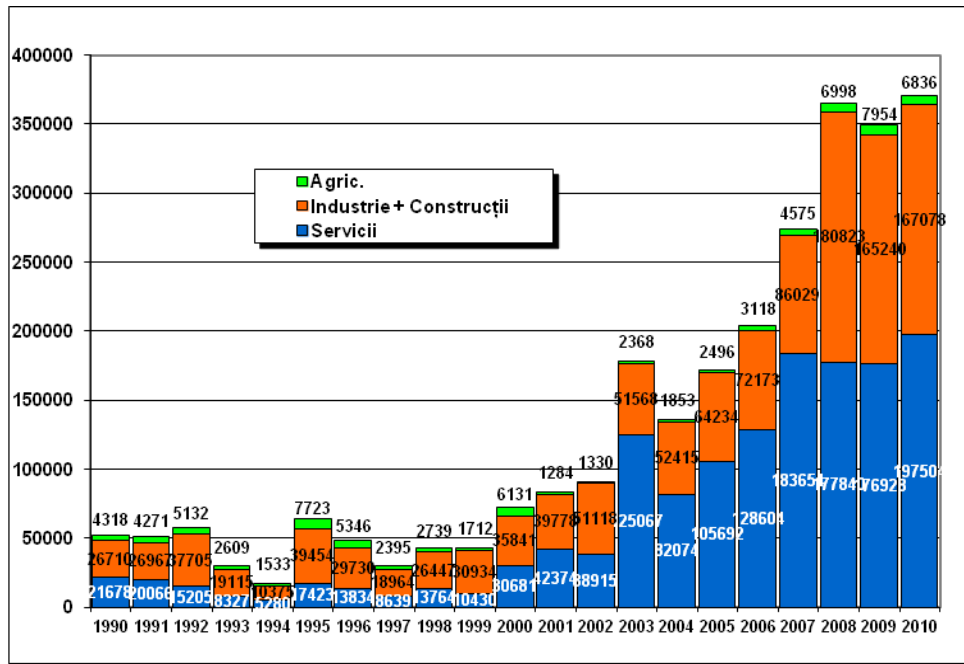

Fig. 17. Dinamica (mil. lei) și structura (%) imobilizărilor corporale în economia României (1990-2010)

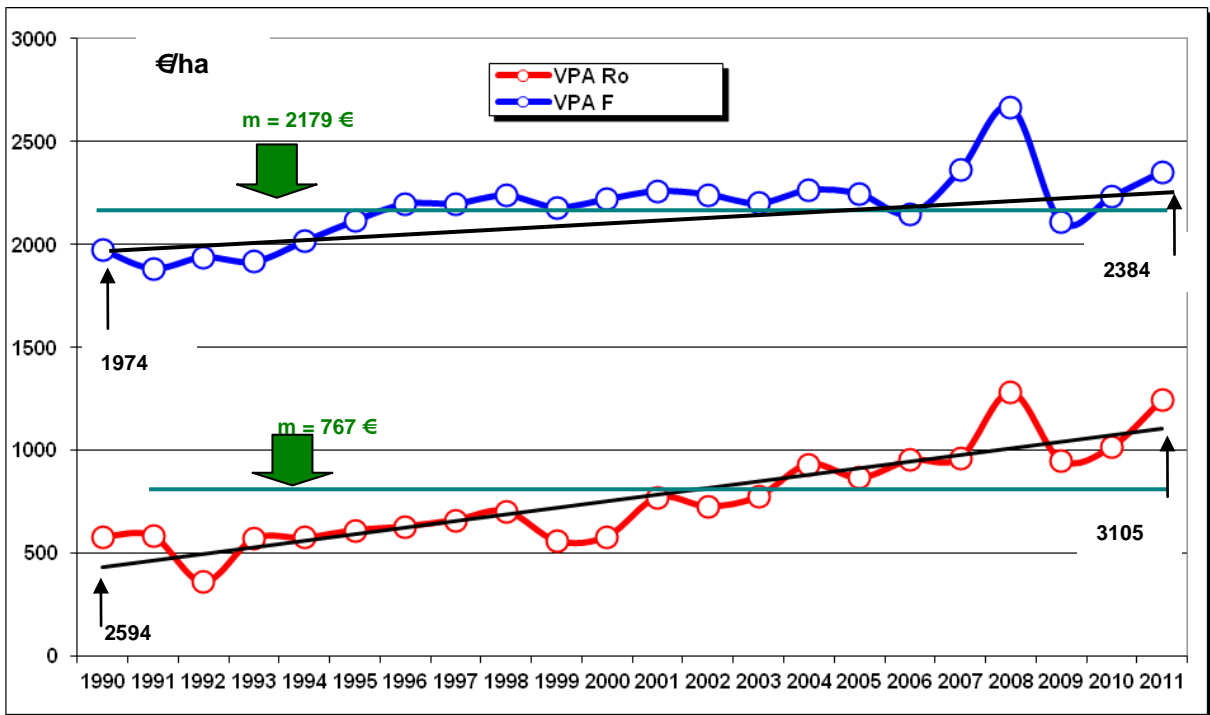

Fig. 18. Dinamica valorii producției agricole în Franța și România

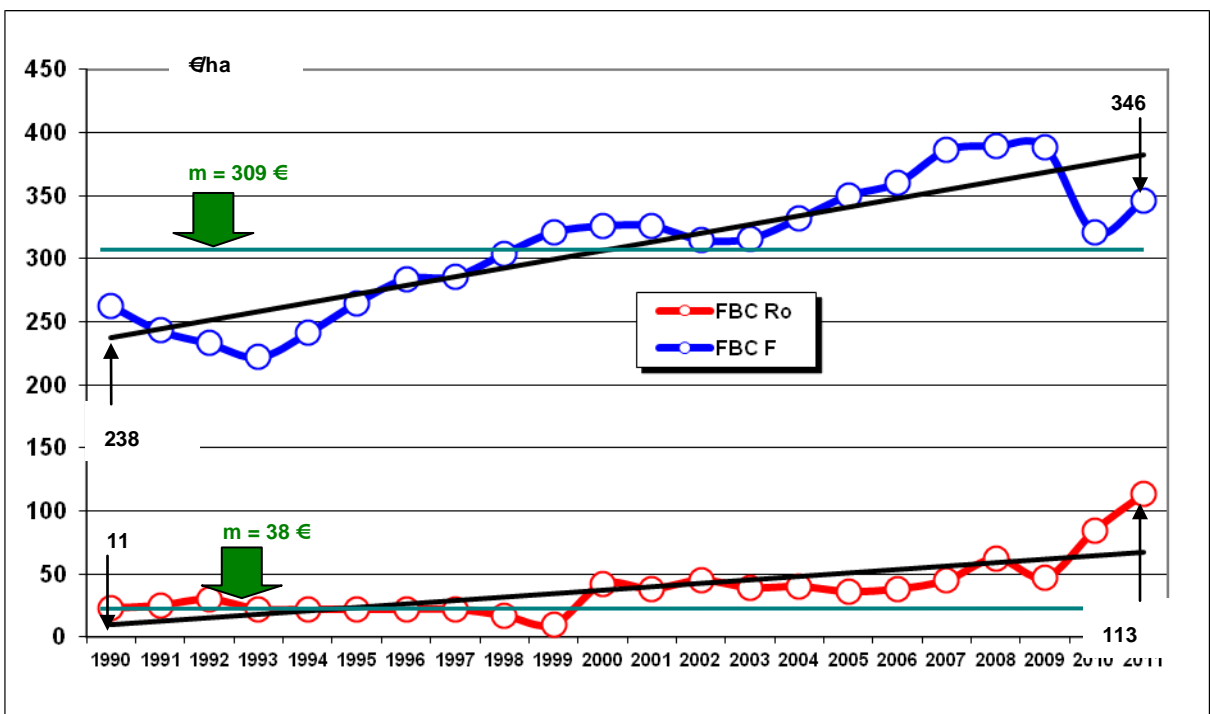

Fig. 19. Dinamica formării brute de capital în Franța și România

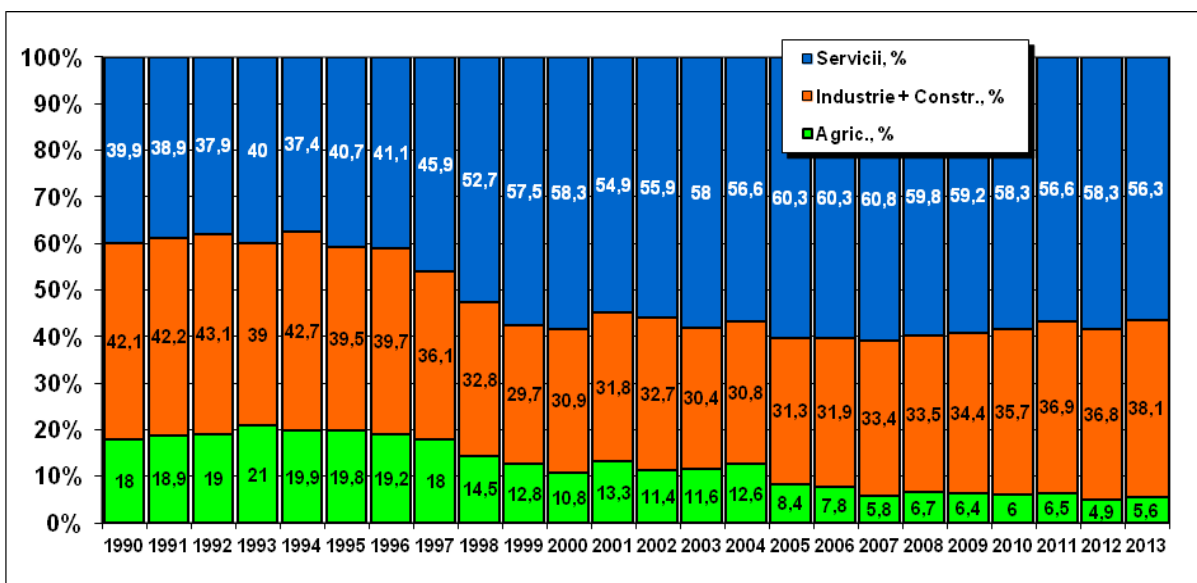
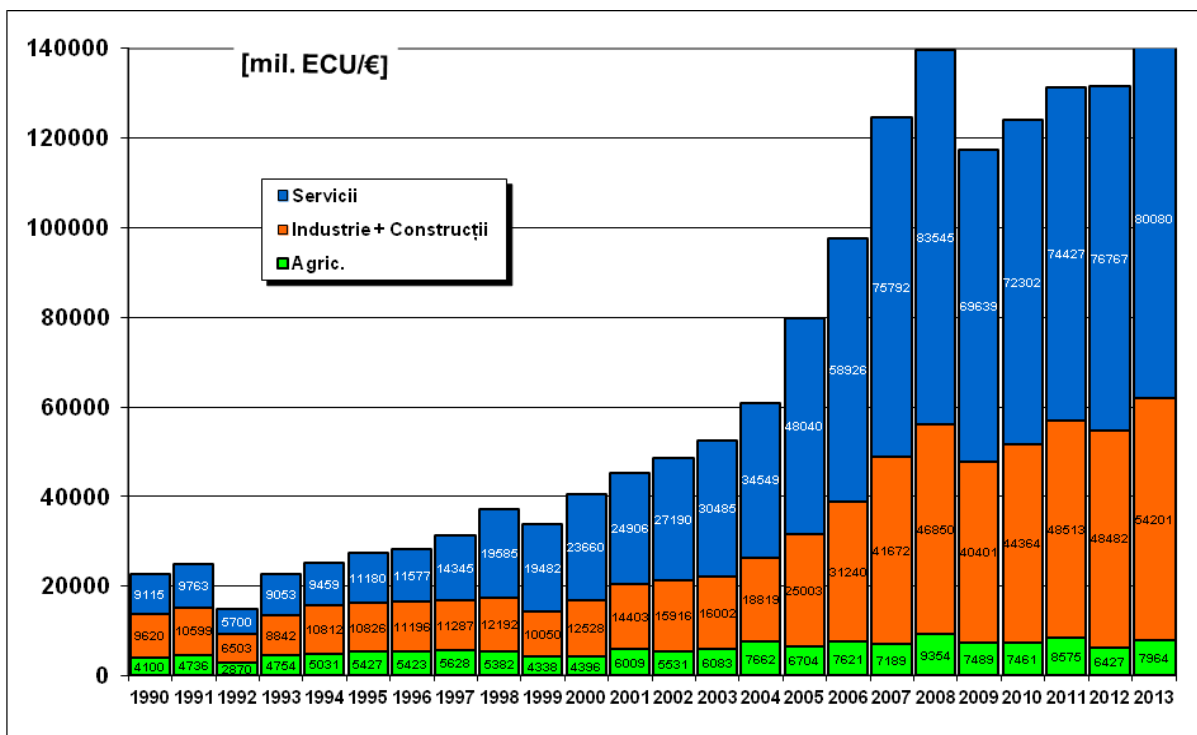

Fig. 20. Dinamica și structura PIB a României (1990-2013)

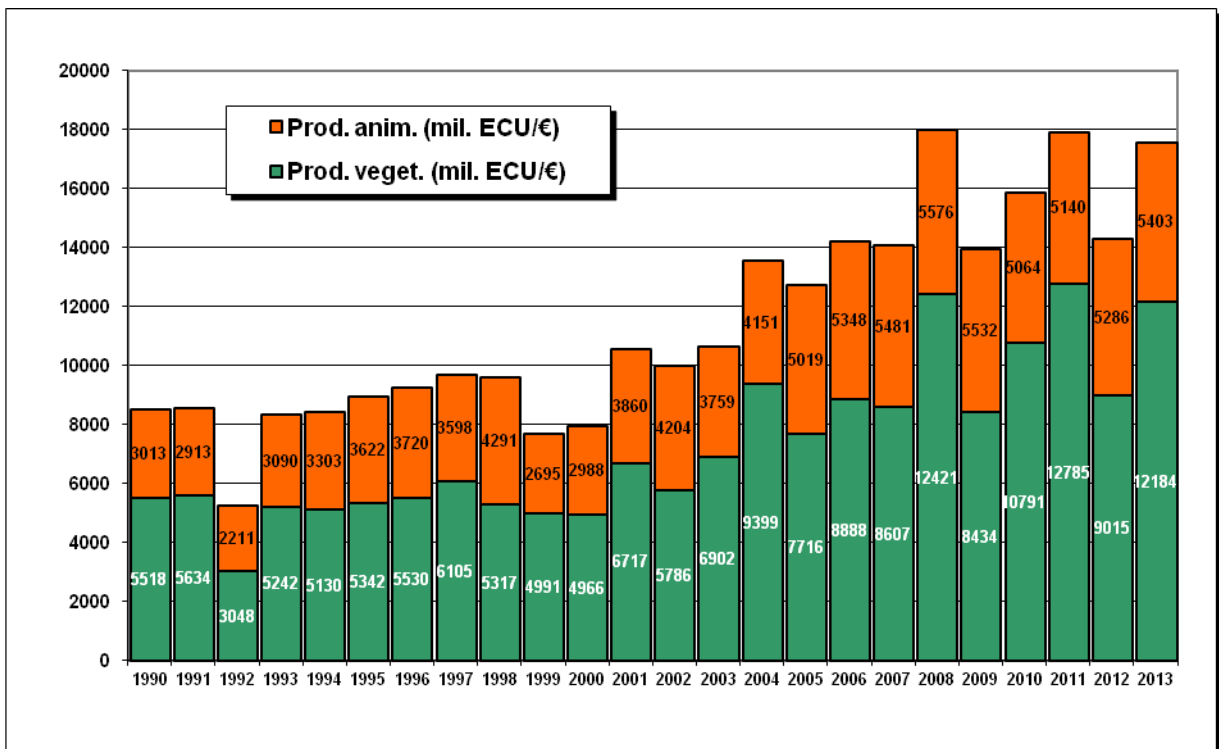

Fig. 21. Dinamica producției agricole a României (1990-2013)

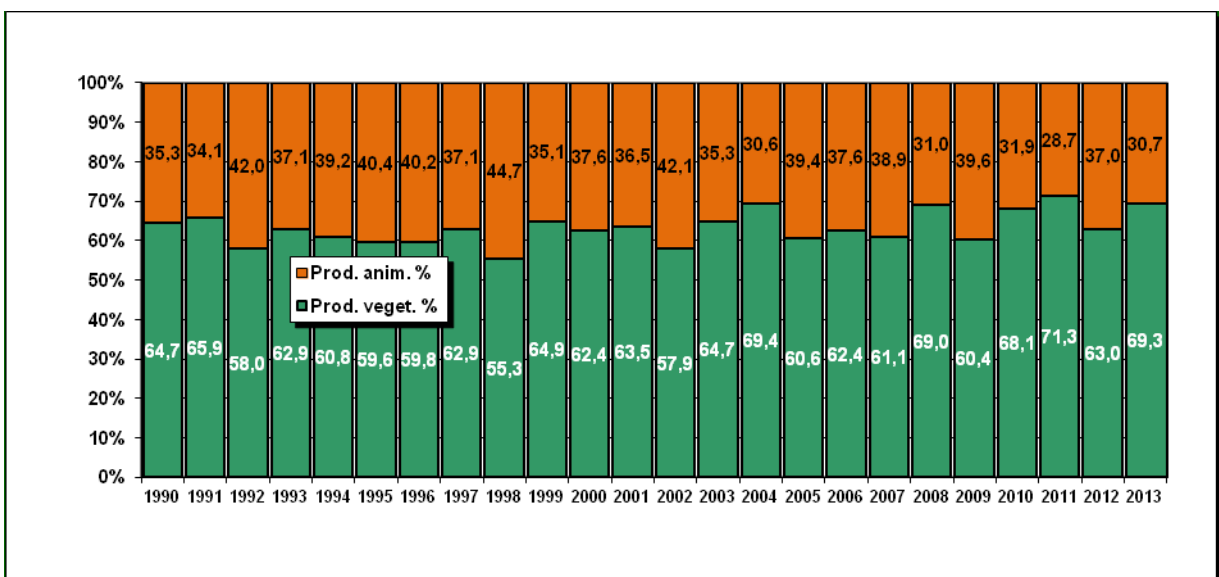

Fig. 22. Structura producției agricole a României (1990-2013)

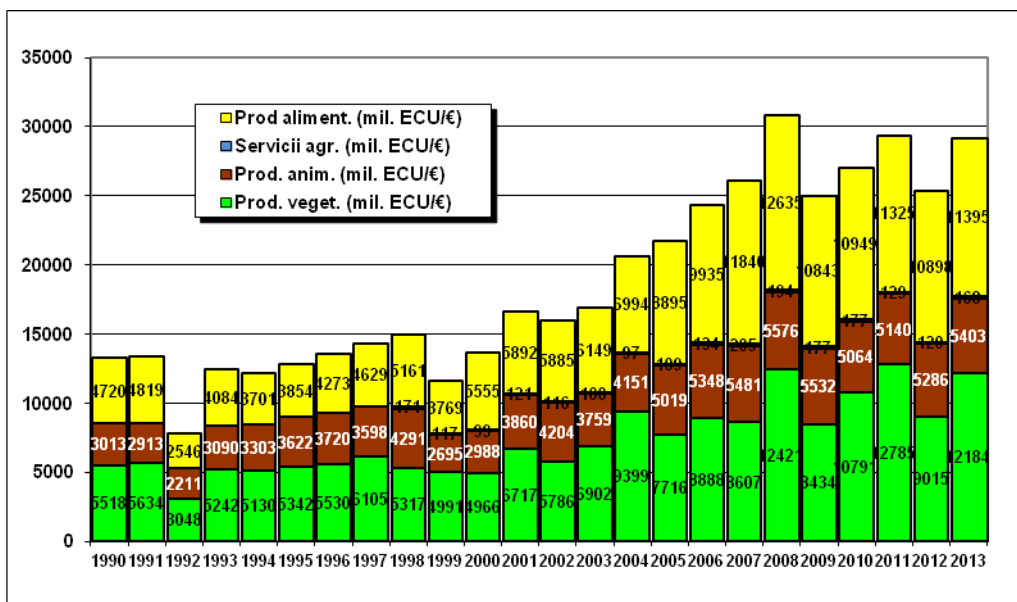

Fig. 23. Dinamica producției agroalimentare a României (1990-2013)

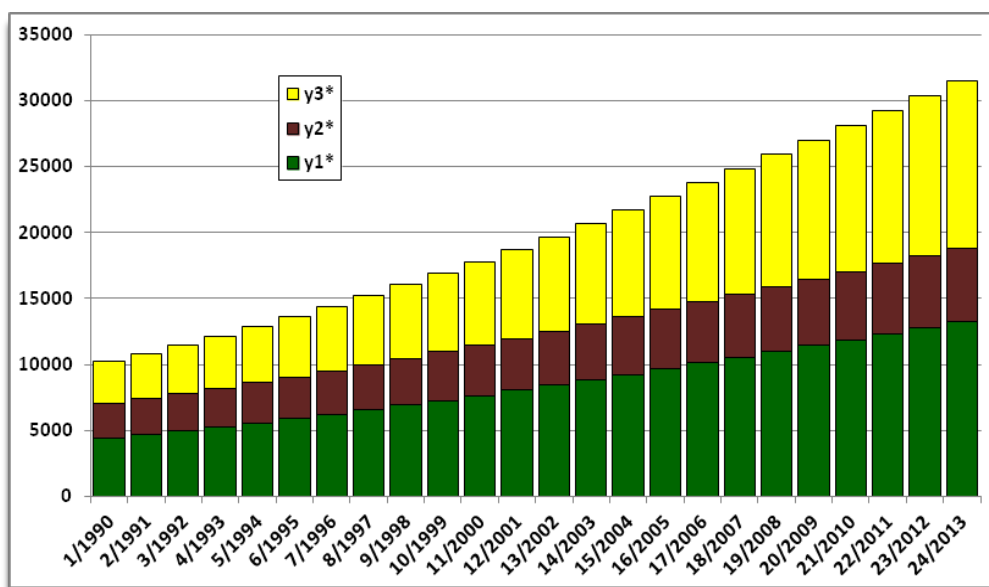

Fig. 23b. Ajustarea analitică a producției agroalimentare a României (1990-2013)

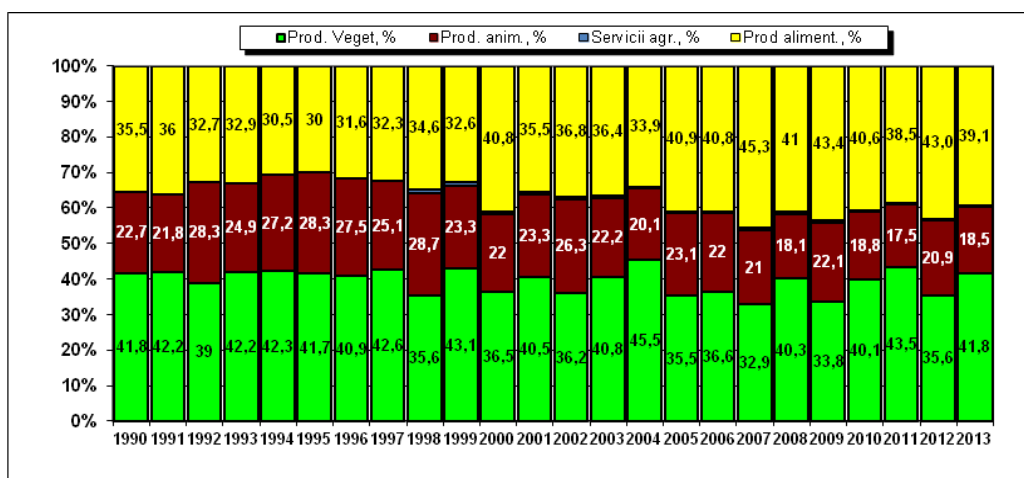

Fig. 24. Structura producției agroalimentare a României (1990-2013)

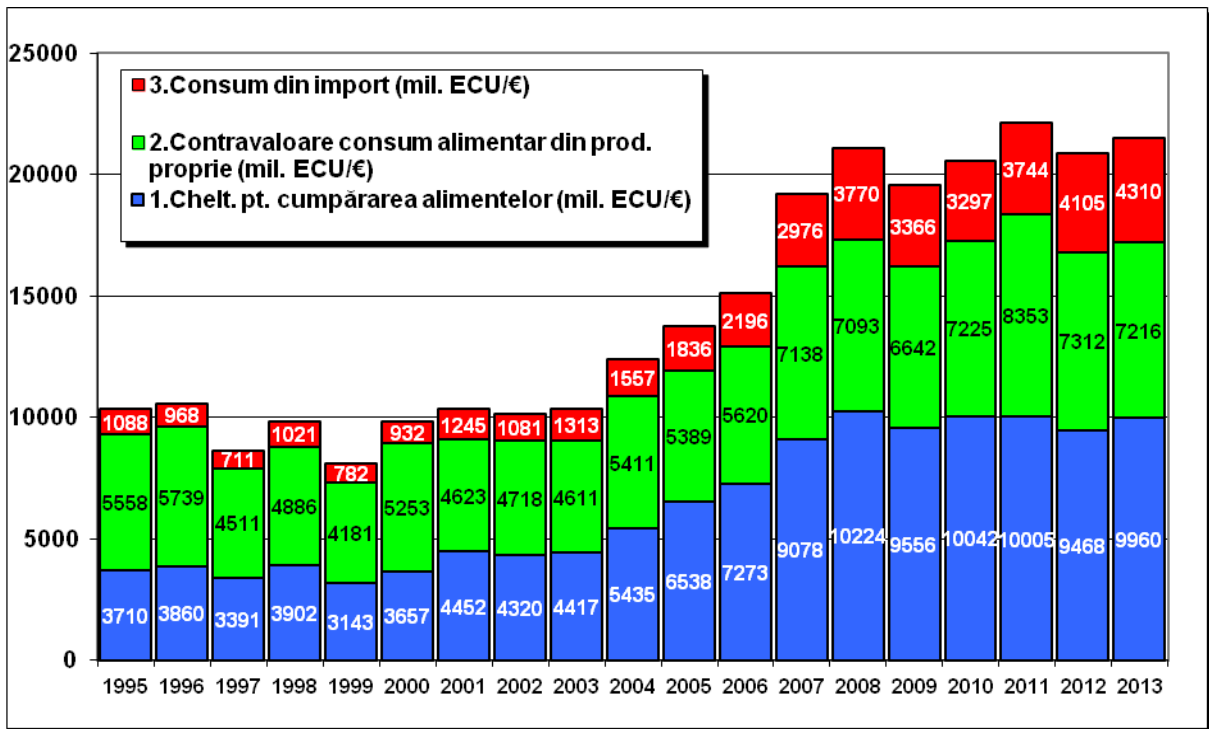

Fig. 25. Dinamica consumului agroalimentar a României (1990-2013)

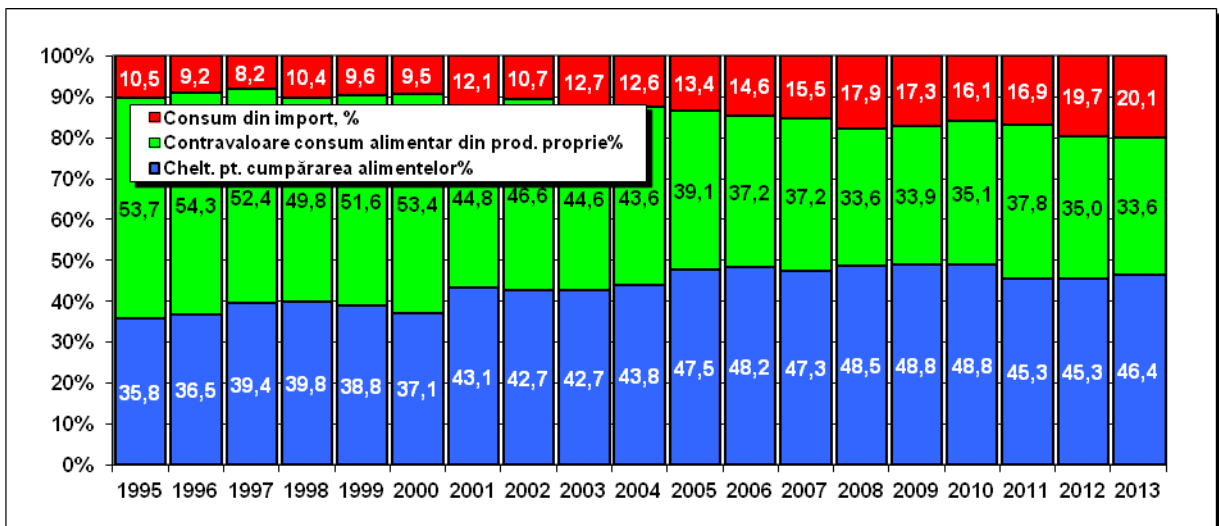

Fig. 26. Structura consumului agroalimentar a României (1990-2013)

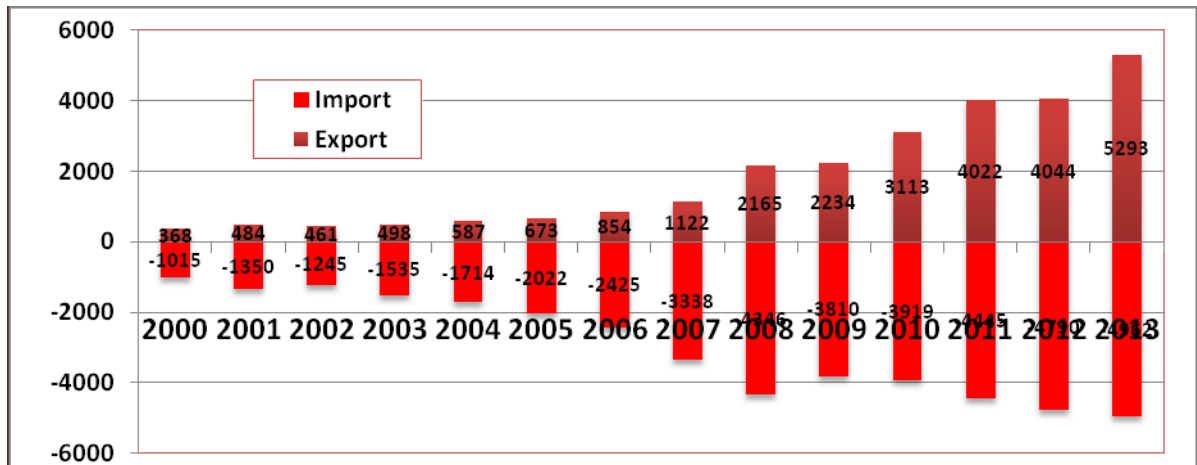

Fig. 27. Balanța comercială cu produse agroalimentare a României, mil. €

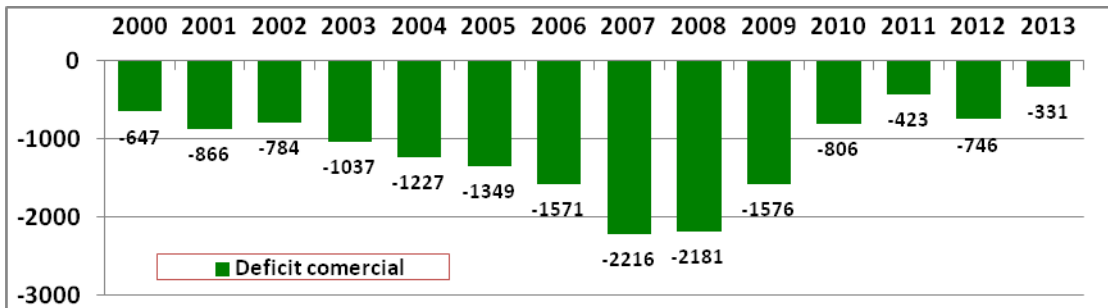

Fig. 28. Deficitul comercial agroalimentar al României, mil. €

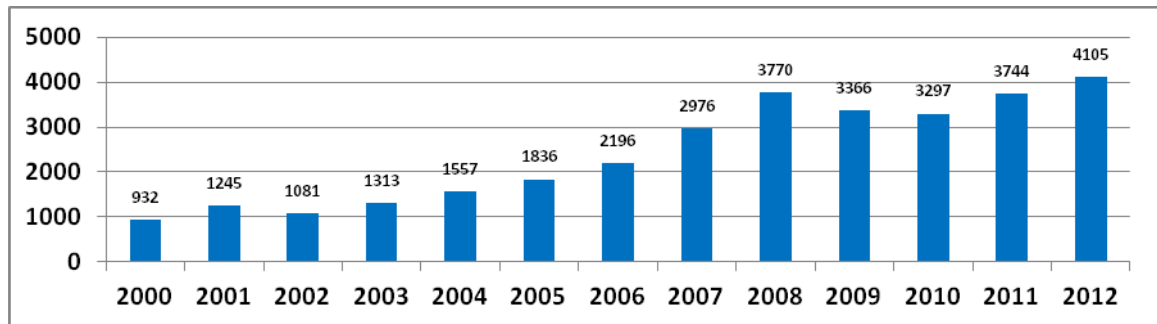

Fig. 29. Consumul alimentară al României din import, mil. €

	România	UE
Agricultură	60,5	14,1
Ind. alimentară	15,8	20,5
Ind. produselor din tutun	1,7	3,2
Piscicultură	0,1	2,5
Ec. agroalimentară	(78,1)	(40,3)
Ec. forestieră	(6,3)	(8,2)
Ind. extractivă	2,6	4,1
Ind. prelucrătoare	3,1	5,2
Ec. industrială	(5,7)	(9,3)
Serv. agroturistice	0,1	4,4
Alte servicii	9,8	37,8
Ec. servicii	(9,9)	(42,2)
Ec. neagrícola	(21,9)	(59,7)
TOTAL	100,0	100,0

Tabel 2. Structura economiei rurale a României și UE, %

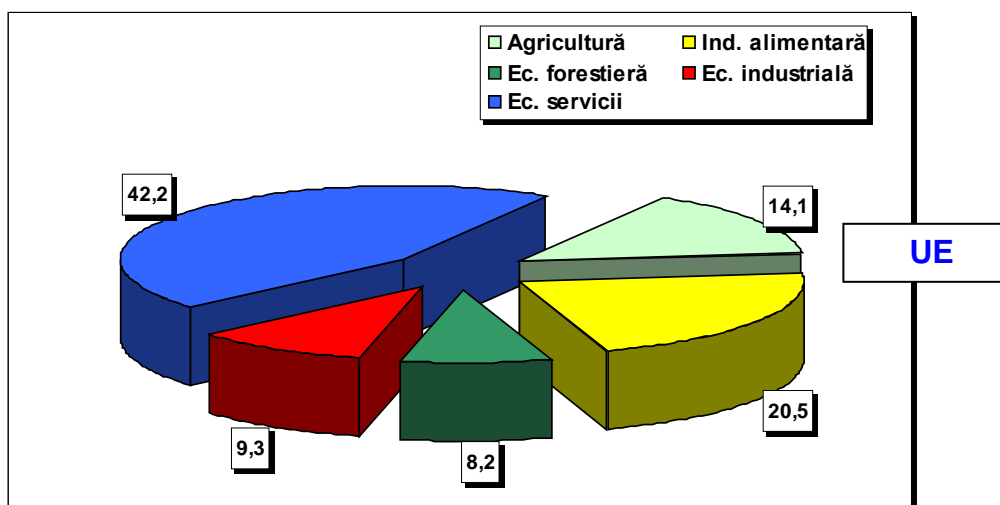
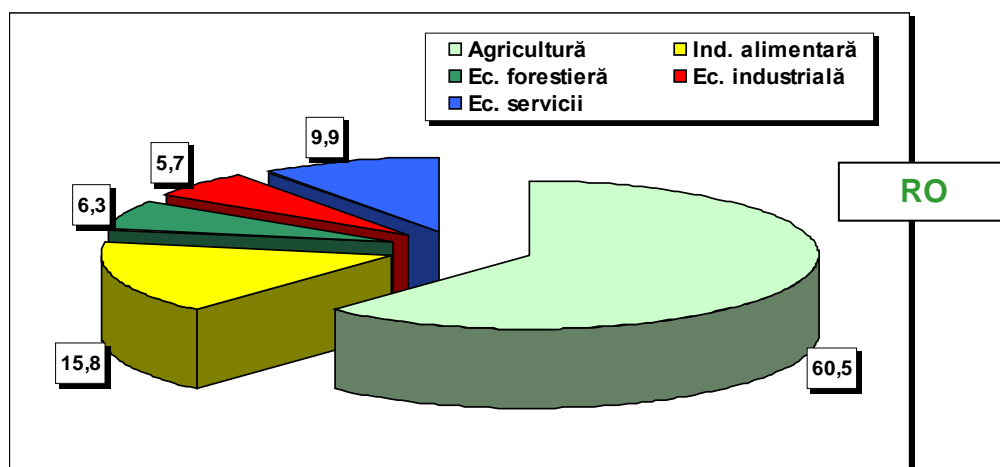

Fig. 30. Structura economiei rurale a României și UE, %

	România	UE
Economie forestieră	28,8	13,7
Economie industrială	26,0	15,6
Economie servicii,	45,2	70,7
- din care: servicii agroturistice	(0,4)	(7,7)
TOTAL	100,0	100,0

Tabel 3. Structura economiei rurale neagricole a României și UE, %

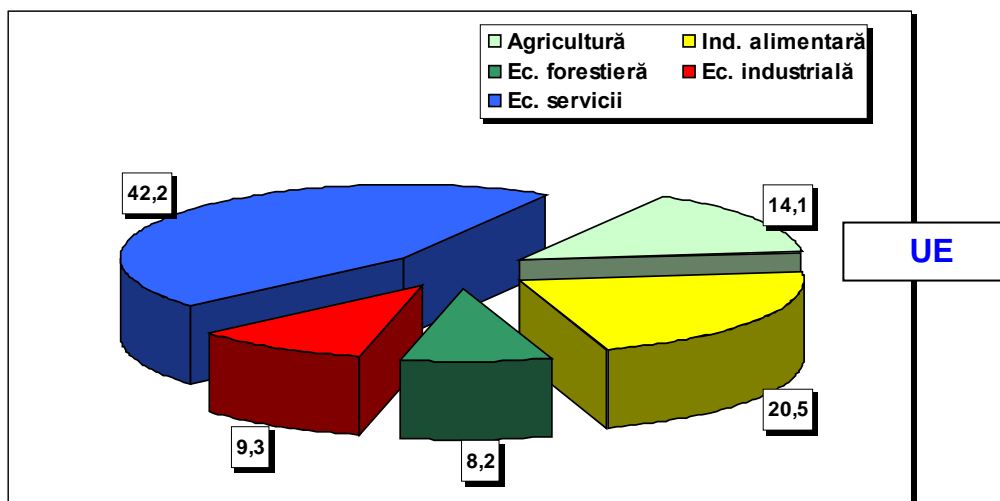
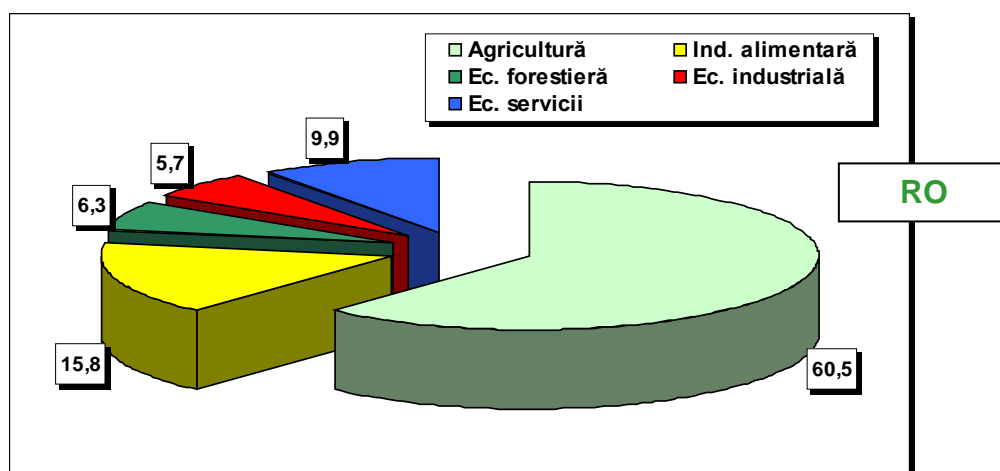

Fig. 31. Structura economiei rurale a României și UE, %

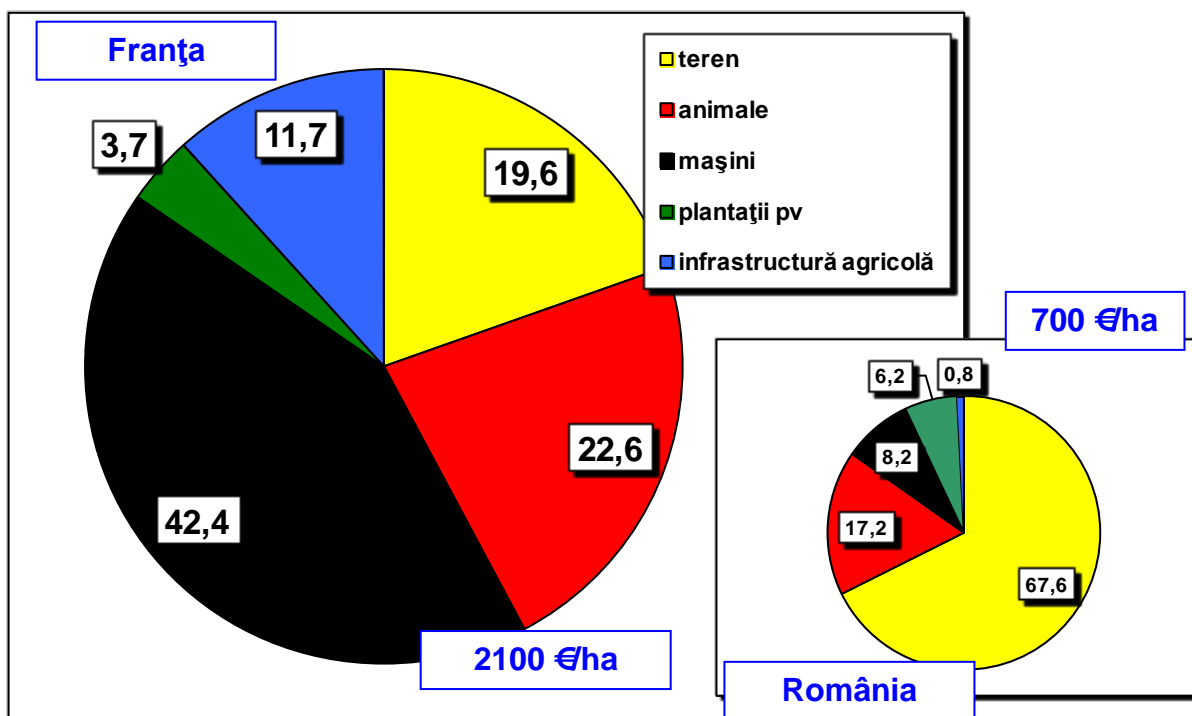

Fig. 32. Structura capitalului fix agricol în România și Franța

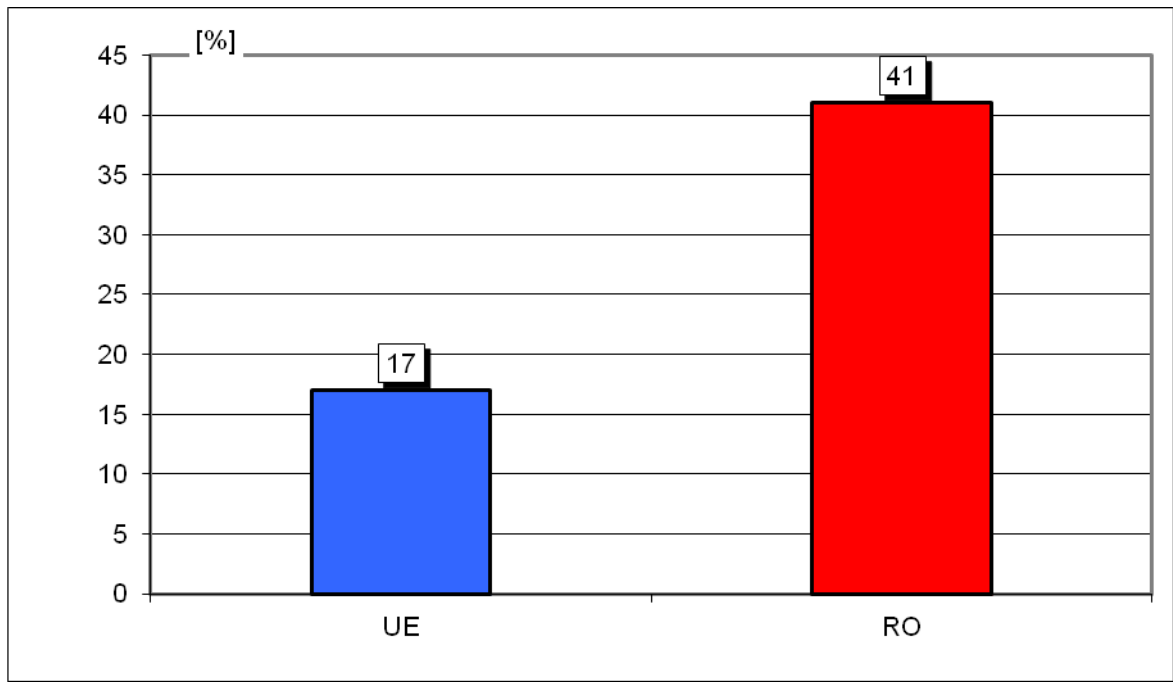

Fig. 33. Ponderea cheltuielilor alimentare în cheltuielile totale ale gospodăriilor

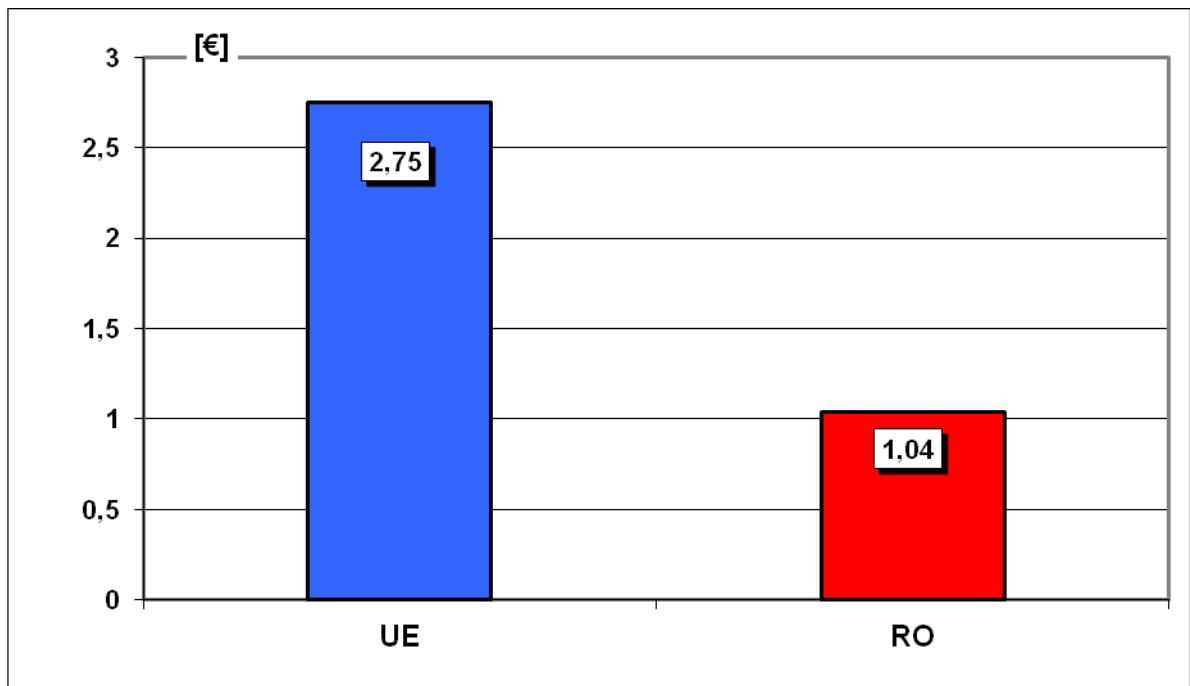

Fig. 34. Randamentul procesării producției agricole

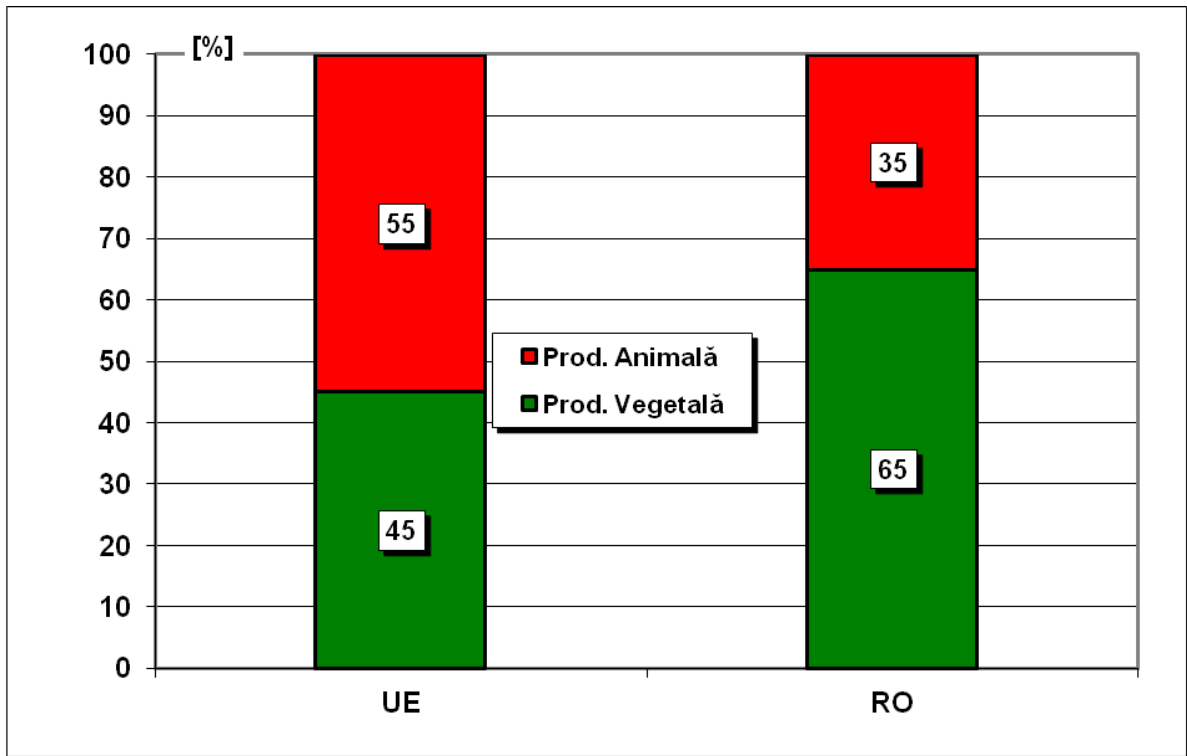

Fig. 35. Structura producției agricole (%)

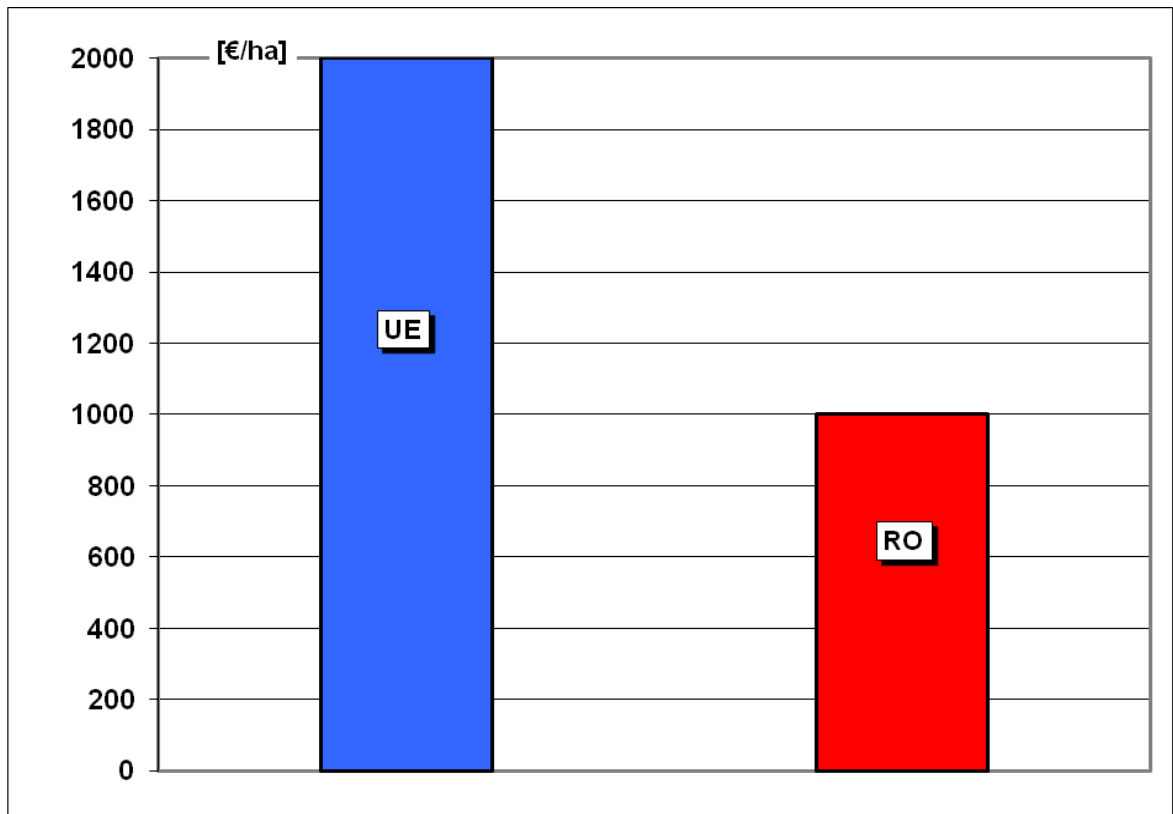

Fig. 36. Producția agricolă primară (€/ha)

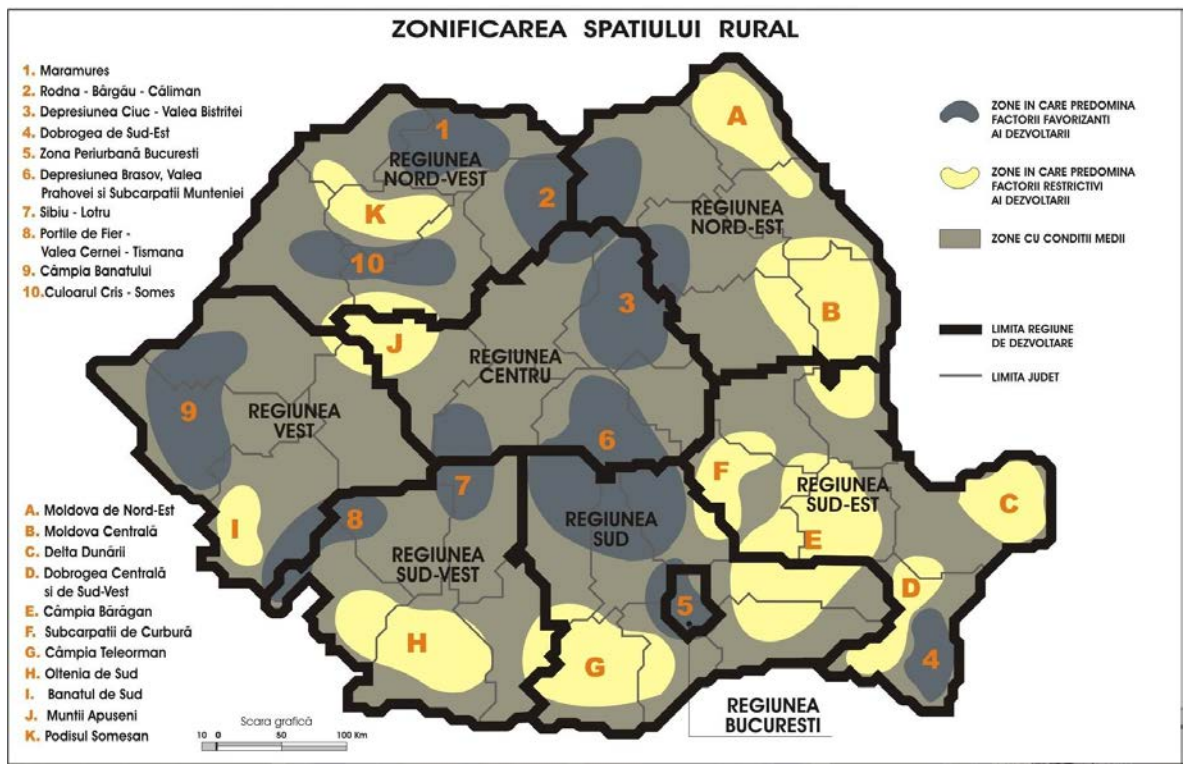

Fig. 37. Harta dezvoltării rurale în România

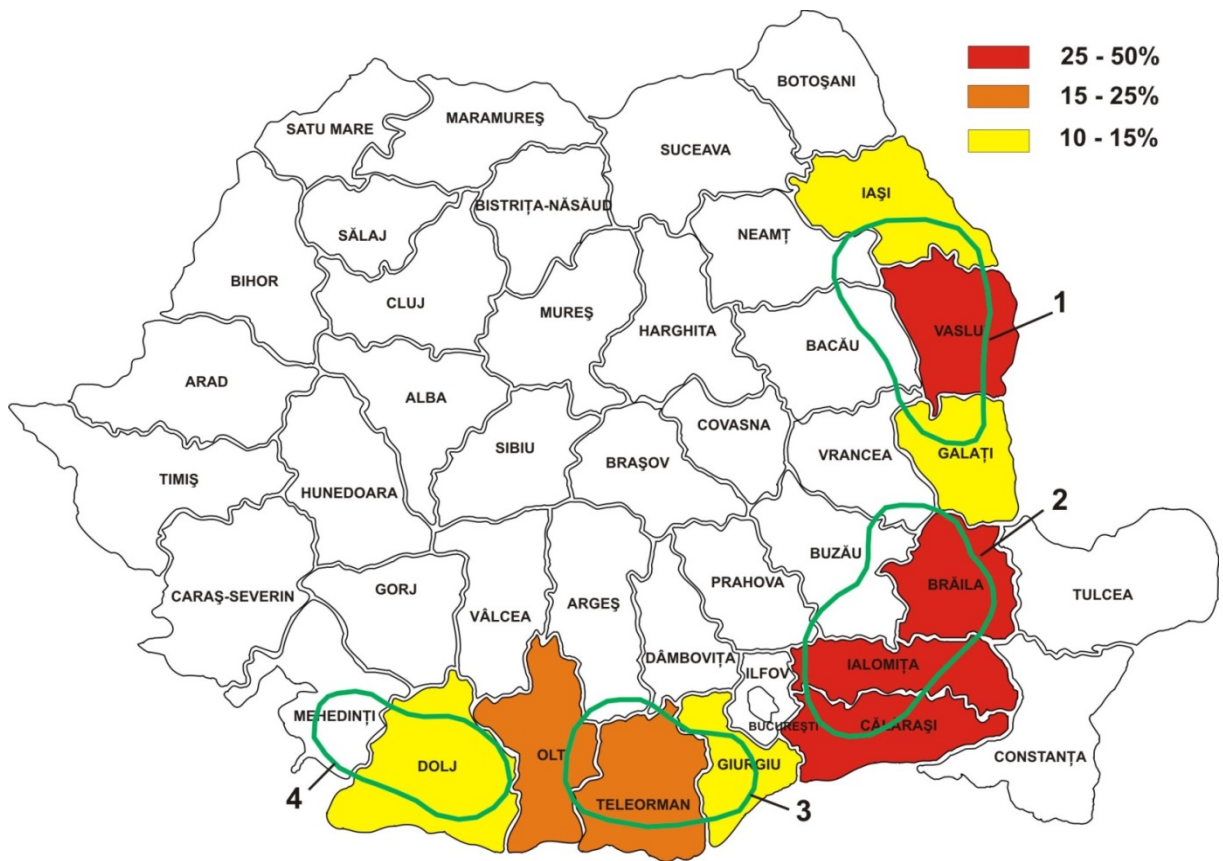

Fig. 38. Harta distribuției marilor exploatații agricole (peste 2000 ha) și a zonelor de sărăcie rurală extremă

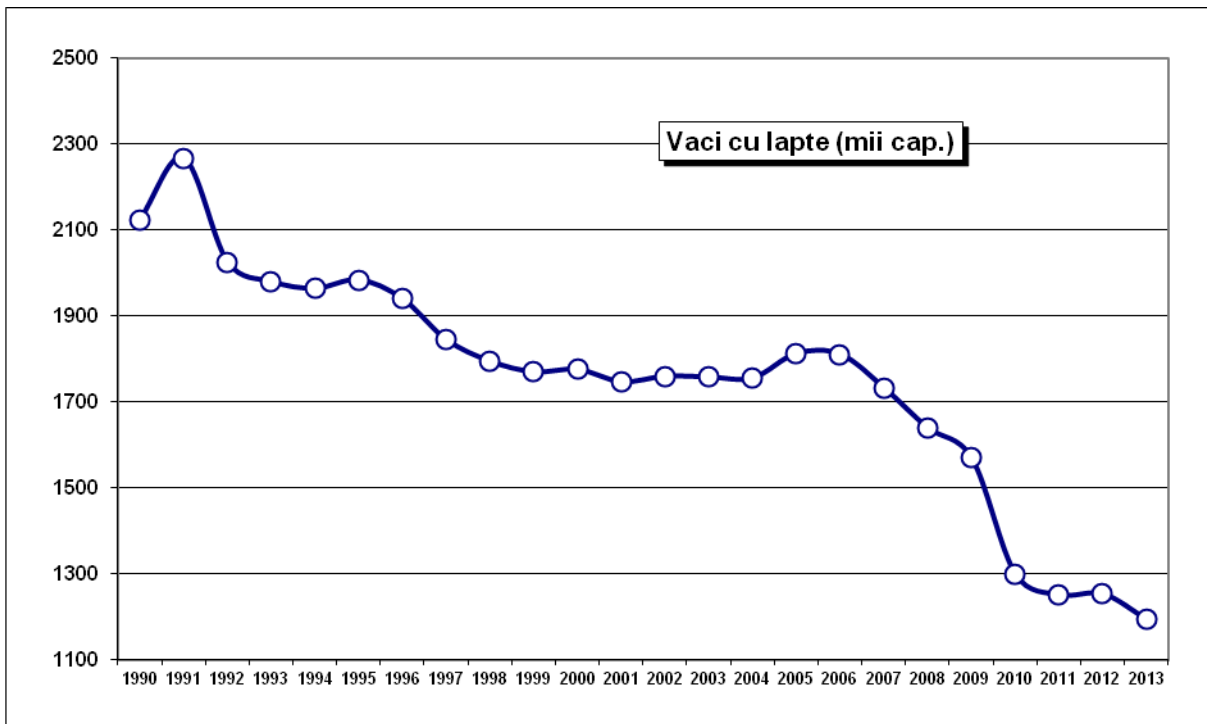

Fig. 39. Evoluția efectivelor de vaci cu lapte (1990-2013)

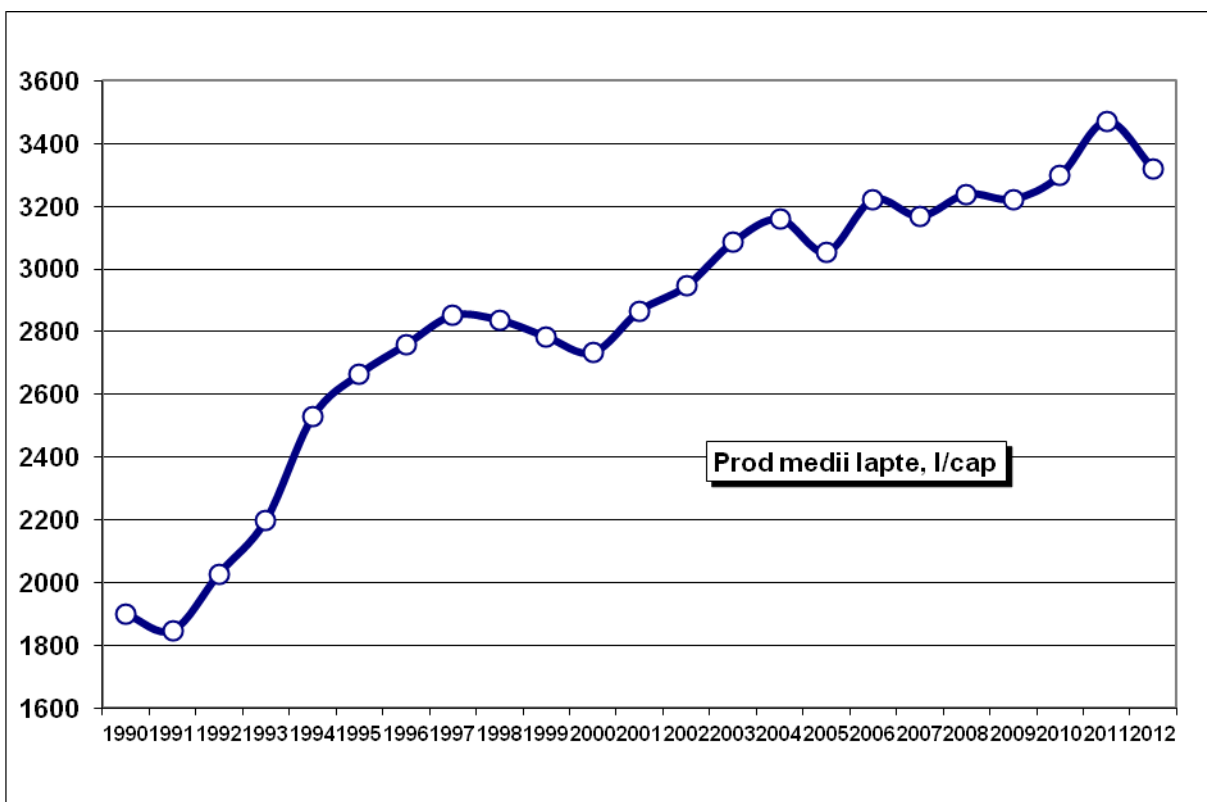

Fig. 40. Evoluția producției medii de lapte de vacă (1990-2012)

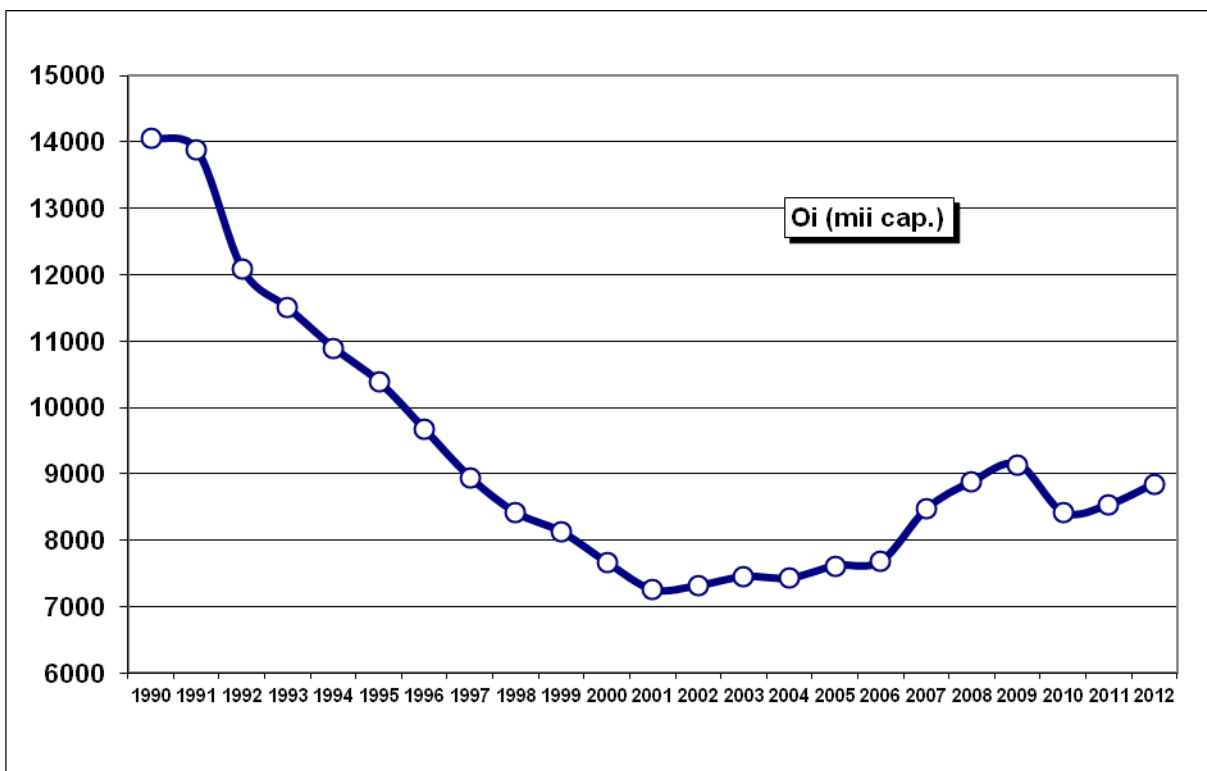

Fig. 41. Evoluția efectivelor de oi (1990-2012)

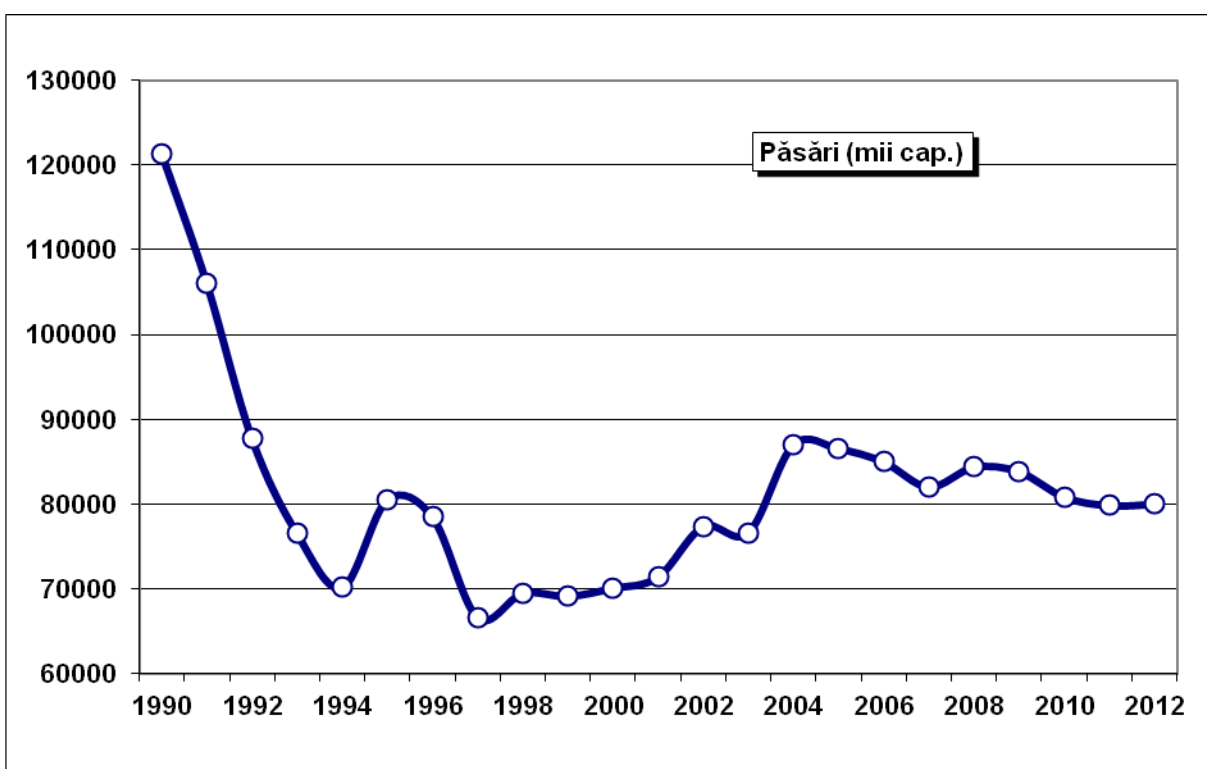

Fig. 42. Evoluția efectivelor totale de păsări (1990-2012)

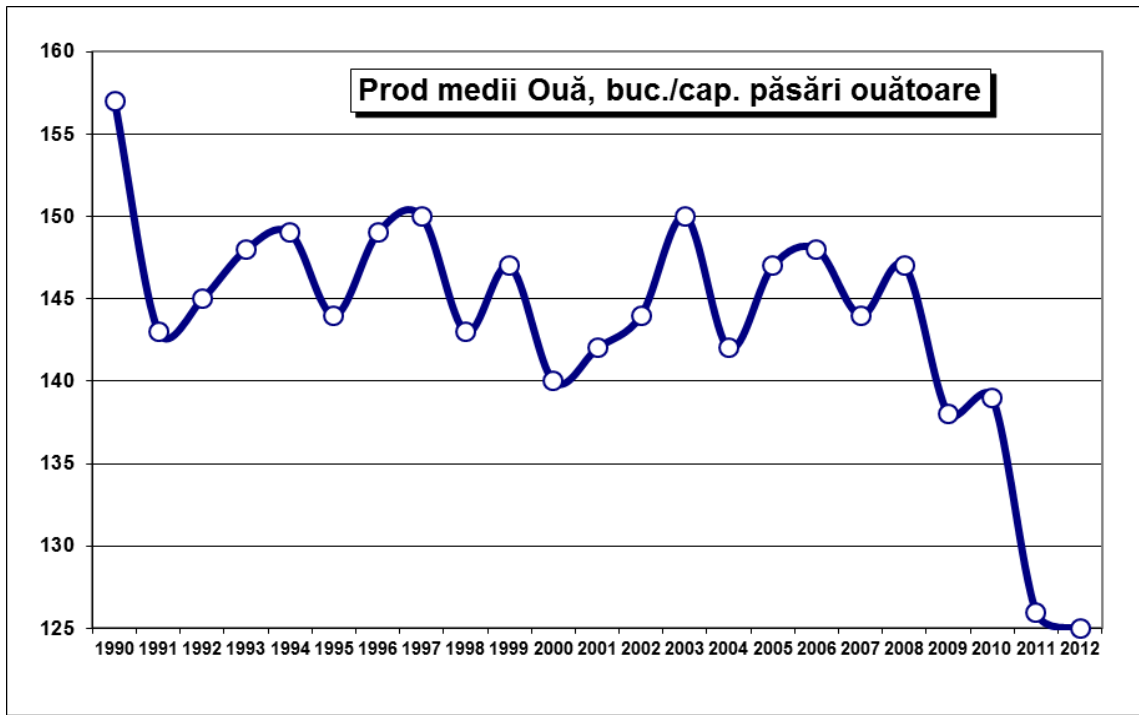

Figura 42 bis. Evoluția producției medii de ouă (1990-2012)

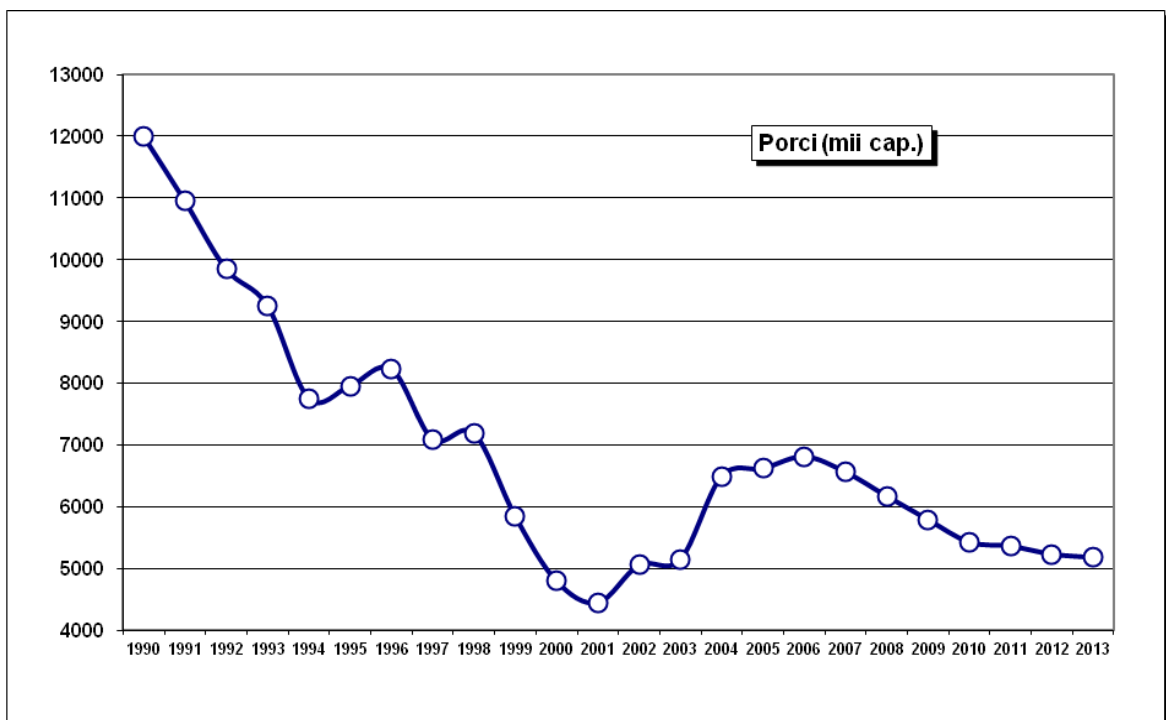

Fig. 43. Evoluția efectivelor de porci (1990-2013)

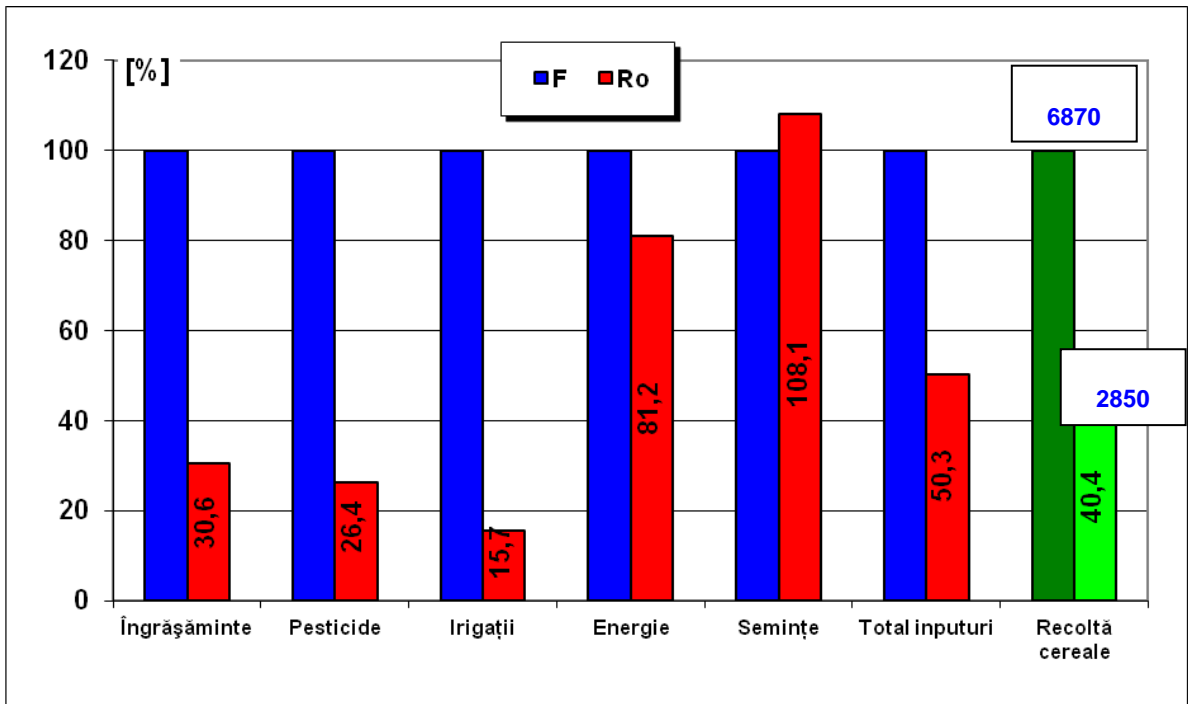

Fig. 44. Cheltuielile ocazionate de principalii factori de producție și producția de cereale.
Comparație Franța/România

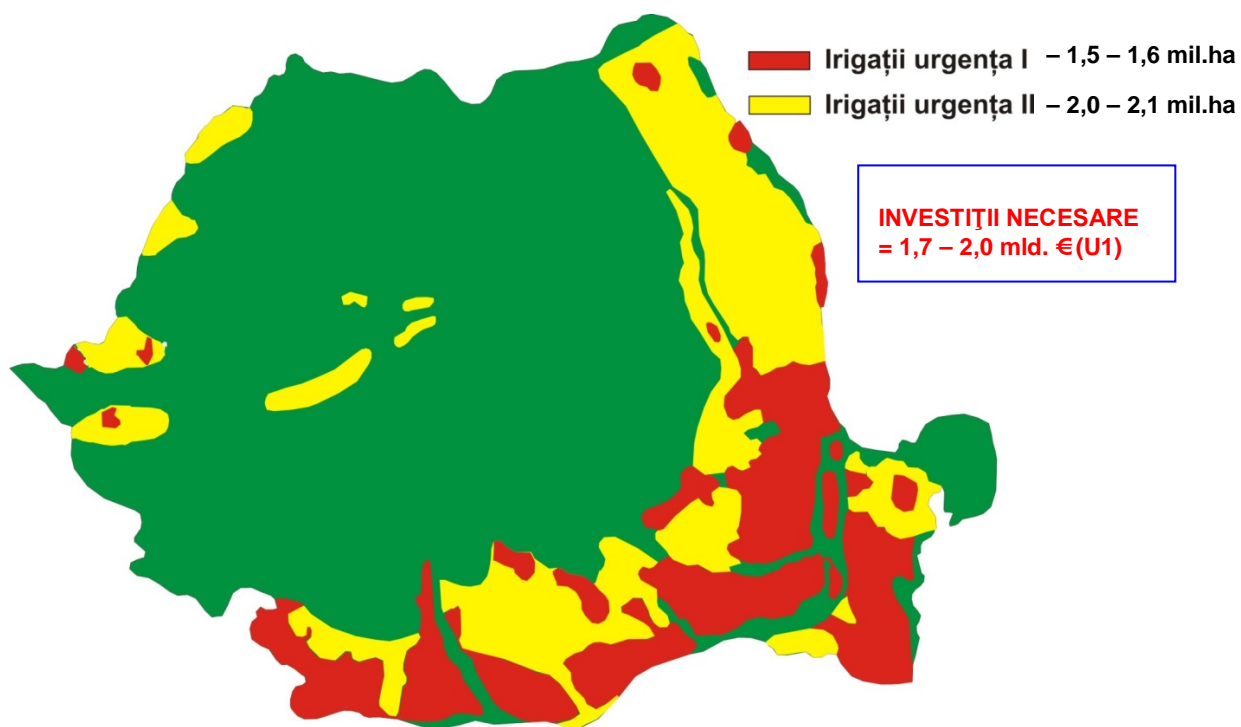

Fig. 45. Zone afectate de secetă care necesită irigații

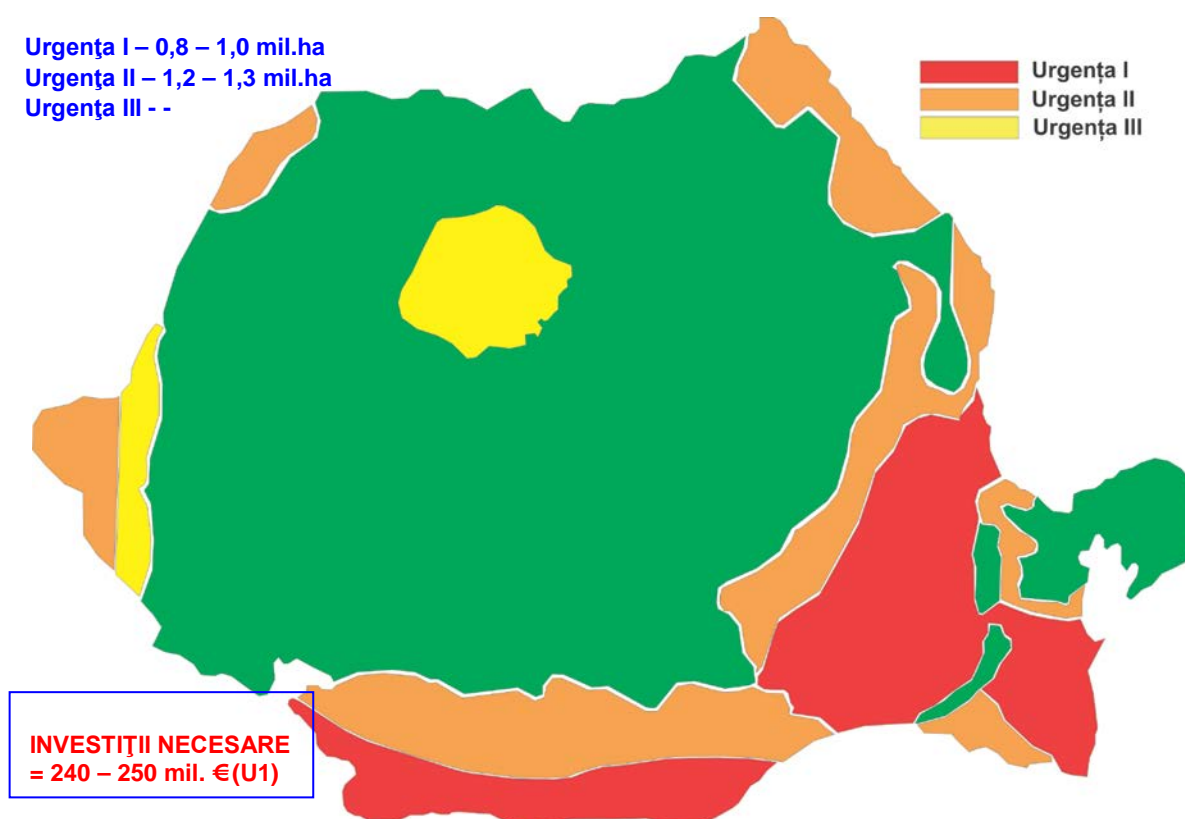

Fig. 46. Zone pentru care sunt necesare perdele forestiere de protecție a câmpului, pe urgențe
(prelucrare după I. Lupe, 1986)

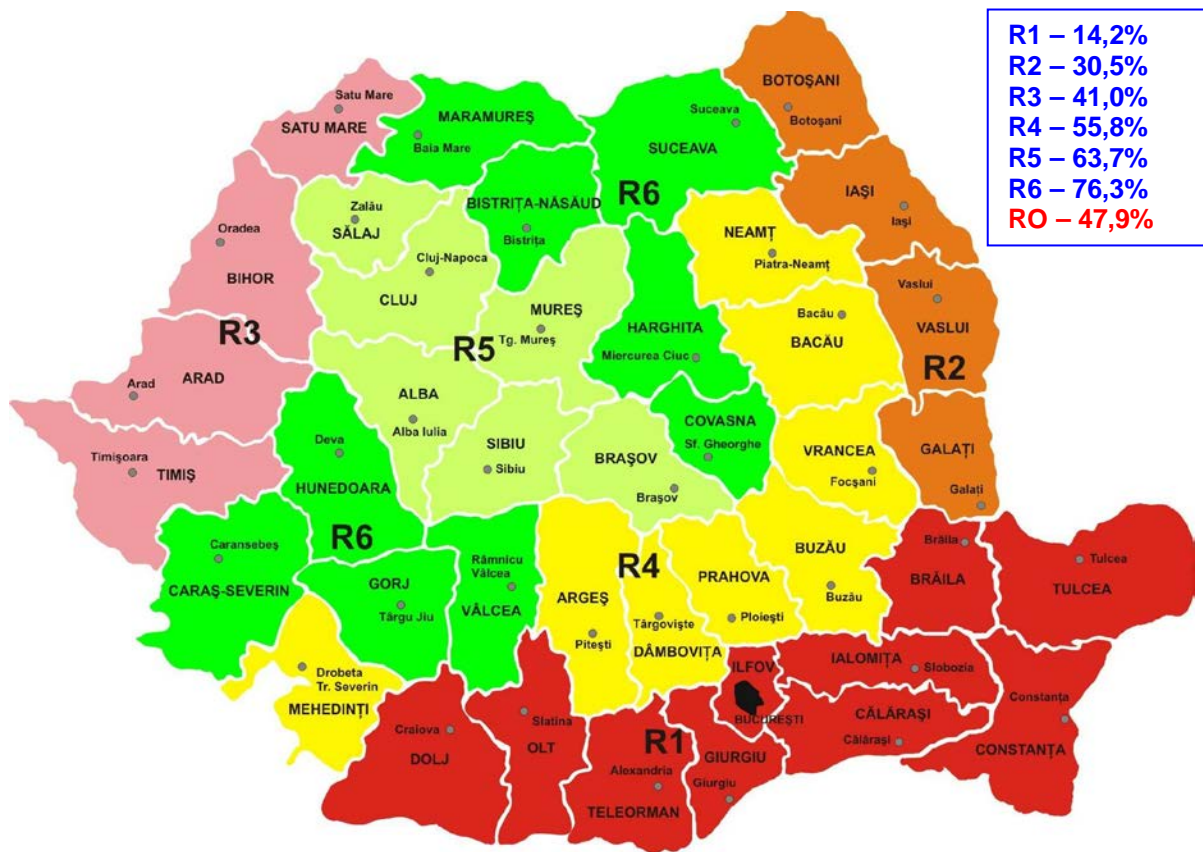

Fig. 47. Harta gradului de acoperire verde pe macroregiunile ecologice ale României